

Planuitwerking Interne PAS-maatregelen Overijssel

Vecht- en Beneden-Reggegebied

Datum 13 september 2019
Versie 5.0
Status definitief

Planuitwerking Interne PAS-maatregelen Vecht- en Beneden-Reggegebied
13 september 2019

Colofon

Projectnaam : Planuitwerking
 Interne PAS-maatregelen Overijssel
 Vecht- en Beneden-Reggegebied
 Projectnummer : E1271008
 Versienummer : 5.0
 Auteurs : Ilse van Veen, Ruben Achter de Molen en Linde Gommers
 Projectleider : Ruben Achter de Molen
 Opdrachtgever : Herman Brink
 Divisie : Overijssel

 Adres : kantoor Deventer
 Postbus 6 | 7400 AA Deventer

Versie	Status	Review door
2.0	Concept	Marlies Ellenbroek
3.0	Concept	IPM team provincie
4.0	Concept	IPM team provincie
5.0	definitief	IPM team provincie
Ondertekening voor akkoord		
Datum		
Paraaf		
Herman Brink Provinciehoofd Staatsbosbeheer Overijssel Opdrachtgever		

Inhoudsopgave

1	Inleiding	5
1.1	Aanleiding.....	5
1.2	Wat vooraf ging	6
1.3	Natura 2000 en PAS opgave	7
1.4	Scope planuitwerking Vecht- en Beneden-Reggegebied	10
1.5	Leeswijzer	10
2	Gebiedsbeschrijving en instandhoudingsdoelstellingen	11
2.1	Gebiedsbeschrijving.....	11
2.2	Instandhoudingsdoelstellingen.....	11
2.3	Opgave per habitatype en doelsoort	13
2.3.1	Stuifzandheiden met struikhei.....	13
2.3.2	Zandverstuivingen	13
2.3.3	Zure vennen	13
2.3.4	Vochtige heiden (hogere zandgronden)	13
2.3.5	Droge heiden	13
2.3.6	Jeneverbesstruwelen	13
2.3.7	Stroomdalgraslanden.....	13
2.3.8	Heischrale graslanden.....	14
2.3.9	Ruigten en zomen (Moerasspirea)	14
2.3.10	Overgangs- en trilvenen (trilvenen)	14
2.3.11	Pioniervegetaties met Snavelbiezen	14
2.3.12	Oude eikenbossen	14
2.3.13	Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen).....	14
2.3.14	Actieve hoogvenen (heideveentjes)	14
2.3.15	Herstellende hoogvenen	14
2.3.16	Beuken-eikenbossen met Hulst.....	14
2.3.17	Bittervoorn	14
2.3.18	Grote modderkruiper	15
2.3.19	Kleine modderkruiper.....	15
2.3.20	Rivierdonderpad	15
2.3.21	Kamsalamander.....	15
2.3.22	Kruipend moerasscherm	15
3	Opgave Staatsbosbeheer	17
3.1	De opgave volgens het PvA en het programmaplan.....	17
3.2	Uitwerking interne maatregelen.....	22
3.2.1	Deelgebied A Achteresweg-Noord	23
3.2.2	Deelgebied B Junner Koeland (west) en Calsum.....	26
3.2.3	Deelgebied C Schottert	30
3.2.4	Deelgebied D De Sahara's	31
3.2.5	Deelgebied E De Meertjes.....	37
3.2.6	Deelgebied F Het Eerderveld (inclusief veenplateau).....	38
3.2.7	Deelgebied G De Brakel	43

3.3	Samenvatting maatregelen en aanpassingen.....	47
4	Vervolgbeheer	51
4.1	Beheer na realisatie	51
4.1.1	Intensief vervolgbeheer	51
5	Begroting, inkoop en aanbesteding	52
5.1	Begroting	52
5.2	Inkoop en aanbesteding.....	55
6	Vergunningen/ontheffingen	58
6.1	Provinciale vergunningen/ontheffingen	58
6.1.1	Wet Natuurbescherming	58
6.1.2	MER/Ontgrondingenvergunning	60
6.1.3	Bescherming drink- en grondwater	61
6.2	Gemeentelijke vergunningen/ontheffingen/ onderzoeken	61
6.2.1	Aanpassing bestemmingsplan	61
6.2.2	Omgevingsvergunning	62
6.2.3	Archeologie.....	62
6.2.4	NGE Onderzoek.....	63
6.3	Overig	65
6.3.1	Watervergunning via het betreffende waterschap(pen)	65
6.3.2	Check op kabels en leidingen via de betreffende ondernemingen	65
6.4	Conclusie	66
6.4.1	Coördinatieverordening	66
7	Projectmanagement.....	67
7.1	Organisatie	67
7.1.1	Rollen en verantwoordelijkheden	68
7.1.2	Escalatiemodel.....	68
7.2	Planning	69
7.3	Sturingslijn provincie Overijssel.....	69
8	Risicomanagement.....	72
8.1	Aanpak.....	72
8.2	Riskante en kritieke risico's	72
8.2.1	Werkwijze vervolg	74
9	Kwaliteit en monitoring.....	75
9.1	Monitoring en verantwoording.....	75
10	Meekoppelkansen	77
11	Communicatiestrategie	78
11.1	Communicatiestrategie	78
12	Leemten in kennis	79
	Bijlagen.....	80
	Bijlage 1 Plankaart.....	81
	Bijlage 2 Maatregelenkaart uit gebiedsanalyse	82

Bijlage 3	Habitatkartheringen	83
Bijlage 4	Onderzoeksvoorstel M8.....	84
Bijlage 5	Notitie Hydrologische effecten slootdemping Eerderveld	94
Bijlage 6	Resultaten toets vergunningen	104
Bijlage 7	Sturingslijn provincie Overijssel	105
Bijlage 8	IPM-rollen en verantwoordelijkheden	106
Bijlage 9	Project: PAS Overijssel 2018 - 2021 Vecht en Beneden Regge	112
Bijlage 10	Planning	118
Bijlage 11	Risicoanalyse en beheersingsstrategie	119
Bijlage 12	Communicatiestrategie Vecht- en Beneden-Reggegebied.....	122
Bijlage 13	Definities, afkortingen en achtergronddocumenten	132

1 Inleiding

In dit hoofdstuk schetsen we het kader en de context van onze PAS-opgave.

1.1 Aanleiding

Nederland heeft ruim 160 Natura 2000-gebieden die onderdeel uitmaken van een samenhangend netwerk van natuurgebieden in Europa. Dit netwerk vormt de hoeksteen van het beleid van de Europese Unie voor het behoud en herstel van biodiversiteit. 24 Van deze Natura 2000-gebieden liggen in Overijssel. Vanuit Europese wet- en regelgeving¹ geldt dat voor elk Natura 2000-gebied een Natura 2000-beheerplan moet worden opgesteld. Daaruit moet blijken hoe de voor het betreffende gebied geldende natuurdoelen (de instandhoudingsdoelstellingen) worden gerealiseerd.

Een belangrijk knelpunt voor het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen is de neerslag van stikstof. Voor de reductie van de stikstofdepositie is in Nederland het Programma Aanpak Stikstof (PAS) ontwikkeld. De hieruit voortkomende PAS-maatregelen zijn niet alleen belangrijk voor het realiseren van de Europese natuurdoelen. De reductie van de stikstofdepositie moet ook ruimte opleveren voor economische ontwikkeling.

De partners van Samen Werkt Beter² (SWB) hebben afspraken gemaakt over de borging en uitvoering van de PAS-maatregelen in de provincie Overijssel³. Met deze borgingsovereenkomst heeft Staatsbosbeheer zich gecommitteerd aan de uitvoering van de PAS-maatregelen in bestaande natuur in eigendom en/of beheer van Staatsbosbeheer (de interne PAS-maatregelen). De provincie Overijssel vergoedt de daarmee samenhangende kosten.

Naast maatregelen binnen bestaande natuur zijn ook maatregelen buiten de bestaande natuur nodig (de externe maatregelen). De externe maatregelen zijn ondergebracht in, door de SWB-partners getrokken, gebiedsprocessen. Het is essentieel dat voor de uitvoering van de interne maatregelen afstemming plaatsvindt met de vanuit de gebiedsprocessen uit te voeren externe maatregelen.

Voor Staatsbosbeheer gaat het wat betreft de interne maatregelen om uitvoering in de volgende 12 Natura 2000-gebieden⁴ in Overijssel:

- Achter de Voort, Agelerbroek & Voltherbroek

¹ Vogelrichtlijn (1979) en Habitatrichtlijn (1992)

² Met het akkoord 'Samen werkt beter' d.d. 29 mei 2013 spraken 15 organisaties in Overijssel af zich gezamenlijk in te zetten voor de ontwikkeling en uitvoering van de toekomstbestendige koers voor de samenhangende complexe opgave voor economie en ecologie (Landschap Overijssel, LTO Noord, Natuur en Milieu Overijssel, Natuurlijk Platteland Oost, Natuurmonumenten, Overijssels Particulier Grondbezit, Provincie Overijssel, RECRON, Staatsbosbeheer, VNG Overijssel, VNO NCW Midden, Waterschap Drents Overijsselse Delta, Waterschap Rijn en IJssel, Waterschap Vechtstromen).

³ 'Overeenkomst tussen partijen over borging en uitvoering van de gebiedsgerichte maatregelen in en nabij Natura 2000-gebieden in verband met het Programma Aanpak Stikstof in de provincie Overijssel' d.d. 8 december 2014

⁴ In de overige Natura 2000-gebieden waar Staatsbosbeheer gronden in eigendom en/of beheer heeft zijn voor de 1^e beheerplanperiode geen interne PAS-maatregelen gepland of zijn de interne PAS-maatregelen al gerealiseerd.

- Borkeld
- Buurserzand en Haaksbergerveen
- Dinkelland
- Engbertsdijkswater
- Lemselermaten
- Sallandse Heuvelrug
- Springendal
- Uiterwaarden IJssel
- Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht
- Vecht- en Beneden-Reggegebied
- Weerribben

1.2 Wat vooraf ging

In 2016 hebben wij een Plan van Aanpak⁵ (PvA) opgesteld waarin we hebben beschreven:

- hoe wij op hoofdlijnen invulling willen geven aan de planvormingsfase en
- welke maatregelen wij in de periode van 1 januari 2015 tot en met 31 december 2017 hebben voorbereid en/of (deels) uitgevoerd dan wel zullen voorbereiden en/of (deels) uitvoeren.

Op basis van dit PvA hebben de Gedeputeerde Staten van Overijssel op 7 oktober 2016

€ 3.793.762,- subsidie aan ons beschikt voor:

1. Het opstellen van:
 - a. een overkoepelend programmaplan 2017-2021 (gereed 31 december 2016)
 - b. een planuitwerking voor elk van onze 12 gebieden of clustering van gebieden (gereed uiterlijk 30 september 2017).
2. Voorbereiding en (gedeeltelijke) uitvoering van diverse in het PvA beschreven maatregelen.

Eind 2016 hebben wij het overkoepelend programmaplan⁶ opgesteld. Daarin worden de programmatische sturing, de algemene werkwijze en de algemene, voor de 12 gebieden geldende, kaders beschreven.

Op 31 januari 2017 hebben wij het programmaplan voor ambtelijke goedkeuring ingediend bij de provincie Overijssel. Na de ambtelijke goedkeuring op 16 februari 2017 hebben wij het programmaplan op 21 februari 2017 digitaal opgeleverd bij het subsidieloket van de provincie Overijssel.

Parallel aan het opstellen van het programmaplan hebben we diverse stappen gezet ter voorbereiding en (gedeeltelijke) uitvoering van de in het PvA beschreven maatregelen. Conform de beschikking op het PvA hebben wij maandelijks contact met de provincie Overijssel over de voortgang. Per kwartaal wordt een voortgangsrapportage opgeleverd. De eerste

⁵ Interne PAS-maatregelen in Overijssel, Plan van Aanpak Uitwerkingsfase, Staatsbosbeheer, 19 september 2016

⁶ Programmaplan Interne PAS-maatregelen in Overijssel, Staatsbosbeheer, 31 januari 2017

Planuitwerking Interne PAS-maatregelen Vecht- en Beneden-Reggegebied 13 september 2019

voortgangsrapportage is op 8 februari 2017 met de provincie Overijssel besproken en de tweede op 8 mei 2017.

Voor de volgende vier periodieke maatregelen hebben wij voor de uitvoering in 2017 een aanvulling op de beschikking van 7 oktober 2016 gevraagd, welke in mei 2017 door het IPM-team en op 13 juni zijn goedgekeurd:

1. Borkeld, M3d/M4d, Drukbegrazing met schapen
2. Buurserzand & Haaksbergerveen, M18, Periodieke druibegrazing
3. Sallandse Heuvelrug, M3c/4b, Drukbegrazing met schapen
4. Sallandse Heuvelrug, M7f, Versterken korhoenpopulatie.

Volgend op het programmaplan en Plan van Aanpak hebben wij 6 planuitwerkingen opgesteld waarin per gebied op basis van de kaders uit het programmaplan de uitvoering van de maatregelen verder is uitgewerkt. Voor de overige planuitwerkingen is in overleg met provincie Overijssel besloten om deze aan te laten sluiten bij de planning van de externe gebiedsprocessen. Dit betekent dat deze later worden opgeleverd.

De onderhavige planuitwerking betreft de uitwerking van interne maatregelen in het Natura 2000-gebied Vecht- en Beneden-Regge.

1.3 Natura 2000 en PAS opgave

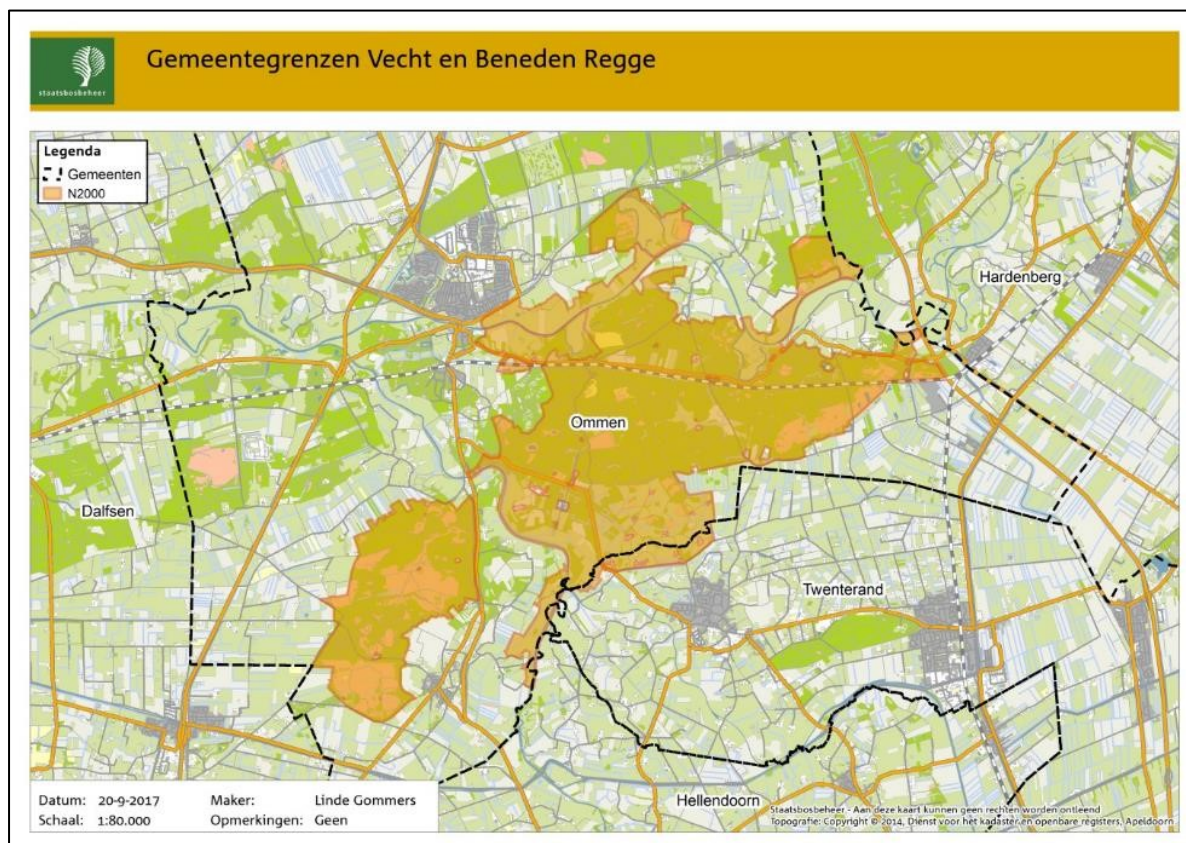
Het Vecht- en Beneden-Reggegebied is op 4 juli 2013 door de staatssecretaris van Economische Zaken aangewezen als Natura 2000-gebied (figuur 1). Het gebied ligt binnen de gemeentegrenzen van de gemeenten Hardenberg, Ommen en Twenterand (figuur 2). De percelen in eigendom van Staatsbosbeheer waar (interne) PAS maatregelen worden genomen liggen allen in de gemeente Ommen.

De Natura 2000-opgave is verwoord in de PAS-gebiedsanalyse Vecht- en Beneden-Reggegebied⁷ en het Natura 2000-beheerplan Vecht- en Beneden-Reggegebied⁸. In deze documenten zijn de instandhoudingsdoelstellingen en de daaraan gekoppelde maatregelen beschreven en op kaart gezet. De uitvoering van de maatregelen is gefaseerd. Het PAS-deel van de Natura 2000-opgave wordt uitgevoerd in drie periodes van zes jaar. De eerste PAS-periode loopt van 1 juli 2015 tot en met 30 juni 2021. Ook de overige Natura 2000-maatregelen (niet zijnde PAS-maatregelen) worden in periodes van zes jaar uitgevoerd. Deze periodes zijn echter gekoppeld aan de datum van vaststelling van het Natura 2000-beheerplan. Voor het Vecht- en Beneden-Reggegebied betekent dit dat de niet-PAS maatregelen uiterlijk half juli 2023 gerealiseerd moeten zijn.

⁷ Natura 2000 Gebiedsanalyse voor de Programmatiese Aanpak Stikstof (PAS) Vecht- en Beneden-Reggegebied, Gedeputeerde Staten van Overijssel, 18 november 2015

⁸ Natura 2000-beheerplan Vecht- en Beneden Regge-gebied, Provincie Overijssel, 18 juli 2017

Figuur 2 Gemeentegrenzen in het Vecht- en Beneden-Reggegebied

De provincie Overijssel heeft de Natura 2000-opgave ondergebracht in de Ontwikkelopgave EHS/Natura 2000. Deze totale opgave wordt voorbereid en uitgevoerd op basis van gebiedsprocessen. De gebiedsprocessen worden getrokken door de SWB-partners en zijn als volgt gefaseerd:

- verkenning
- planfase; uitwerken van de gebiedsofferte en/of het gebiedsplan
- realisatie
- exploitatie en het beheer van het gebied

De verkenningen zijn afgerond, alle gebiedsprocessen bevinden zich in de planfase.

In- en aangrenzend aan het Vecht- en Beneden-Reggegebied loopt een gebiedsproces met als gebiedstrekker Waterschap Vechtstromen.

Voor de uitvoering van de PAS-maatregelen geldt dat:

- Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, Landschap Overijssel en Landgoed Junne verantwoordelijk zijn voor de uitvoering van de interne PAS-maatregelen. Voor Staatsbosbeheer betreft dit uitsluitend de deelgebieden Achteresweg Noord, Junner Koeland (west), Schottert (wordt extern gebiedsproces, zie toelichting in H3), de Sahara's, de Meertjes, Eerderveld en De Brakel.

- Waterschap Vechtstromen is verantwoordelijk voor de uitvoering van de externe PAS-maatregelen. Hierbij zijn naast Waterschap Vechtstromen, LTO Noord, de provincie Overijssel, gemeente Ommen, Gemeente Harderberg, Landgoed Junne, Landschap Overijssel, Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer betrokken.

Voor de uitvoering van de interne PAS-maatregelen geldt dat voor een aantal gemeenschappelijke maatregelen (M29, M31, M36 en M44) afstemming met Natuurmonumenten, Landschap Overijssel en Landgoed Junne nodig is.

1.4 Scope planuitwerking Vecht- en Beneden-Reggegebied

Deze planuitwerking betreft de uitvoering van de interne PAS-maatregelen in de 1ste planperiode, in het Vecht- en Beneden-Reggegebied op percelen in eigendom van Staatsbosbeheer. Tabel 3 (in paragraaf 3.1) bevat de met de provincie Overijssel overeengekomen tabel van door ons in het Vecht- en Beneden-Reggegebied uit te voeren interne maatregelen. De voorbereiding en uitvoering daarvan kan, zoals uit bovenstaande blijkt niet los worden gezien van de afstemming met Natuurmonumenten, Landschap Overijssel en Landgoed Junne en de daarin georganiseerde voorbereiding en uitvoering van externe maatregelen.

Mogelijk dat er SNL-subsidies aangepast moeten worden, als gevolg van de maatregelen zoals in deze planuitwerking beschreven. In de volgende fase van het project moet dit worden uitgezocht en samen met de subsidie verlener besproken worden.

1.5 Leeswijzer

In hoofdstuk 1 schetsen we het kader en de context van ons deel van de uitvoering van de PAS-opgave in Overijssel. Hoofdstuk 2 beschrijft kort het gebied en legt de relatie tussen de instandhoudingsdoelstellingen en de maatregelen. Ons deel van de PAS-opgave in het Vecht- en Beneden-Reggegebied wordt per maatregel uitgewerkt in hoofdstuk 3. In hoofdstuk 4 komt het vervolgbeheer aan de orde. In hoofdstuk 5 volgt een begroting van de maatregelen waarna vervolgens de strategie voor inkoop en aanbesteding wordt beschreven. In hoofdstuk 6 worden de benodigde vergunningen en ontheffingen beschreven. Hoofdstuk 7 beschrijft de projectorganisatie. Hoofdstuk 8 (en bijlage 11) bevatten de risico-inventarisatie en de beheersing hiervan. In hoofdstuk 9 staan we kort stil bij de kwaliteit, monitoring en verantwoording. Vervolgens noemen we de meekoppelkansen in hoofdstuk 10. Hoe we gaan communiceren, staat in hoofdstuk 11. In hoofdstuk 12 is ruimte voor het beschrijven van leemten in Kennis, maar deze zijn niet geconstateerd voor het Vecht- en Beneden-Reggegebied (anders dan het reeds voorgestelde onderzoek).

2 Gebiedsbeschrijving en instandhoudingsdoelstellingen

Dit hoofdstuk bevat een korte beschrijving van het gebied, de instandhoudingsdoelstellingen en de door ons uit te voeren maatregelen. Het is gebaseerd op de PAS-gebiedsanalyse en het Natura 2000-beheerplan Vecht- en Beneden-Reggegebied. De PAS-gebiedsanalyse en het Natura 2000-beheerplan Vecht- en Beneden-Reggegebied bevatten een meer gedetailleerde beschrijving van diverse aspecten van het gebied (zoals abiotiek, hoogteligging, geo(morfo)logie, bodem, geohydrologie, oppervlaktewater en menselijke ingrepen in de hydrologische situatie).

2.1 Gebiedsbeschrijving

Het Vecht- en Beneden-Reggegebied ligt in een reliëfrijk zandlandschap en wordt doorsneden door de rivieren Vecht en Regge. Het gebied ontleent zijn bijzondere karakter aan het feit dat het rivierengebied en de hogere zandgronden elkaar hier ontmoeten. De Vecht is genormaliseerd en gestuwd. In de Vecht zijn in 1910 grote meanders afgesneden door een diep gegraven loop. In 1955 is het stroombed verbreed. De Beneden Regge verbindt het Twentse stroomgebied en mondt uit in de Vecht nabij Ommen. Dicht bij elkaar treffen we oude meanders aan, stroomdalgraslanden met Steenanjer (*Dianthus Deltoides*) en hoog gelegen zandgronden met enkele van de fraaiste zure vennen in ons land en de laatste stuifzanden van Overijssel. Dit contact komt ook tot uitdrukking in verschillende vormen van Jeneverbesstruweel.

Het accent van onze opgave ligt in de boswachterij Ommen en is gericht op het kwaliteitsverbetering en herstel van stroomdalgraslanden, blauwgrasland, vennen en veentjes en de vergroting van het areaal stuifzandheiden.

2.2 Instandhoudingsdoelstellingen

Tabel 1 bevat de Staat van Instandhouding (SVI) en de instandhoudingsdoelstellingen zoals opgenomen in het door de staatssecretaris van Economische Zaken op 4 juli 2013 vastgestelde aanwijzingsbesluit. Het betreft de oppervlakte en kwaliteit van de habitattypen of leefgebieden van soorten. Voor een beschrijving van de knelpunten en kansen verwijzen wij naar de PAS-gebiedsanalyse Vecht- en Beneden-Reggegebied.

Tabel 1 Staat van instandhouding en instandhoudingsdoelstellingen

	SVI landelijk	Doel- stelling oppervlak	Doel kwaliteit	Doel populatie	Relevant (gekar- teerd)
Habitattypen					
H2310 Stuifzandheiden met struikhei	--	>	>		45,7
H2330 Zandverstuivingen	--	>	>		51,4
H3160 Zure vennen	-	=	>		3,1
H4010A Vochtige heiden (hogere zandgronden)	-	>	>		15,4
H4030 Droge heiden	--	>	>		242,2
H5130 Jeneverbesstruwelen	-	=	>		65,6
H6120 Stroomdalgraslanden	--	>	>		13,2
H6230 Heischrale graslanden	--	=	>		5,0
H6430A Ruigten en zomen (moerasspirea)	+	=	=		1,3
H7140A Overgangs- en trilvenen (trilvenen)	--	=	=		0,08
H7150 Pioniervegetaties met Snavelbiezen	-	=	=		3,0
H9190 Oude eikenbossen	-	>	>		18,0
H91E0C Vochtige alluviale bossen (Beekbegeleidende bossen)	-	>	>		15,3
H7110B Actieve hoogvenen (heideveentjes)	--	=	=		1,7
H7120 Herstellende hoogvenen	+	=	=		44,0
H9120 Beuken-eikenbossen met hulst	-	=	=		68,2
Habitatrichtlijnsoorten		Doel leefgebied			
H1134 Bittervoorn	-	=	=	=	
H1145 Grote modderkruiper	-	>	=	>	
H1149 Kleine modderkruiper	+	=	=	=	
H1163 Rivierdonderpad	-	=	=	=	
H1166 Kamsalamander	-	>	>	>	
H1614 Kruipend moerasscherm	-	>	=	>	
Legenda: -- Zeer ongunstig - Ongunstig + Gunstig > Toename of uitbreiding oppervlak, verbetering kwaliteit leefgebied of toename populatie = Behoud oppervlak, kwaliteit leefgebied of populatie					

2.3 Opgave per habitatype en doelsoort

Hieronder wordt per habitatype en doelsoort kort ingegaan op knelpunten die met de PAS-maatregelen moeten worden aangepakt. Voor een uitgebreidere beschrijving verwijzen wij naar de PAS-gebiedsanalyse en het Natura 2000-beheerplan.

2.3.1 Stuifzandheiden met struikhei

De maatregelen voor Stuifzandheiden met Struikhei zijn gericht op het verkrijgen van meer diversiteit in de structuur (zandige plekken, verwijderen bosopslag) en daarmee een toename van het aantal en de verspreiding van karakteristieke en typische soorten.

2.3.2 Zandverstuivingen

De maatregelen voor Zandverstuivingen zijn gericht op een toename van stuifzandvegetatie door o.a. afname van sterke betreding en het verwijderen van bosopslag en daarmee een toename van het aantal en de verspreiding van karakteristieke en typische soorten.

2.3.3 Zure vennen

De maatregelen voor Zure vennen zijn gericht op het herstel van de vereiste standplaatscondities. Het gaat met name om het verwijderen van bos van de randen van de vennen en het tegengaan van verdroging en het verminderen van fluctuaties in de waterstand.

2.3.4 Vochtige heiden (hogere zandgronden)

De maatregelen voor Vochtige heiden zijn gericht op het tegengaan van verdroging en daarmee de vergrassing met Pijpenstrootje en opslag van Berken.

2.3.5 Droge heiden

De maatregelen voor Droge heiden zijn gericht op een toename van de oppervlakte van dit habitatype door het verwijderen van bosopslag.

2.3.6 Jeneverbesstruwelen

Belangrijkste knelpunt is de veroudering van de Jeneverbespopulaties. Daarnaast is de verzuring nadelig voor de kieming van de Jeneverbes en daarmee ook voor de verjonging van struweel. De maatregelen voor Jeneverbesstruwelen zijn dan ook gericht op verjonging van de Jeneverbes.

2.3.7 Stroomdalgraslanden

Belangrijkste knelpunten zijn verzuring en eutrofiering door bemesting. Daarnaast heeft een te lage begrazingsdruk in delen geleid tot vervilting⁹. De maatregelen voor Stroomdalgraslanden zijn met name gericht op stimuleren van zandafzetting en nieuwvorming van oeverwallen en kronkelwaardruggen en het intensiveren van vegetatiebeheer door het aanpassen van de beweidingsdruk.

⁹ Vervilting is het dichtgroeien van de bodem met mossen en grassen waardoor andere soorten niet meer tot kieming kunnen komen.

2.3.8 Heischrale graslanden

Belangrijkste knelpunt in de Heischrale graslanden is de versnippering van de gronden. Daarnaast speelt het ontbreken van een zaadbank en het gebrek aan verspreiding een rol bij het ontbreken van typische plantensoorten. De maatregelen richten zich op het robuuster maken van de stukken Heischraal grasland.

2.3.9 Ruigten en zomen (Moerasspirea)

De maatregelen voor Ruigten en zomen zijn met name gericht op het herstel van de hydro- en morfodynamiek langs de Vecht en Regge.

2.3.10 Overgangs- en trilvenen (trilvenen)

De maatregelen voor Overgangs- en trilvenen zijn vooral gericht op het herstel van de waterhuishouding. Dit gebeurt door het periodiek verwijderen van opslag en laat in het groeiseizoen maaïen. Daarnaast vindt er onderzoek plaats naar het effect van ontwatering en de instroom van nutriëntenrijk oppervlaktewater.

2.3.11 Pioniervegetaties met Snavelbiezen

Belangrijkste knelpunt in de Pioniervegetaties met Snavelbiezen is de verdroging.

2.3.12 Oude eikenbossen

Belangrijkste knelpunten zijn de geringe omvang en de versnippering van de gronden waar Oude eikenbossen voorkomen. Daarnaast is achterwege blijven van hakhoutbeheer en daarmee het ontbreken van zomen een knelpunt.

2.3.13 Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)

De maatregelen voor Vochtige alluviale bossen zijn gericht op het tegengaan van verdroging. Daarnaast is versnippering een knelpunt.

2.3.14 Actieve hoogvenen (heideveentjes)

De maatregelen voor Actieve hoogvenen zijn gericht op het tegengaan van verdroging door het verwijderen van bosopslag.

2.3.15 Herstellende hoogvenen

De maatregelen voor Herstellende hoogvenen zijn net als die voor Vochtige heiden gericht op het tegengaan van verdroging en daarmee de vergrassing met Pijpenstrootje en opslag van berken.

2.3.16 Beuken-eikenbossen met Hulst

Het deels versnipperde voorkomen is een knelpunt voor Beuken-eikenbossen met Hulst.

2.3.17 Bittervoorn

De maatregelen voor de Bittervoorn zijn gericht op actief slootbeheer, het tegengaan van vermessing en het bevorderen van migratie naar diepere overwinteringswateren.

Planuitwerking Interne PAS-maatregelen Vecht- en Beneden-Reggegebied
13 september 2019

2.3.18 Grote modderkruiper

De leefgebieden van de Grote modderkruiper zijn in dit Natura 2000-gebied niet afhankelijk van stikstofgevoelige habitattypen of leefgebieden.

2.3.19 Kleine modderkruiper

De leefgebieden van de Kleine modderkruiper zijn in dit Natura 2000-gebied niet afhankelijk van stikstofgevoelige habitattypen of leefgebieden.

2.3.20 Rivierdonderpad

De leefgebieden van de Rivierdonderpad zijn in dit Natura 2000-gebied niet afhankelijk van stikstofgevoelige habitattypen of leefgebieden.

2.3.21 Kamsalamander

Het leefgebied van de kamsalamander staat door verlanding van de poelen onder druk. Op of nabij de percelen in eigendom van Staatsbosbeheer komt deze soort niet voor. Er worden door Staatsbosbeheer dan ook geen maatregelen genomen ten behoeve van de Kamsalamander.

2.3.22 Kruipend moerasscherm

Er zijn geen gegevens over de trend en kwaliteit. Dit is een kennislacune die in de eerste periode moet worden ingevuld. Overige knelpunten zijn niet bekend. Deze soort komt met name voor in gebieden in eigendom van Natuurmonumenten en niet op eigendommen van Staatsbosbeheer. In deze planuitwerking worden dan ook geen specifieke maatregelen opgenomen voor deze soort.

Tabel 2 Overzicht relatie PAS herstelmaatregel en habitatype

	Maatregel	Habitatype:	
M1a	Verwijderen detailontwatering in Eerder Achterbroek	H7120	Herstellende hoogvenen
M8	Onderzoeksopgave actuele waterhuishouding vennen / veentjes en Natte heide Boswachterij Ommen en de noodzaak voor aanvullende maatregelen in de waterhuishouding (kappen bos, dempen ontwatering)	H3160	Zure vennen
		H4010A	Vochtige heiden (hogere zandgronden)
		H7110B	Actieve hoogvenen
		H7120	Herstellende hoogvenen
		H7150	Pioniervegetaties met Snavelbiezen
M24	Zomerbeweiding gericht op korte vegetatie aan eind van groeiseizoen (Vechtdal)	H6120	Stroomdalgraslanden
		H6230	Heischrale graslanden
M25	Verwijderen van opstand en lokaal plaggen rond oude Jeneverbesstruwelen en ontwikkeling kiemplanten en overleving kiemplanten volgen (o.a. t.b.v. herstel connectiviteit)	H5130	Jeneverbesstruwelen
M26	Laat in groeiseizoen maaien en afvoeren van voorkomens en potentieel voorkomens van habitattypen H6230, H7140A (indien niet beweide Vechtdal)	H7140A	Overgangs- en trilvenen (trilvenen)
M28		H2310	Stuifzandheiden met Struikhei

Planuitwerking Interne PAS-maatregelen Vecht- en Beneden-Reggegebied
13 september 2019

	Periodiek opslag verwijderen in habitatype (ingrijpen in successie naar bos)	H2330	Zandverstuivingen
		H4010A	Vochtige heiden (Hogere zandgronden)
		H4030	Droge heiden
		H5130	Jeneverbesstruwelen
		H6120	Stroomdalgraslanden
		H6230	Heischrale graslanden
		H7110B	Actieve hoogvenen
		H7120	Herstellende hoogvenen
		H7140A	Overgangs- en trilvenen (trilvenen)
		H7150	Pioniervegetaties met Snavelbiezen
M29	Bos verwijderen en bodem plaggen+ evt. bekalken (o.a. t.b.v. herstel connectiviteit)	H2310	Stuifzandheiden met Struikhei
		H2330	Zandverstuivingen
		H4010A	Vochtige heiden (hogere zandgronden)
		H4030	Droge heiden
		H5130	Jeneverbesstruwelen
M30	Bos verwijderen en periodiek opslag verwijderen randen vennen en veentjes	H3160	Zure vennen
		H7110B	Actieve hoogvenen
		H7120	Herstellende hoogvenen
M31	Periodiek kleinschalig plaggen en eventueel bekalken (indien effectief voor habitatype)	H6230	Heischrale graslanden
		H2310	Stuifzandheiden met Struikhei
		H4010A	Vochtige heiden (hogere zandgronden)
		H4030	Droge heiden
M32	Periodiek kleinschalig chopperen van vergraste delen	H4010A	Vochtige heiden (hogere zandgronden)
M34	Nieuwvorming door opslag van zomereik en Berk in heide en/of omvorming van naaldbos	H9120	Beuken-eikenbossen met Hulst
		H9190	Oude eikenbossen
M36	Periodiek kleinschalig plaggen: niet in kwetsbare (semi-) schijnspiegelsystemen	H2330	Zandverstuivingen
		H4010A	Vochtige heiden (Hogere zandgronden)
		H7150	Pioniervegetaties met snavelbiezen
M37	Hooilandbeheer eventueel met nabeweiding	H6120	Stroomdalgraslanden
M38	Dempen lokale sloot in Eerderveld (Boswachterij Ommen)	H4010A	Vochtige heiden (Hogere zandgronden)
		H7150	Pioniervegetaties met Snavelbiezen
M42	Stoppen bemesting en afgraven/uitmijnen fosfaatrijke toplaag in verworven percelen nieuwe natuur EHS (Vechtdal) (ontgronden)	H6120	Stroomdalgraslanden
M43	Tegengaan intensieve betreding	H2310	Stuifzandheiden met Struikhei
		H2330	Zandverstuivingen
M44	Realiseren 6 ha vochtige heide (Junnerveld)	H4010A	Vochtige heiden (Hogere zandgronden)
		H7150	Pioniervegetaties met Snavelbiezen

3 Opgave Staatsbosbeheer

In dit hoofdstuk lichten we kort de totale met de provincie Overijssel afgesproken en in het PvA en het programmaplan vastgelegde opgave toe. We doen een aantal beargumenteerde voorstellen voor aanpassing van deze opgave en beschrijven per maatregel de aanpak en de argumenten voor de daaraan voorafgaande keuzen.

3.1 De opgave volgens het PvA en het programmaplan

In het programmaplan is een overzicht opgenomen met de te nemen interne maatregelen door Staatsbosbeheer in het Vecht- en Beneden-Reggegebied (Tabel 3). De lijst is als onderdeel van de totale opgave voor al onze gebieden in overleg met de provincie Overijssel vastgesteld. Tabel 4 bevat de definitieve lijst van door ons in het Vecht- en Beneden-Reggegebied uit te voeren interne maatregelen inclusief de voorgestelde aanpassingen en detailuitwerkingen, zoals beschreven in deze planuitwerking.

Tabel 3. Originele lijst uit Programmaplan met interne maatregelen Vecht- en Beneden-Reggegebied

Maatregel	Omschrijving	Totaal volgens PAS-gebiedsanalyse / Natura 2000-beheerplan	Totaal aandeel Staatsbosbeheer	Aandeel Staatsbosbeheer in PvA	Resterend aandeel (via planuitwerking)
Vecht- en Beneden-Reggegebied					
M8	Onderzoekopgave actuele waterhuishouding vennen / veentjes en natte heide Boswachterij Ommen en de noodzaak voor aanvullende maatregelen in de waterhuishouding (kappen bos, dempen ontwatering)	Onderzoek	Onderzoek	Onderzoeksvoorstel	Onderzoek is onderdeel van de in de planuitwerking opgenomen en uitgewerkte maatregelen
M24	Zomerbeweiding gericht op korte vegetatie aan eind van groeiseizoen (Vechtdal)	15,46 ha	5 ha (te ontpachten deel)	0 ha	10 ha in 2015 vrijgekomen (Junner Koeland) 1 perceel moet nog door provincie worden ontpacht Combinatie met M37 Beheer via SNL, als dat niet kan PAS
M25	Verwijderen van opstand en lokaal plaggen rond oude jeneverbesstruwelen en ontwikkeling kiemplanten en overleving kiemplanten volgen (Archemerberg, Lemelerberg, Beerzerveld?, Stekkenkamp, Junner Koeland?) (o.a. t.b.v. herstel connectiviteit)	Circa 65,6 ha	N.v.t. voor dit programmaplan	0 ha	N.v.t. voor dit programmaplan Maatregel is in 2015 uitgevoerd (circa 12 ha)

Planuitwerking Interne PAS-maatregelen Vecht- en Beneden-Reggegebied
13 september 2019

Maatregel	Omschrijving	Totaal volgens PAS-gebiedsanalyse / Natura 2000-beheerplan	Totaal aandeel Staatsbosbeheer	Aandeel Staatsbosbeheer in PvA	Resterend aandeel (via planuitwerking)
M26	Laat in groeiseizoen maaien en afvoeren van voorkomens en potentieel voorkomens van habitattypen H6230, H7140A (indien niet beweide Vechtdal)	44,65 ha	0 ha	0 ha	In planuitwerking wordt argumentatie voor verwijderen periodiek opslag meegenomen (geen onderdeel PAS-gebiedsanalyse)
M28	Periodiek opslag verwijderen in habitatype (ingrijpen in successie naar bos)	36,28 ha	36,28 ha	Inrichtingsplan voor totaal gebied M28 en M43	Vanuit PvA op te leveren inrichtingsplan wordt onderdeel van de planuitwerking
M29	Bos verwijderen en bodem pluggen+ evt. bekalken (Archemer-/ Lemelerberg, Boswachterij Ommen, landgoed Junne, Beerze) (o.a. t.b.v. herstel connectiviteit)	421,01 ha	Nader te bepalen op basis van overleg met Natuurmonumenten en Landschap Overijssel Netto oppervlak beperkt percentage totaal	0 ha	Invulling maatregel wordt in overleg met Natuurmonumenten en Landschap Overijssel bepaald Resultaten worden onderdeel van de planuitwerking
M30	Bos verwijderen en periodiek opslag verwijderen randen vennen en veentjes	51,01 ha	Nader te bepalen op basis van resultaten M8 Netto oppervlakte waarschijnlijk 6-7 ha	0 ha	Invulling maatregel wordt bepaald op basis van resultaten M8 en vertaald in planuitwerking

Planuitwerking Interne PAS-maatregelen Vecht- en Beneden-Reggegebied
13 september 2019

Maatregel	Omschrijving	Totaal volgens PAS-gebiedsanalyse / Natura 2000-beheerplan	Totaal aandeel Staatsbosbeheer	Aandeel Staatsbosbeheer in PvA	Resterend aandeel (via planuitwerking)
M31	Periodiek kleinschalig plaggen en eventueel bekalken (indien effectief voor habitattype)	296,13 ha	Nader te bepalen op basis van overleg met Natuurmonumenten en Landschap Overijssel Circa 80 ha is eigendom Staatsbosbeheer	0 ha	Invulling maatregel wordt in overleg met Natuurmonumenten en Landschap Overijssel bepaald in combinatie met M36 en M44 Resultaten worden onderdeel van de planuitwerking
M32	Periodiek kleinschalig chopperen van vergraste delen (bij dunnen strooisellaag)	Circa 20,27 ha	PAS-gebiedsanalyse niet duidelijk over of maatregel moet worden uitgevoerd	0 ha	Planuitwerking bevat beargumenteerd voorstel voor niet uitvoeren
M34	Nieuwvorming door opslag van zomereik en berk in heide en/of omvorming van naaldbos (ingrijpen soortensamenstelling boomlaag)	106,94 ha		0 ha	Afhankelijk van resultaten M33 (door provincie Overijssel uit te voeren onderzoek) wordt deze maatregel wel/niet opgenomen in de planuitwerking
M36	Periodiek kleinschalig plaggen: niet in kwetsbare (semi-) schijnspiegelsystemen	Circa 59,37 ha		0 ha	Invulling maatregel wordt in overleg met Natuurmonumenten en Landschap Overijssel bepaald in combinatie met M31 en M44 Resultaten worden onderdeel van de planuitwerking

Planuitwerking Interne PAS-maatregelen Vecht- en Beneden-Reggegebied
13 september 2019

Maatregel	Omschrijving	Totaal volgens PAS-gebiedsanalyse / Natura 2000-beheerplan	Totaal aandeel Staatsbosbeheer	Aandeel Staatsbosbeheer in PvA	Resterend aandeel (via planuitwerking)
M37	Hooilandbeheer eventueel met nabeweiding	10,39 ha	10,39 ha	0 ha	1 perceel moet door provincie nog worden ontpacht Combinatie met M24
M38	Dempen lokale sloot in Eerderveld (Boswachterij Ommen)	Nader te bepalen	Circa 750 m	0	750 m
M43	Tegengaan intensieve betreding	101,19 ha	92,56 ha	Inrichtingsplan voor totaal gebied M28 en M43	Vanuit PvA op te leveren inrichtingsplan wordt onderdeel van de planuitwerking
M44	Realiseren 6 ha vochtige heide (Junnerveld)	Circa 6 ha	6 ha	0 ha	Invulling maatregel wordt in overleg met Natuurmonumenten en Landschap Overijssel bepaald in combinatie met M31 en M36 Resultaten worden onderdeel van de planuitwerking

In dit overzicht uit het programmaplan waren de maatregelen M1a, M42 onverhoopt niet opgenomen.

3.2 Uitwerking interne maatregelen

In de periode van 2015 tot 2021 worden een reeks aan maatregelen uitgevoerd. Een klein deel van de maatregelen is inmiddels deels uitgevoerd (M25 verwijderen opstand en lokaal plaggen). Voor de uitwerking en voorbereiding van het resterende deel werken we voor diverse maatregelen nauw samen met Natuurmonumenten, Landschap Overijssel en Landgoed Junne. We werken de opgave uit vanuit een aantal deelgebieden. Er zijn zeven deelgebieden (figuur 3) waar Staatsbosbeheer werkzaamheden uitvoert.

Deelgebieden van het Vecht- en Beneden-Reggegebied:

1. A. Achteresweg Noord
2. B. Junner Koeland (west) en Calcum
3. C. Schottert (wordt extern gebiedsproces)
4. D. De Sahara's
5. E. De Meertjes
6. F. Eerderveld
7. G. De Brakel

Figuur 3. Overzicht deelgebieden Vecht- en Beneden-Reggegebied

In de komende paragrafen is per deelgebied de uitwerking van de maatregelen nader toegelicht.

M34 Nieuwvorming door opslag van Zomereik en Berk in Heide en/of omvorming van Naaldbos (ingrijpen soortensamenstelling boomlaag)

Deze maatregel wordt ingevuld aan de hand van de resultaten uit M33. M33 is een door provincie Overijssel uit te voeren onderzoek. Dit onderzoek is nog niet opgestart. Eventuele uitvoering van M34 zal dan ook op zijn vroegst in de tweede planperiode plaatsvinden en wordt derhalve niet uitgewerkt in deze planuitwerking.

3.2.1 Deelgebied A Achteresweg-Noord

Het plangebied ligt aan weerszijden van de Veldsteeg, een zandweg tussen de Coevorderweg en de Achteresweg (figuur 4). In het bosgebied komen verspreid nog restanten van het heideterrein voor. Aan de oostzijde van het terrein is nog een aantal Zandverstuivingen herkenbaar. Op de grens van de Zandverstuivingen en heiderestanten komen Jeneverbesstruwelen voor. In de overwegend jonge naaldbossen komt verder veel opslag van *Prunus* voor.

Aan de oostzijde van het plangebied ligt een deel van het oude Vechtdal, het zogenaamde Junner Koeland (deelgebied B). Het Junner Koeland wordt al jarenlang (niet jaarrond) begraaasd met runderen en een tiental IJslandse paarden. Het gaat om een oppervlakte van circa 140 hectare. Hierdoor is een gevarieerd stroomdallandschap aanwezig. Verspreid liggen er de Stroomdalgraslanden, Droge heiden, Vochtige heiden, Stuifzandheiden, kleine Zandverstuivingen en bossen.

Ten noorden van de Achteresweg ligt het begrazingsgebied Achteresweg-Noord. Dit gebied wordt doorsneden door de Veldsteeg. Gemeente Ommen en Staatsbosbeheer werken samen in het beheer van dit terrein. Op dit moment begrazen 5 runderen het crossterrein en de aansluitende heide- en bospercelen van Staatsbosbeheer (circa 20 ha).

Binnen het totale bosgebied en plangebied liggen enkele percelen van een achttal particuliere eigenaren. Over de te nemen maatregelen zal overleg plaatsvinden met deze eigenaren. We streven ernaar om hen in het beheer te betrekken, waardoor de aanwezige omrastering op termijn kan worden ingekort. Om rede van efficiency voor het beheer is het wenselijk om de percelen te verwerven. Hiervoor zijn vanuit de PAS geen middelen beschikbaar. Onze gebruikelijke werkwijze in gelijke situaties is passief, dat wil zeggen dat bij grondaanbod door een particulier, Staatsbosbeheer zo'n aanbod in overweging neemt en toetst aan de intern gebruikelijke criteria.

Figuur 4. Locatie maatregelen Deelgebied A Achteresweg-Noord

Uitwerking maatregelen

M25 Verwijderen van opstand en lokaal plaggen rond oude jeneverbesstruwelen

Aan de westzijde van het gebied ligt een heideterrein van circa 7800 m² met Jeneverbesstruweel. De Jeneverbessen moeten worden vrijgesteld om verjonging te bevorderen.

Concrete invulling maatregelen:

Het verwijderen van opslag kan en zal op verschillende manieren plaatsvinden, rekening houdend met de diversiteit in het terrein en afhankelijk van de leeftijd en hoeveelheid opslag en de overige vegetatie. Het verwijderen van opslag zal zoveel mogelijk machinaal uitgevoerd worden. Dit is, mits niet anders aangegeven, als uitgangspunt in de kostenraming meegenomen.

Bij het verwijderen van opslag wordt ervoor gezorgd dat er zo min mogelijk vermenging plaats vindt van de strooisellaag met het minerale zand daaronder. De gerooide planten zullen worden verwijderd en afgevoerd. Dit voorkomt ongewenste verrijking van het ecosysteem met nutriënten.

Naast stam hout komt er veel tak en tophout vrij. Dit hout zal afgevoerd worden voor een duurzame toepassing in de duurzame energie opwekking. Om een maximaal rendement te krijgen zal het tak en tophout, voordat er chips van worden gemaakt, eerst worden opgeslagen in het

projectgebied. Door het tijdelijk in depot te zetten verliest het hout haar naalden en blad waardoor een kwalitatief hoogwaardiger eindproduct ontstaat.

Uit te voeren maatregelen:

1. Op 0,8 ha worden struiken en opslag met wortel en al gerooid en afgevoerd (figuur 4).
 - a. De grotere stobben worden verwijderd.
 - b. Er wordt pleksgewijs (ca. 20% van de oppervlakte) kleinschalig geplagd.

M29 Bos verwijderen en bodem plaggen+ evt. bekalken (o.a. voor herstel connectiviteit)

Aanvulling t.o.v. de gebiedsanalyse:

In de gebiedsanalyse wordt op deze locatie de instandhouding van nu nog twee losliggende Droge heideterreinen in Arriën beoogd. Het is echter noodzakelijk om deze gebieden weer met elkaar te verbinden om de Droge heiden en Jeneverbesstruwelen weer ontwikkelkansen te bieden. Droge heiden heeft een uitbreidingsdoelstelling in dit gebied.

De gebiedsanalyse spreekt van bos verwijderen en plaggen bij maatregel M29. In dit gebied is de bodem en strooisellaag echter zo opgebouwd, dat het verwijderen van de strooisellaag voldoende is om de benodigde omstandigheden te creëren voor ontwikkeling van de gewenste habitattypen. Plaggen is niet nodig.

Het te ontwikkelen gebied met Jeneverbesstruweel en Droge heide moet vervolgens worden beheerd. Wij stellen voor dit gebied te begrazen met de reeds aanwezige runderen. Door de gebieden aan weerszijden van de Veldsteeg met elkaar te verbinden ontstaat een aaneengesloten beheerterrein, waarin zomerbeweiding met runderen plaats kan vinden. Dit is efficiënter en effectiever dan separate begrazingseenheden.

Concrete invulling maatregel

Het verwijderen van opslag kan en zal op verschillende manieren plaatsvinden, rekening houdend met de diversiteit in het terrein en afhankelijk van de leeftijd en hoeveelheid opslag en de overige vegetatie. Het verwijderen van opslag zal zoveel mogelijk machinaal uitgevoerd worden. Dit is, mits niet anders aangegeven, als uitgangspunt in de kostenraming meegenomen.

Bij het verwijderen van opslag wordt ervoor gezorgd dat er zo min mogelijk vermenging plaats vindt van de strooisellaag met het minerale zand daaronder. De gerooide planten zullen worden verwijderd en afgevoerd. Dit voorkomt ongewenste verrijking van het ecosysteem met nutriënten.

Naast stam hout komt er veel tak en tophout vrij. Dit hout zal afgevoerd worden voor een duurzame toepassing in de duurzame energie opwekking. Om een maximaal rendement te krijgen zal het tak en tophout, voordat er chips van worden gemaakt, eerst worden opgeslagen in het projectgebied. Door het tijdelijk in depot te zetten verliest het hout haar naalden en blad waardoor een kwalitatief hoogwaardiger eindproduct ontstaat.

De Veldsteeg is een belemmering bij het inrichten van het beheergebied, maar de weg is een openbare zandweg en heeft ook een belangrijke functie als doorgaande route onder andere voor ruiters en aangespannen paarden. De gemeente is betrokken bij de planvorming en staat positief

ten opzichte van de plannen om de twee gebieden aan beide zijden van de Veldsteeg met elkaar te verbinden. Om de route wel open te houden, heeft de gemeente voorgesteld om wildroosters met paardensluizen (natuurpoorten) te plaatsen.

Uit te voeren maatregelen:

1. 5,1 ha bos omvormen naar heide (figuur 4).
 - a. De kap zelf is reeds door Staatsbosbeheer uitgevoerd¹⁰. Enkele solitaire bomen verspreid over het gebied zijn behouden.
 - b. Stobben verwijderen
 - c. Strooisellaag verwijderen. Er is een strooisellaag van gemiddeld 15 cm aanwezig, die moet worden afgevoerd. De vrijkomende hoeveelheid strooisel is circa 7.650 m³.
 - d. De grond wordt binnen enkele weken na het verwijderen van de strooisellaag, bekalkt met Dolokal (2 ton per hectare) om ammoniumvergiftiging van de grond te voorkomen en deze geschikt te maken voor de ontwikkeling van heide.
 - e. In het te handhaven bos, tussen het om te vormen bos en de Achteresweg, wordt de ongewenste soort *Prunus* bestreden.
2. Inrichten voor grootschalige beweiding: plaatsen 870 meter veekerend raster
 - a. Om de Matenweg als interne ontsluitingsweg te kunnen blijven gebruiken, worden twee doorgangen (toegangspoorten) met daarnaast twee klaphekken geplaatst.
 - b. Voor het blijvende gebruik van het bestaande wandelpad tussen de Matenweg en de Veldsteeg worden 2 klaphekken van 1.25 m. breed geplaatst.
 - c. Er wordt een tweetal natuurpoorten aangelegd in de Veldsteeg met een doorgang voor ruiters en aanspanningen van +/- 2,5 m. breed naast de weg en een veerooster van 4 meter breedte in de doorgang voor verkeer op de zandweg.
 - Bij de doorgang van het hek worden een aantal houtblokken gelegd, om het afstappen voor ruiters te vereenvoudigen. Aangespannen wagens passeren eenvoudig, omdat de tweede persoon het hek kan openen en sluiten.

3.2.2 Deelgebied B Junner Koeland (west) en Calsum

Junner Koeland bestaat uit een oude Vechtarm met aangrenzende gronden aan de oost- en westkant van deze arm. De Interne PAS-maatregelen die Staatsbosbeheer gaat uitvoeren, liggen met name in het gebied ten westen van de oude Vechtarm en in Calsum. De belangrijkste habitattypen in dit gebied zijn Jeneverbesstruwelen, Stroomdalgraslanden, Heischrale graslanden en Droge heiden.

Uitwerking maatregelen

M24: Zomerbeweiding gericht op korte vegetatie aan eind van groeiseizoen

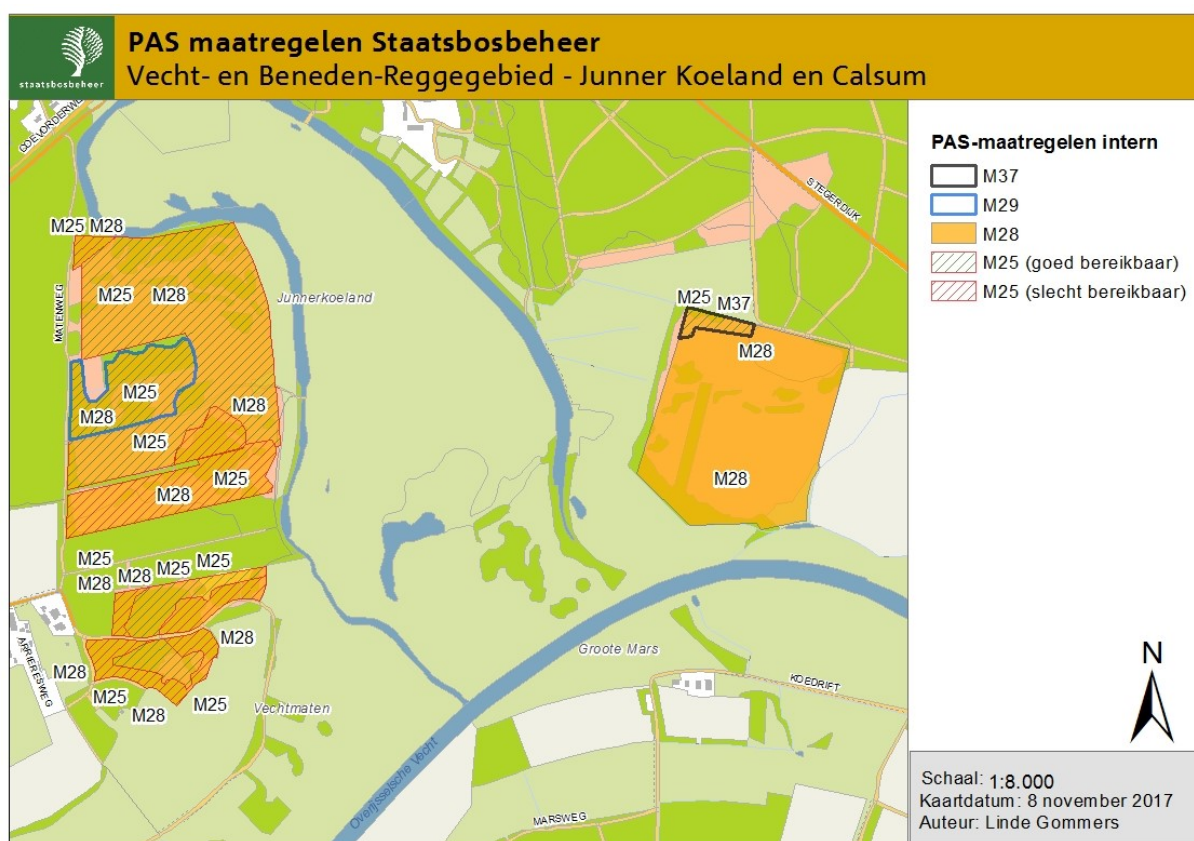
¹⁰ Het verwijderen van het bos gebeurt buiten de subsidieaanvraag en wordt in eigen beheer door Staatsbosbeheer uitgevoerd. Bij het verwijderen van het bos zal het werkterrein kaal worden opgeleverd. Dit houdt in dat alle omgezaagde bomen volledig (ook top- en takhout) worden verwijderd en alleen opslag tot een diameter van maximaal 3 centimeter blijven staan omdat dit machinaal niet te verwijderen is.

Planuitwerking Interne PAS-maatregelen Vecht- en Beneden-Reggegebied 13 september 2019

Er vindt reeds zomerbeweiding plaats op het Junner Koeland (west) en Calsum. Dit wordt gecontinueerd en uitgebreid naar het begrazingsgebied Achteresweg-Noord vanuit het reguliere SNL beheer. Deze maatregel is dan ook verder niet uitgewerkt in deze planuitwerking.

M25 Verwijderen van opstand en lokaal plaggen rond oude Jeneverbesstruwelen

In de Gebiedsanalyse is bij deze maatregel achter Junner Koeland een vraagteken gezet. Hierop heeft Staatsbosbeheer een inventarisatie uitgevoerd. Hieruit blijkt dat in Junner Koeland (west) maatregel M25 nodig is om de aanwezige Jeneverbesstruiken vrij te stellen en te plaggen om zandige plekken te creëren waar verjonging op kan treden.

Figuur 5. Locatie maatregelen Deelgebied B. Junner Koeland (west) en Calsum

Concrete invulling maatregel

Het verwijderen van opslag kan en zal op verschillende manieren plaatsvinden, rekening houdend met de diversiteit in het terrein en afhankelijk van de leeftijd en hoeveelheid opslag en de overige vegetatie. Het verwijderen van opslag zal zoveel mogelijk machinaal uitgevoerd worden. Dit is, mits niet anders aangegeven, als uitgangspunt in de kostenraming meegenomen.

Bij het verwijderen van opslag wordt ervoor gezorgd dat er zo min mogelijk vermenging plaats vindt van de strooisellaag met het minerale zand daaronder. De gerooide planten zullen worden verwijderd en afgevoerd. Dit voorkomt ongewenste verrijking van het ecosysteem met nutriënten.

Naast stam hout komt er veel tak en tophout vrij. Dit hout zal afgevoerd worden voor een duurzame toepassing in de duurzame energie opwekking. Om een maximaal rendement te krijgen zal het tak en tophout, voordat er chips van worden gemaakt, eerst worden opgeslagen in het projectgebied. Door het tijdelijk in depot te zetten verliest het hout haar naalden en blad waardoor een kwalitatief hoogwaardiger eindproduct ontstaat.

Uit te voeren maatregelen:

1. In het aangegeven gebied (figuur 5) van in totaal ca 20 hectare:
 - a. Wordt met klein materieel/met de hand opstand verwijderd rond Jeneverbesstruiken en worden 10-15 grote bomen geringd. Het betreft hier zeer slecht bereikbare locaties (1 ha);
 - b. Wordt rond Jeneverbesstruiken machinaal opstand verwijderd (met name Grove Den en Berk. Het zijn, goed bereikbare locaties (1 ha)
2. In het gebied waar opslag is verwijderd, wordt op circa 0,2 ha kleinschalig geplagd om zandige plekken te creëren zodat er betere kiemplaatzen voor de Jeneverbessen zijn en verjonging ervan kan plaatsvinden;
 - a. De grond wordt, binnen enkele weken na het plaggen, bekalkt met Dolokal (2 ton per hectare) om ammoniumvergiftiging van de grond te voorkomen.
3. Om te voorkomen dat opnieuw bosopslag ontstaat, moet de eerste drie jaren na uitvoering van de maatregel aanvullend intensief vervolgbeheer worden uitgevoerd (boompjes trekken, inzet klepelmaaier). Binnen deze planperiode zal dit twee keer kunnen worden uitgevoerd (2019 en 2020).

M26 Laat in groeiseizoen maaien en afvoeren

Aanpassing t.o.v. gebiedsanalyse:

In de gebiedsanalyse is maatregel M26 opgenomen voor het habitatype H7140 Overgangs- en trilvenen: *‘Voor behoud is hooilandbeheer laat in het groeiseizoen nodig (M26).’* Staatsbosbeheer is het niet eens met deze analyse. Het Trilveen in de oude meander aan de noordzijde van het Junner Koeland is al sinds mensenheugenis niet gemaaid, als het ooit al gemaaid is. Het habitatype bestaat uit een drijvende vegetatie bestaande uit vooral Holpijp. Ze bevindt zich te midden van andere verlandingsvegetaties en is laat in het groeiseizoen niet betreedbaar. Het is dus zowel fysiek onmogelijk als onnodig om het habitatype te maaien. Maatregel M28, periodiek opslag verwijderen, kan wél, omdat het in strengere winters over ijs kan worden uitgevoerd. Wij stellen daarom voor om niet maatregel M26 maar M28 uit te voeren in het Junner Koeland.

M28 Periodiek opslag verwijderen in habitatype (ingrijpen in successie naar bos)

Concrete invulling maatregel

Het verwijderen van opslag kan en zal op verschillende manieren plaatsvinden, rekening houdend met de diversiteit in het terrein en afhankelijk van de leeftijd en hoeveelheid opslag en de overige vegetatie. Het verwijderen van opslag zal zoveel mogelijk machinaal uitgevoerd worden. Dit is, mits niet anders aangegeven, als uitgangspunt in de kostenraming meegenomen.

Bij het verwijderen van opslag wordt ervoor gezorgd dat er zo min mogelijk vermenging plaats vindt van de strooisellaag met het minerale zand daaronder. De gerooide planten zullen worden verwijderd en afgevoerd. Dit voorkomt ongewenste verrijking van het ecosysteem met nutriënten.

Naast stam hout komt er veel tak en tophout vrij. Dit hout zal afgevoerd worden voor een duurzame toepassing in de duurzame energie opwekking. Om een maximaal rendement te krijgen zal het tak en tophout, voordat er chips van worden gemaakt, eerst worden opgeslagen in het projectgebied. Door het tijdelijk in depot te zetten verliest het hout haar naalden en blad waardoor een kwalitatief hoogwaardiger eindproduct ontstaat.

Uit te voeren werkzaamheden:

1. In het aangegeven gebied (figuur 5) van in totaal 37 ha wordt op 10% van het oppervlak (3,7 ha) periodiek opslag verwijderd (Prunus, Grove Den, Krent en Berk). De opslag wordt met wortel en al gerooid en afgevoerd.
 - a. Het eerste jaar, in 2018, wordt intensief alle opslag verwijderd. De grotere stobben worden gefreesd.
 - i. Waar opslag is verwijderd, wordt de strooisellaag verwijderd om ontwikkeling van de gewenste habitattypen mogelijk te maken.
 - ii. De grond wordt, binnen enkele weken na het verwijderen van de strooisellaag, bekalkt met Dolokal (2 ton per hectare) om ammoniumvergiftiging van de grond te voorkomen en deze geschikt te maken voor de ontwikkeling van heide.
 - b. Vervolgens wordt jaarlijks nieuwe opslag verwijderd in het gehele gebied. Dit zal in de eerste planperiode twee keer kunnen worden uitgevoerd (2019 en 2020).
2. Indien er een winter met voldoende ijsvorming is, dan wordt de opslag in het trilveen verwijderd.

M29 Bos verwijderen en bodem plaggen+ evt. bekalken (o.a. voor herstel connectiviteit)

In dit deel van Junner Koeland (west) is het hout recentelijk al geoogst. Het gebied moet nu nog geschikt worden gemaakt voor de gewenste habitattypen.

Aanpassing t.o.v. gebiedsanalyse

Maatregel M29 spreekt van bos verwijderen en plaggen. In dit gebied is de bodem en strooisellaag echter zo opgebouwd dat het verwijderen van de strooisellaag voldoende is om de benodigde omstandigheden te creëren voor ontwikkeling van de gewenste habitattypen. Plaggen is niet nodig.

Concrete invulling maatregel

Het verwijderen van opslag kan en zal op verschillende manieren plaatsvinden, rekening houdend met de diversiteit in het terrein en afhankelijk van de leeftijd en hoeveelheid opslag en de overige vegetatie. Het verwijderen van opslag zal zoveel mogelijk machinaal uitgevoerd worden. Dit is, mits niet anders aangegeven, als uitgangspunt in de kostenraming meegenomen.

Bij het verwijderen van opslag wordt ervoor gezorgd dat er zo min mogelijk vermenging plaats vindt van de strooisellaag met het minerale zand daaronder. De gerooide planten zullen worden verwijderd en afgevoerd. Dit voorkomt ongewenste verrijking van het ecosysteem met nutriënten.

Naast stam hout komt er veel tak en tophout vrij. Dit hout zal afgevoerd worden voor een duurzame toepassing in de duurzame energie opwekking. Om een maximaal rendement te krijgen zal het tak en tophout, voordat er chips van worden gemaakt, eerst worden opgeslagen in het projectgebied. Door het tijdelijk in depot te zetten verliest het hout haar naalden en blad waardoor een kwalitatief hoogwaardiger eindproduct ontstaat.

Uit te voeren werkzaamheden:

1. 50% Van de stobben op de 3 ha voormalig bos worden verwijderd (zie figuur 5)
2. 3 Ha strooisel wordt verwijderd.
 - a. De grond wordt, binnen enkele weken na het verwijderen van het strooisel, bekalkt met Dolokal (2 ton per hectare) om ammoniumvergiftiging van de grond te voorkomen en deze geschikt te maken voor de ontwikkeling van heide.
3. Om te voorkomen dat opnieuw bosopslag ontstaat, moet de eerste drie jaren na uitvoering van de maatregel aanvullend intensief vervolgbeheer worden uitgevoerd (boompjes trekken, inzet klepelmaaier). Binnen deze planperiode zal dit twee keer kunnen worden uitgevoerd (2019 en 2020).

M37: Hooilandbeheer eventueel met nabeweidning

Ten noorden van het grafheuvel- en urnenveld van Calsum ligt een klein areaal wat toegevoegd moet worden aan het bestaande areaal hooilandbeheer ten noorden en westen van deze locatie. Om dit mogelijk te maken moet opslag en de strooisellaag worden verwijderd. Het vervolgens uitvoeren van het hooilandbeheer maakt geen onderdeel uit van deze planuitwerking omdat dit via regulier beheer kan worden uitgevoerd.

Concrete invulling maatregel

1. In het in figuur 5 aangegeven gebied van 0,5 ha wordt;
 - a. op 50% van het gebied (0,25 ha) opslag verwijderd (Prunus, Grove Den, Krent en Berk). De grotere stobben worden gefreesd.
2. In het gebied waar opslag wordt verwijderd wordt de strooisellaag verwijderd om ontwikkeling van de gewenste habitattypen mogelijk te maken.
 - a. De grond wordt, binnen enkele weken na het verwijderen van de strooisellaag, bekalkt met Dolokal (2 ton per hectare) om ammoniumvergiftiging van de grond te voorkomen.

3.2.3 Deelgebied C Schottert

Aanpassing ten opzichte van het PvA:

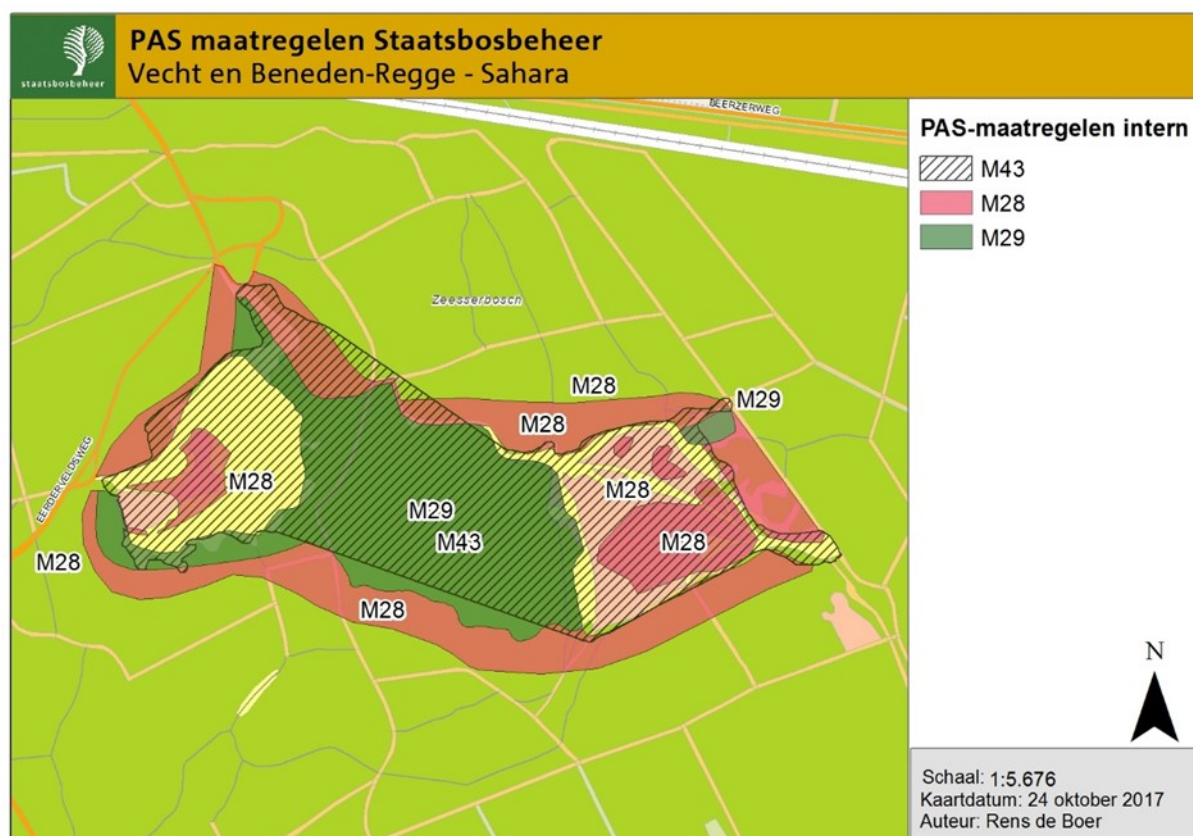
Het perceel Schottert valt onder de ontwikkelopgave en moet door de provincie worden ontpacht alvorens er maatregelen genomen kunnen worden. Ook zal er een bestemmingsplanwijziging nodig zijn, aangezien het nu nog de bestemming agrarisch heeft. In overleg met de Provincie Overijssel is daarom besloten om deze maatregel op te nemen in het externe gebiedsproces. Dit deelgebied is dan ook verder niet meer uitgewerkt in deze planuitwerking.

Figuur 6. Locatie Deelgebied C Schottert

3.2.4 Deelgebied D De Sahara's

In het deelgebied de Sahara's, in de Boswachterij Ommen, zijn restanten van Stuifzand aanwezig op circa 21 hectare (figuur 7). Stuifzand blijft in een optimale situatie in beweging doordat de wind er vat op heeft. De Sahara's zijn een restant van een groter stuifzandgebied wat door bosontwikkeling is dichtgegroeid. Het huidige stuifzand is omringd door bos en betrekkelijk klein, waardoor de invloed van de wind onvoldoende is om het zand (gedeeltelijk) open te houden. Het realiseren van blijvend levend stuifzand met winddynamiek is echter onrealistisch gezien de grootte van het gebied en de ligging van de Sahara's ten opzichte van de heersende windrichting. Dit blijft zo, ook na het uitvoeren van maatregel M29 (het verwijderen van bos, waardoor de voorste en achterste Sahara aaneengesloten worden). Deze conclusie is mede gebaseerd op ervaringen van het Gelders Landschap in een vergelijkbaar gebied. Een mate van betreding door recreanten (wandelaars, ruiters, spelende kinderen) is wel effectief en zal altijd aanvullend noodzakelijk blijven voor het openhouden van het stuifzand.

Figuur 7. Locatie maatregelen Deelgebied D De Sahara's

Uitwerking maatregelen

Het gebied van de Sahara's wordt doorsneden door wandel- en ruiterspaden en door een doorgaande, onverharde weg. De padenstructuur moet na uitvoering van de maatregelen worden hersteld/verbeterd. De doorgaande weg, mede van belang voor transport en hulpdiensten, blijft daarbij gehandhaafd.

De maatregelen M28 (periodiek verwijderen opslag), M29 (Bos kappen, plaggen en bekalken) en M43 (tegengaan intensieve betreding) moeten in samenhang worden beschouwd en integraal worden uitgevoerd. Met de uitvoering van de maatregelen wordt ook een bijdrage geleverd aan de realisatie van het streefbeeld Vipera verbindt.

Het reliëf in dit gebied is op natuurlijke wijze gevormd en één van de kenmerken van een stuifzandcomplex. Weliswaar zorgt het plaatselijk voor luwe plekken, waardoor de windsnelheid wordt geremd en de verstuiving daar plaatselijk afneemt, maar tegelijk is de verstuiving aan de windzijde van de zandbult sterker. Het verschil in dynamiek is één van de gewenste processen in een zandverstuiving. Mede gelet op de ecologische en cultuurhistorische waarden, zullen we de hoogteverschillen daarom zoveel mogelijk intact laten.

Beschermde soorten als het IJslands mos en locaties waar graafbijen, mierenhopen en horsten voorkomen, zullen door Staatsbosbeheer, op basis van ecologisch onderzoek en gebiedskennis, met linten worden afgezet om te voorkomen dat daar schade aan wordt toegebracht.

M28 Periodiek opslag verwijderen in habitattype (ingrijpen in successie naar bos)

Concrete invulling maatregel

Het verwijderen van opslag kan en zal op verschillende manieren plaatsvinden, rekening houdend met de diversiteit in het terrein en afhankelijk van de leeftijd en hoeveelheid opslag en de overige vegetatie. Het verwijderen van opslag zal zoveel mogelijk machinaal uitgevoerd worden.

Dit is, mits niet anders aangegeven, als uitgangspunt in de kostenraming meegenomen.

Bij het verwijderen van opslag wordt ervoor gezorgd dat er zo min mogelijk vermenging plaats vindt van de strooisellaag met het minerale zand daaronder. De gerooide planten zullen worden verwijderd en afgevoerd. Dit voorkomt ongewenste verrijking van het ecosysteem met nutriënten.

Het zagen en verwijderen van de houtopstand maakt geen deel uit van deze planuitwerking. Dit wordt voorafgaand door Staatsbosbeheer uitgevoerd¹¹. Naast stam hout komt er veel tak en tophout vrij. Dit hout zal afgevoerd worden voor een duurzame toepassing in de duurzame energie opwekking. Om een maximaal rendement te krijgen zal het tak en tophout, voordat er chips van worden gemaakt, eerst worden opgeslagen in het projectgebied. Door het tijdelijk in depot te zetten verliest het hout haar naalden en blad waardoor een kwalitatief hoogwaardiger eindproduct ontstaat.

Uit te voeren werkzaamheden:

1. Opslag van Grove Den en diverse loofhoutsoorten op de beide zandverstuivingen wordt verwijderd (figuur 7). In het oostelijk deel (2,1 ha) is dit reeds grotendeels uitgevoerd. In het westelijk deel wordt nog circa 0,9 ha opslag verwijderd. De opslag varieert in leeftijd van 1 tot circa 15 jaar oude bomen, met een maximale stamdiameter van ± 10 cm.
 - a. De stobben worden gefreesd.
 - b. In het gebied waar opslag wordt verwijderd wordt de strooisellaag verwijderd om ontwikkeling van de gewenste habitattypen mogelijk te maken (3 ha).
 - c. Bij het verwijderen van de opslag wordt het huidige reliëf zoveel mogelijk intact gelaten en wordt ervoor gezorgd dat er zo min mogelijk vermenging plaatsvindt van de strooisellaag met het minerale zand daaronder. De te gebruiken machines en werkwijzen worden hierop bepaald en ingezet.
2. Vervolgens wordt jaarlijks nieuwe opslag verwijderd in het gehele gebied. Dit zal in de eerste planperiode twee keer kunnen worden uitgevoerd (2019 en 2020).
3. In een zone van gemiddeld 50 meter breed rond de zandverstuivingen zal in het te handhaven bos eveneens de opslag van Prunus, Krent en Berk worden verwijderd, om al te

¹¹ Het verwijderen van het bos gebeurt buiten de subsidieaanvraag en wordt in eigen beheer door Staatsbosbeheer uitgevoerd. Bij het verwijderen van het bos zal het werkterrein kaal worden opgeleverd. Dit houdt in dat alle omgezaagde bomen volledig (ook top- en takhout) worden verwijderd en alleen opslag tot een diameter van maximaal 3 centimeter blijven staan omdat dit machinaal niet te verwijderen is.

snelle hervestiging van deze soorten in de zandverstuiving te voorkomen. De exacte gebiedsgrens is door ons in het veld reeds gemarkeerd.

4. Delen van de zandverstuivingen zijn dichtgegroeid met mos. Deze delen van samen circa 0,4 ha worden geëgd.

M29 Bos verwijderen en bodem plaggen+ evt. bekalken (o.a. voor herstel connectiviteit)

De Sahara's zijn een overblijfsel van een groter stuifzandgebied wat is dichtgegroeid met bos. Om de Sahara's weer met elkaar te verbinden wordt het stuifzand tussen de twee gebiedjes weer bloot gelegd door de opslag te verwijderen. Bij de uitvoering van deze maatregel is goede afstemming met Natuurmonumenten en Landschap Overijssel noodzakelijk, omdat er sprake is van een gezamenlijke opgave. Slechts een gedeelte van de maatregel wordt op eigendom van Staatsbosbeheer gerealiseerd. Deze planuitwerking gaat uitsluitend over het aandeel van Staatsbosbeheer.

Het zagen en verwijderen van de houtopstand maakt geen deel uit van deze planuitwerking. Dit wordt voorafgaand door Staatsbosbeheer uitgevoerd¹².

Aanpassing t.o.v. gebiedsanalyse

In de gebiedsanalyse is voor deze maatregel opgenomen dat na het verwijderen van het bos de bodem geplagd moet worden. Met de huidige bodem en strooisellaag in dit gebied is het echter voldoende om hier alleen de strooisellaag te verwijderen. Er hoeft niet te worden geplagd.

Concrete uitwerking maatregel

Het verwijderen van opslag kan en zal op verschillende manieren plaatsvinden, rekening houdend met de diversiteit in het terrein en afhankelijk van de leeftijd en hoeveelheid opslag en de overige vegetatie. Het verwijderen van opslag zal zoveel mogelijk machinaal uitgevoerd worden. Dit is, mits niet anders aangegeven, als uitgangspunt in de kostenraming meegenomen.

Bij het verwijderen van opslag wordt ervoor gezorgd dat er zo min mogelijk vermenging plaats vindt van de strooisellaag met het minerale zand daaronder. De gerooide planten zullen worden verwijderd en afgevoerd. Dit voorkomt ongewenste verrijking van het ecosysteem met nutriënten.

Naast stam hout komt er veel tak en tophout vrij. Dit hout zal afgevoerd worden voor een duurzame toepassing in de duurzame energie opwekking. Om een maximaal rendement te krijgen zal het tak en tophout, voordat er chips van worden gemaakt, eerst worden opgeslagen in het projectgebied. Door het tijdelijk in depot te zetten verliest het hout haar naalden en blad waardoor een kwalitatief hoogwaardiger eindproduct ontstaat.

Het stuifzand wordt hersteld door 11,5 hectare bos te verwijderen (figuur 7). Daarvoor worden de volgende werkzaamheden uitgevoerd:

¹² Het verwijderen van het bos gebeurt buiten de subsidieaanvraag en wordt in eigen beheer door Staatsbosbeheer uitgevoerd. Bij het verwijderen van het bos zal het werkterrein kaal worden opgeleverd. Dit houdt in dat alle omgezaagde bomen volledig (ook top- en takhout) worden verwijderd en alleen opslag tot een diameter van maximaal 3 centimeter blijven staan omdat dit machinaal niet te verwijderen is.

1. Verwijderen van 90% van de beplanting tussen de beide zandverstuivingen. Door het loofhout compleet te rooien voorkomen we ongewenst intensief periodiek onderhoud.
 - a. De 10% te handhaven bomen zijn uitsluitend grove dennen en worden door Staatsbosbeheer in het veld gemarkeerd. De te handhaven Dennen voldoen aan de volgende criteria, ze:
 - i. zijn oud en beeldbepalend (meestal zijn dit zogenoemde vliegdennen);
 - ii. staan op de waardevolle zandkopjes die behoren tot het natuurlijk gevormde reliëf. Het wortelstelsel van deze Dennen zorgt voor fixatie van de zandkopjes;
 - iii. hebben een aantrekkende werking op de recreanten en helpen daarbij in de gewenste zonering van de betreding;
 - iv. herbergen een jaarrond beschermd nest.
2. 90% van de Stobben wordt verwijderd
 - a. Enkele stobben van de Grove Den blijven behouden om biotoop te bieden voor kenmerkende pioniervegetaties en bijvoorbeeld Tapuit, wespen, bijen, korstmossen en paddenstoelen die op dood hout leven/groeien of om zandkopjes te fixeren.
 - b. Enkele (circa 10 stuks) van de gerooide stobben van Grove Den worden op de kant gelegd aan de rand van het gebied, met het oog op mogelijkheden voor o.a. solitaire bijen.
3. Strooisel verwijderen 11,5 hectare voormalig bos
 - a. De te verwijderen strooisellaag is circa 15 cm dik. Naar verwachting komt er circa 20.000 m³ strooisel vrij.
 - b. Hierbij wordt ook het liggend en staand dood hout verwijderd.
 - c. De grond wordt binnen enkele weken na het verwijderen van de strooisellaag bekalkt met Dolokal (2 ton per hectare) om ammoniumvergiftiging van de grond te voorkomen.

M43: Tegengaan intensieve betreding / Zonering betreding

Aanpassing t.o.v. gebiedsanalyse

De maatregel in de gebiedsanalyse is oorspronkelijk gebaseerd op de huidige intensieve betreding van de voorste Sahara. Daar is de betreding dermate intensief dat de gewenste vegetatieve ontwikkelingen onmogelijk blijken. Daarom is het tegengaan van de betreding benoemd als maatregel. Bij de verdere uitwerking van de maatregelen en het opstellen van het inrichtingsplan voor de Sahara's bleek echter dat betreding plaatselijk juist ook zeer wenselijk is. Daarom is de maatregel 'Tegengaan intensieve betreding' uitgewerkt als 'Zonering betreding'. Daaronder wordt verstaan het tegengaan van betreding op plekken waar dit ongewenst is en stimulering van betreding waar dit wél wenselijk is. De zonering dient dus twee doelen, ten behoeve van:

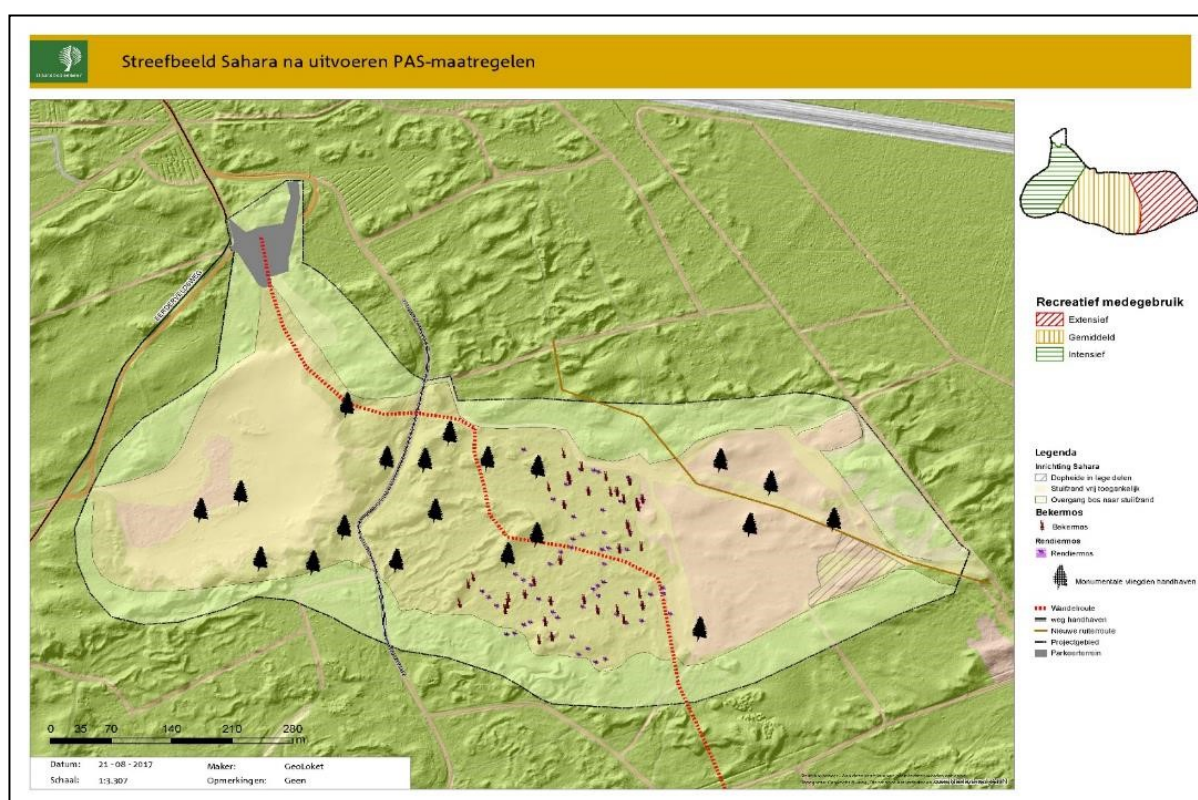
- het openhouden van Stuifzand.
- het beschermen van pioniersvegetaties.

Bij de keuze in de zonering is rekening gehouden met:

1. het brongebied van de natuurlijke verstuiving (de locatie waar het zand wordt afgevoerd). Deze ligt in Nederland normaliter aan de westzijde (overheersende windrichting).

Daarmee zou de intensieve betreding van de voorste Sahara geen probleem zijn en zelfs gestimuleerd moeten worden.

2. het plaatsen van rasters (om wandelaars te geleiden en/of kwetsbare vegetaties te beschermen) doet sterk afbreuk aan de belevingswaarde van het totale zandverstuivingsysteem en wordt daarom niet toegepast.
3. Bezoekers worden gelokt door aantrekkelijke recreatieplekken. Dat zijn schaduwplekken, klimbomen en uitkijkpunten (zandheuvels), maar ook open plekken voor sportactiviteiten. Openheid in het gebied zorgt ervoor dat mensen meer zicht hebben op de aantrekkelijke plekken waardoor ze sneller verder van de parkeerplaats af zullen recreëren dan in een situatie met weinig openheid. Vanuit dat principe sturen we de intensiteit van de betreding van de Sahara's (zonering).

Figuur 8 zonering recreatie deelgebied de Sahara's

Concrete invulling maatregel

1. De gewenste zonering/het streefbeeld in de Sahara's is in figuur 8 weergegeven. De kaart geeft ook weer hoe de gewenste betreding varieert, van intensief tot extensief (zoneringsmodel), en welke functies worden toegekend aan delen van het gebied:
 - a. de parkeervoorziening wordt uitgebreid en er komt een nieuw infopaneel. Het publiek wordt verder het gebied ingeleid via 3 picknicksets, een zitbank en waar nodig enkele routepalen langs de wandelroute.
 - b. waar te intensieve betreding een knelpunt wordt, kunnen extra maatregelen worden genomen (bebording, geleiding) die moeten voorkomen dat teveel

betreding plaats vindt. Dit is onderdeel van de geplande evaluatie, waarin ook het gebruik van de doorgaande weg tegen het licht wordt gehouden.

2. Middels communicatie in o.a. nieuwsbrieven, flyer Sahara's en genoemd infopaneel worden positieve en negatieve effecten van betreding uitgelegd, wordt het zoneringsplan verduidelijkt en de betredingsintensiteit gestuurd.

3.2.5 Deelgebied E De Meertjes

Deelgebied de meertjes bestaat uit enkele Zure vennen/veentjes en Natte heiden in Boswachterij Ommen. Voor deze vennen/veentjes en natte heiden is onbekend of er sprake is van verdroging. In de Natte heiden geeft de dominantie van Pijpenstrootje wel aan dat er (in ieder geval) in het verleden verdroging heeft plaatsgevonden. Daarnaast zijn de veentjes omringd door een zone van bos. De boszones kunnen de vennen/veentjes zowel positief als negatief beïnvloeden door afvangen van stikstofdepositie, bufferen van microklimaat, toename stikstofbeschikbaarheid door bladval en afname lokale kwel. Een eenduidig advies voor het beheer van dergelijke boszones is daarmee dan ook niet zonder meer beschikbaar. Op bepaalde plaatsen kan het wenselijk zijn bestaande boszones te kappen of te ringen terwijl het in andere gevallen juist wenselijk lijkt deze te versterken.

Er konden dan ook in de gebiedsanalyse nog geen aanvullende maatregelen in de waterhuishouding worden voorgesteld door een gebrek aan inzicht in de geohydrologische situatie en het effecten van diverse geplande ingrepen (vernattingsmaatregelen in en rond Landgoed Eerde en het Eerder Achterbroek (inclusief het verondiepen van de Regge) op de grondwaterstand.

Uitwerking maatregelen

M8: Onderzoeksopgave herstel hydrologie boswachterij Ommen

Om inzicht te krijgen in de geohydrologische werking van het gebied is het noodzakelijk om een goed beeld te krijgen van de landschapsecologische werking op systeemniveau. Daarvoor is een Landschapsecologische systeemanalyse (LESA) noodzakelijk. Het onderzoek bestrijkt de gehele boswachterij Ommen en beperkt zich dus niet tot het deelgebied De Meertjes. De resultaten leiden in de 2^e beheerplanperiode tot uitvoering van zinvolle maatregelen in de waterhuishouding.

Concrete invulling maatregel:

Met de LESA wordt de noodzaak voor het nemen van aanvullende maatregelen in beeld gebracht. Deze maatregelen moeten bijdragen aan de instandhoudingsdoelen van de habitattypen H3160 Zure vennen, H4010A Natte heiden en H7110B Actieve hoogvenen (heideveentjes). Deze maatregelen kunnen bijvoorbeeld het kappen bos en het dempen van ontwateringen zijn.

Er wordt onderzoek gedaan naar:

- de Hydrologische toestand (kwaliteit en kwantiteit) op basis van vegetatie, watermonsters en metingen van de freatische standen in de habitattypen en omliggende gebieden;
- de waterstanden/stijghoogten in het watervoerende pakket;

- de verspreiding van ondiepe slecht doorlatende lagen (door middel van grondradar) en de laterale afstroming over deze lagen met een bodemonderzoek;
- De ligging (en diepte) en het effect van lokale drainerende afwateringssystemen zoals sloten en rabatten op de habitattypen;
- het effect van het huidige lokale afwateringsstelsel op de kwaliteit van de habitattypen;
- de kwantitatieve invloed op waterstanden als gevolg van bebossing.

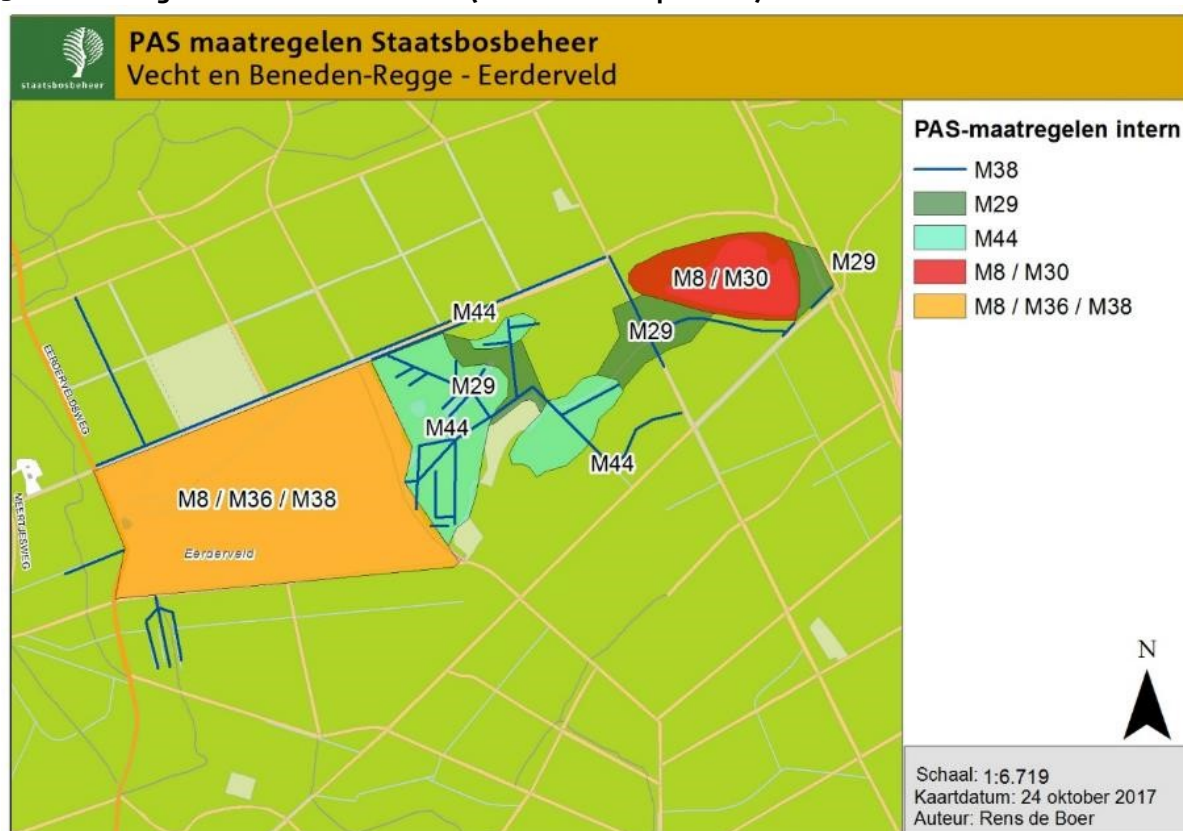
Voor een gedetailleerde beschrijving verwijzen wij u naar het onderzoeksvoorstel in bijlage 4. Het onderzoeksvoorstel inclusief bijbehorende begroting is reeds ter goedkeuring aan de Provincie Overijssel voorgelegd en op 2 november 2017 goedgekeurd.

M30 Bos verwijderen en periodiek opslag verwijderen randen vennen en veentjes

Aanpassing

Het verwijderen van bos en periodiek verwijderen van opslag langs randen van vennen en veentjes bij de Meertjes. Deze maatregel wordt uitgewerkt op basis van de resultaten van de LESA (M8) en zal daarom in de tweede beheerplanperiode worden uitgevoerd.

3.2.6 Deelgebied F Het Eerderveld (inclusief veenplateau)

Figuur 9. Locatie maatregelen Deelgebied E het Eerderveld (inclusief veenplateau)

Het Eerderveld bestaat uit Vochtige heide met enkele heideveentjes. Gezien de negatieve trend van het habitattype Vochtige heide, geldt hiervoor een uitbreidingsdoelstelling in het Eerderveld. In de gebiedsanalyse is daarvoor een voorkeursgebied van 6 ha aangegeven.

Het gehele gebied is hydrologische mede afhankelijk van de maatregelen die buiten het gebied genomen moeten worden. De maatregelen binnen het Eerderveld hoeven hier echter niet op te wachten. Het dempen van de sloten zal al tot een lokale verbetering leiden, die vervolgens alleen maar versterkt wordt door de externe maatregelen.

Uitwerking maatregelen

M29 Bos verwijderen en bodem plaggen+ evt. bekalken (o.a. voor herstel connectiviteit)

In aanvulling op het herstel van de Vochtige heide (M44) worden de verschillende aanwezige heidegebiedjes met elkaar verbonden door het omvormen van bos naar heide.

Aanpassing t.o.v. gebiedsanalyse

In de gebiedsanalyse is voor deze maatregel opgenomen dat na het verwijderen van het bos de bodem geplagd moet worden. Met de huidige bodem en strooisellaag in dit gebied is het echter voldoende om hier de strooisellaag te verwijderen. Er hoeft niet te worden geplagd.

Concrete invulling maatregelen:

Het verwijderen van opslag kan en zal op verschillende manieren plaatsvinden, rekening houdend met de diversiteit in het terrein en afhankelijk van de leeftijd en hoeveelheid opslag en de overige vegetatie. Het verwijderen van opslag zal zoveel mogelijk machinaal uitgevoerd worden.

Dit is, mits niet anders aangegeven, als uitgangspunt in de kostenraming meegenomen.

Bij het verwijderen van opslag wordt ervoor gezorgd dat er zo min mogelijk vermenging plaats vindt van de strooisellaag met het minerale zand daaronder. De gerooide planten zullen worden verwijderd en afgevoerd. Dit voorkomt ongewenste verrijking van het ecosysteem met nutriënten.

Naast stam hout komt er veel tak en tophout vrij. Dit hout zal afgevoerd worden voor een duurzame toepassing in de duurzame energie opwekking. Om een maximaal rendement te krijgen zal het tak en tophout, voordat er chips van worden gemaakt, eerst worden opgeslagen in het projectgebied. Door het tijdelijk in depot te zetten verliest het hout haar naalden en blad waardoor een kwalitatief hoogwaardiger eindproduct ontstaat.

Op circa 3 ha (figuur 9) wordt het bos verwijderd. Dit wordt door Staatsbosbeheer voorafgaand aan de werkzaamheden uitgevoerd¹³ en maakt geen deel uit van de planuitwerking).

1. De stobben worden verwijderen;
2. 3 ha strooisel wordt verwijderd;

¹³ Het verwijderen van het bos gebeurt buiten de subsidieaanvraag en wordt in eigen beheer door Staatsbosbeheer uitgevoerd. Bij het verwijderen van het bos zal het werkterrein kaal worden opgeleverd. Dit houdt in dat alle omgezaagde bomen volledig (ook top- en takhout) worden verwijderd en alleen opslag tot een diameter van maximaal 3 centimeter blijven staan omdat dit machinaal niet te verwijderen is.

- a. De grond wordt, binnen enkele weken na het verwijderen van de strooisellaag, bekalkt met Dolokal (2 ton per hectare) om ammoniumvergiftiging van de grond te voorkomen en om deze geschikt te maken voor de ontwikkeling van heide.
3. Om te voorkomen dat opnieuw bosopslag ontstaat, moet de eerste drie jaren na uitvoering van de maatregel aanvullend intensief vervolgbeheer worden uitgevoerd (boompjes trekken, inzet klepelmaaier). Binnen deze planperiode zal dit twee keer kunnen worden uitgevoerd (2019 en 2020).

M30 Bos verwijderen en periodiek opslag verwijderen randen vennen en veentjes

Deze maatregel wordt verder uitgewerkt aan de hand van de resultaten uit de hydrologische onderzoeken (M8). Echter, om te voorkomen dat de vennen door successie zullen dichtgroeien, moet op korte termijn de opslag worden afgezet (no regret maatregel). Eventuele vervolgmaatregelen zoals het verwijderen van de stobben, zullen op basis van de resultaten uit het onderzoek in de tweede beheerplanperiode worden uitgevoerd.

Aanvulling t.o.v. Gebiedsanalyse

Er is geconstateerd dat er enkele spoelgaten zitten in de rand van het veenplateau. Het veenplateau is in feite een hoger gelegen “kom” in het landschap waar water in stagneert. Door de spoelgaten in de rand kan nu op meerdere plekken water vanuit het veenplateau weggelopen waardoor het veen verdroogd. Om het habitatype te behouden en robuuster te maken, door verdroging tegen te gaan, moeten deze gaten op korte termijn gedempt worden met leemhoudend zand.

Concrete invulling maatregelen:

Het verwijderen van opslag kan en zal op verschillende manieren plaatsvinden, rekening houdend met de diversiteit in het terrein en afhankelijk van de leeftijd en hoeveelheid opslag en de overige vegetatie. Het verwijderen van opslag zal zoveel mogelijk machinaal uitgevoerd worden. Dit is, mits niet anders aangegeven, als uitgangspunt in de kostenraming meegenomen.

Bij het verwijderen van opslag wordt ervoor gezorgd dat er zo min mogelijk vermenging plaats vindt van de strooisellaag met het minerale zand daaronder. De gerooide planten zullen worden verwijderd en afgevoerd. Dit voorkomt ongewenste verrijking van het ecosysteem met nutriënten.

Naast stam hout komt er veel tak en tophout vrij. Dit hout zal afgevoerd worden voor een duurzame toepassing in de duurzame energie opwekking. Om een maximaal rendement te krijgen zal het tak en tophout, voordat er chips van worden gemaakt, eerst worden opgeslagen in het projectgebied. Door het tijdelijk in depot te zetten verliest het hout haar naalden en blad waardoor een kwalitatief hoogwaardiger eindproduct ontstaat.

Uit te voeren werkzaamheden:

1. Naast het ven worden circa 45 bomen verwijderd. De stobben worden (nog) niet verwijderd in afwachting van de resultaten uit het LESA-onderzoek (M8).
2. Vervolgens wordt op ca. 4,5 ha rond het ven jaarlijks de opslag verwijderd.
3. Spoelgaten op de rand van het veenplateau worden gedempt met leemhoudend zand;
 - a. Vooraf wordt de begroeiing (veelal Pijpenstrootje) verwijderd.

- b. Het aangebrachte zand wordt afgedekt met plaggen, zodat de wal snel weer begroeid raakt.

M36 kleinschalig plaggen

Het is belangrijk dat bij het kleinschalig plaggen van het Eerderveld altijd de gradiënt wordt gevolgd (parallel). Het habitattype Vochtige heide ligt vaak op de overgangen van droge naar natte delen. Hier pendelen veel kleine dieren heen en weer, hetgeen wordt bemoeilijkt als de plagstroken te lang of te breed zijn.

Concrete invulling maatregel

1. In het op bovenstaande kaart aangegeven gebied (figuur 9) van 14,8 ha wordt jaarlijks kleinschalig 10% (ca 1,5 ha) geplagd.
2. Voorafgaand aan het plaggen wordt de opslag verwijderd (circa 5 ha per jaar)
3. De grond wordt, binnen enkele weken na het plaggen, bekalkt met Dolokal (2 ton per hectare) om ammoniumvergiftiging van de grond te voorkomen en deze geschikt te maken voor de ontwikkeling van heide.
4. Om te voorkomen dat opnieuw bosopslag ontstaat, moet de eerste drie jaren na uitvoering van de maatregel aanvullend intensief vervolgbeheer worden uitgevoerd (boompjes trekken, inzet klepelmaaier). Binnen deze planperiode zal dit twee keer kunnen worden uitgevoerd (2019 en 2020).

M38 Dempen lokale sloot in Eerderveld

Het habitattype Vochtige heide wat hier nu voorkomt gaat achteruit door de draineerde werking van de aanwezige sloten en greppels. Deze sloten en greppels worden dus zoveel mogelijk gedempt met leemhoudend zand. Door het dempen van de sloot treedt er echter ook vernatting op in het omliggende bosgebied. Om eventuele effecten in kaart te brengen is een hydrologische analyse uitgevoerd¹⁴ (Bijlage 5). Uit dit onderzoek is gebleken dat niet alleen in de gewenste gebieden met Vochtige heide vernatting zal plaatsvinden, maar ook in lagere delen van de bosvakken ten noorden van het heidegebied. Dit gebied bestaat uit naaldbos en is eigendom van Staatsbosbeheer. De berekende gemiddelde hoogste grondwaterstand (ghg) van 30cm onder maaiveld en gemiddelde voorjaars grondwaterstand (gvg) van 60cm onder maaiveld is behoorlijk nat voor naaldbos en zal, mede gezien de beperkte afvoermogelijkheid bij natte periodes, een negatieve invloed hebben op de productie. Met de Provincie is afgesproken om de kosten van derving in te dienen bij het schadeloket van de provincie. Op dit moment loopt een traject met de gezamenlijke TBO's om hier nadere afspraken over te maken.

De ontwatering van de onverharde weg is mogelijk ook onvoldoende na het dempen van de sloten en greppels. Om dit risico te voorkomen moeten de lagere delen van de weg dan ook worden opgehoogd.

Aanpassingen t.o.v. Plan van Aanpak

¹⁴ Hydrologische effecten slootdemping Eerderveld, Staatsbosbeheer 2017

In het Plan van Aanpak is aangegeven dat het waarschijnlijk gaat om circa 750 meter sloot. Uit het veldbezoek is echter gebleken dat er circa 4200 meter aan greppels en sloten gedempt moet worden.

Concrete invulling maatregel

1. Ca 4.200 meter sloten en greppels worden gedempt met leemhoudend zand;
 - a. Voorafgaand aan het dempen van de sloot zal de sloot geschoond worden.
2. De lagere delen van de onverharde weg worden, over een lengte van totaal circa 200m, opgehoogd met goed doorlatend zand tot een niveau van circa 6,90 + N.A.P. Bij een breedte van 2,5 meter betekent dit dat er maximaal 150 m³ zand moet worden opgebracht. (Dit is een beheersmaatregelen op een risico)

M44 realiseren 6 ha Vochtige heide (het Junnerveld)

Om het habitat type Vochtige heide duurzaam in stand te houden zal er over een oppervlakte van 6 ha bos worden omgevormd naar vochtige heide.

Concrete invulling maatregelen:

Het verwijderen van opslag kan en zal op verschillende manieren plaatsvinden, rekening houdend met de diversiteit in het terrein en afhankelijk van de leeftijd en hoeveelheid opslag en de overige vegetatie. Het verwijderen van opslag zal zoveel mogelijk machinaal uitgevoerd worden. Dit is, mits niet anders aangegeven, als uitgangspunt in de kostenraming meegenomen.

Bij het verwijderen van opslag wordt ervoor gezorgd dat er zo min mogelijk vermenging plaats vindt van de strooisellaag met het minerale zand daaronder. De gerooide planten zullen worden verwijderd en afgevoerd. Dit voorkomt ongewenste verrijking van het ecosysteem met nutriënten.

Op het in figuur 9 aangegeven gebied wordt 6 ha bos verwijderd. Dit wordt door Staatsbosbeheer voorafgaand aan de werkzaamheden uitgevoerd¹⁵ en maakt daarom geen onderdeel uit van deze planuitwerking. Naast stam hout komt er veel tak en tophout vrij. Dit hout zal afgevoerd worden voor een duurzame toepassing in de duurzame energie opwekking. Om een maximaal rendement te krijgen zal het tak en tophout, voordat er chips van worden gemaakt, eerst worden opgeslagen in het projectgebied. Door het tijdelijk in depot te zetten verliest het hout haar naalden en blad waardoor een kwalitatief hoogwaardiger eindproduct ontstaat.

Uit te voeren maatregelen:

1. De stobben worden verwijderd;
2. Strooisel wordt verwijderd;
 - a. De grond wordt, binnen enkele weken na het verwijderen van de strooisellaag, bekalkt met Dolokal (2 ton per hectare) om ammoniumvergiftiging van de grond te voorkomen en deze geschikt te maken voor de ontwikkeling van heide;

¹⁵ Het verwijderen van het bos gebeurt buiten de subsidieaanvraag en wordt in eigen beheer door Staatsbosbeheer uitgevoerd. Bij het verwijderen van het bos zal het werkterrein kaal worden opgeleverd. Dit houdt in dat alle omgezaagde bomen volledig (ook top- en takhout) worden verwijderd en alleen opslag tot een diameter van maximaal 3 centimeter blijven staan omdat dit machinaal niet te verwijderen is.

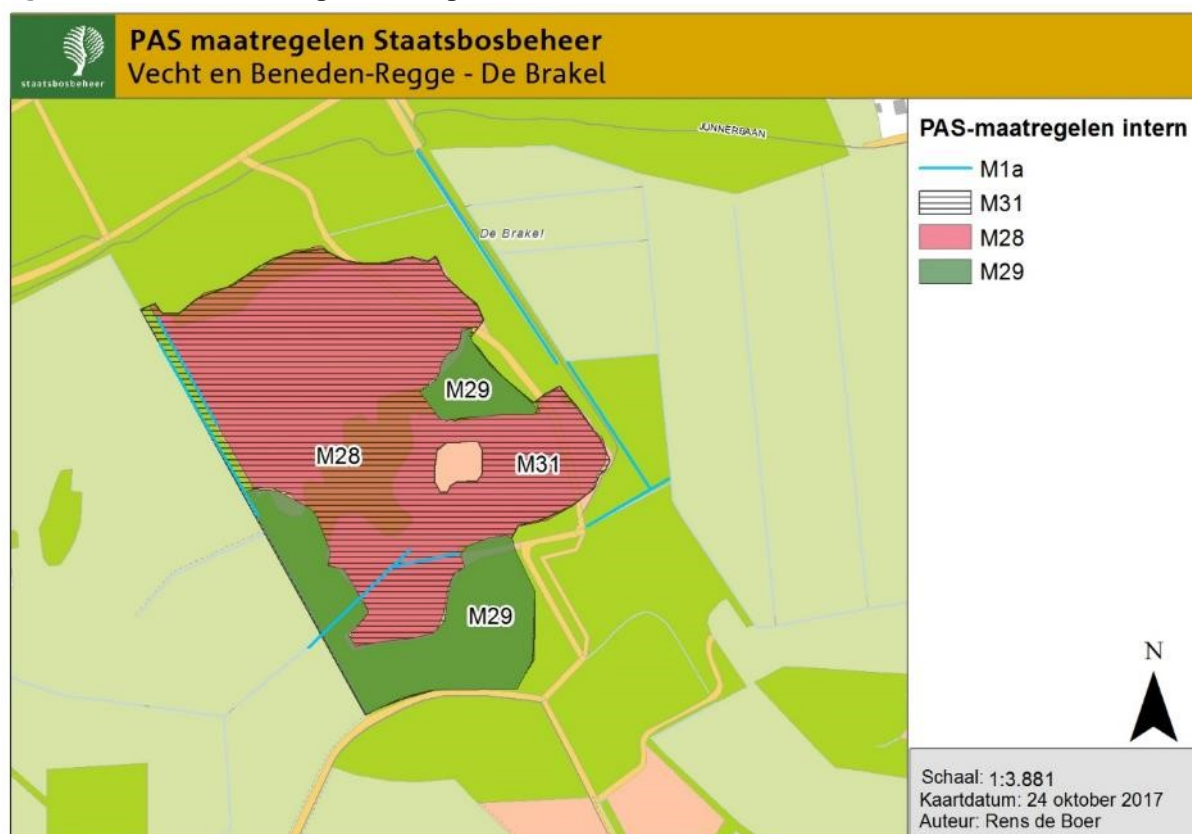
3. Om te voorkomen dat opnieuw bosopslag ontstaat, moet de eerste drie jaren na uitvoering van de maatregel aanvullend intensief vervolgbeheer worden uitgevoerd (boompjes trekken, inzet klepelmaaier). Binnen deze planperiode zal dit twee keer kunnen worden uitgevoerd (2019 en 2020).

3.2.7 Deelgebied G De Brakel

In de Boswachterij Ommen ligt tussen het Eerder Achterbroek (eigendom Natuurmonumenten) en het landbouwgebied Junnervlier (eigendom Landgoed Junne) het gebied 'De Brakel'. De Brakel bestaat uit een combinatie van gemengd bos en heide. Het gebied wordt gekenmerkt door een reeks subtiele gradiënten in hoogte en waterstand.

Door verdroging is het noordwestelijke heidegebied sterk vergrast met Pijpenstrootje en zijn veel oude heidelocaties begroeid met opslag. Het schraalland en de heide ten noordoosten hiervan zijn in 1999 ondiep geplagd, waardoor hier een goed ontwikkelde vegetatie is ontstaan. De aanwezige gradiënten in hoogte en hydrologie bieden echter kansen voor ontwikkeling van de overige delen van het terrein.

Figuur 10. Locatie maatregelen Deelgebied F De Brakel

In 2017 is, in opdracht van de Provincie Overijssel, onderzoek gedaan naar het ecohydrologisch systeem van De Brakel¹⁶. Dit onderzoek toont aan dat er een relatie is tussen de verdroging in De Brakel en de onderbemaling van het lager gelegen Junnervlier ten westen van de Brakel. Hoe groot deze relatie is en welke maatregelen nodig zijn, is nog niet bepaald. Dit wordt uitgewerkt in een vervolg onderzoek, dat door de provincie Overijssel (Reinder Siebenga) wordt geïnitieerd, in overleg met de betrokkenen.

Uitwerking maatregelen

M1a verwijderen detailontwatering

Aanpassingen t.o.v. Plan van Aanpak

In het naastgelegen gebied, het Eerder Achterbroek, is in de PAS-gebiedsanalyse maatregel M1a uitgewerkt voor specifieke sloten en greppels. Ook De Brakel staat in de gebiedsanalyse begrenst voor M1a, maar zonder specifieke aanwijzing van sloten of greppels. Deze maatregel is ook niet benoemd in het Plan van Aanpak van Staatsbosbeheer. In het veld is door de hydroloog en ecooloog van Staatsbosbeheer nu beoordeeld dat er in De Brakel inderdaad enkele greppels aanwezig zijn die in de huidige situatie voor ongewenste ontwatering zorgen. Verwijdering van de greppels zal de grondwaterstand verhogen en bijdragen aan het tegengaan van verdroging en daarmee vergrassing van de heidevegetaties. Daarnaast sluit het dempen van deze greppels aan bij de maatregelen in het door Natuurmonumenten beheerde Eerder Achterbroek. Dit is afgestemd met Natuurmonumenten en de Provincies Overijssel.

Concrete invulling maatregel:

1. De in figuur 10 aangegeven slootjes en greppels (circa 1000 m.) worden gedempt met gebiedseigen mineraal zand (woudzand) tot op het maaiveld.

M28 Periodiek opslag verwijderen in habitatype (ingrijpen in successie naar bos)

In het noordelijke deel van de Brakel staat veel (oude) opslag op de heideterreinen.

Concrete invulling maatregel:

Het verwijderen van opslag kan en zal op verschillende manieren plaatsvinden, rekening houdend met de diversiteit in het terrein en afhankelijk van de leeftijd en hoeveelheid opslag en de overige vegetatie. Het verwijderen van opslag zal zoveel mogelijk machinaal uitgevoerd worden. Dit is, mits niet anders aangegeven, als uitgangspunt in de kostenraming meegenomen.

Bij het verwijderen van opslag wordt ervoor gezorgd dat er zo min mogelijk vermenging plaats vindt van de strooisellaag met het minerale zand daaronder. De gerooide planten zullen worden verwijderd en afgevoerd. Dit voorkomt ongewenste verrijking van het ecosysteem met nutriënten.

In figuur 10 is het gebied van in totaal circa 7 ha aangegeven waar opslag wordt verwijderd (Berk, Grove Den).

¹⁶ Ecohydrologisch onderzoek De Brakel, Bell-Hullenaar; 2017

1. In het eerste jaar (2018) wordt intensief alle opslag verwijderd;
 - a. Op 1,6 ha in het gebied wordt vlakdekkend opslag verwijderd;
 - Uitgezonderd circa 20 karakteristieke bomen. Deze bomen worden door de boswachter gemarkeerd voorafgaand aan de werkzaamheden.
 - Waar opslag wordt verwijderd wordt vervolgens geplagd;
 - De grond wordt, binnen enkele weken na het plaggen, bekalkt met Dolokal (2 ton per hectare) om ammoniumvergiftiging van de grond te voorkomen.
 - b. In het droge ven in de Brakel worden geen maatregelen getroffen, maar om het ven heen wordt 0,15 ha jonge opslag handmatig of met een bosmaaier verwijderd.
 - c. In de overgangszone aan de rand van De Brakel (2 ha) wordt opslag verwijderd en kleinschalig reliëf-volgend geplagd.
 - De grond wordt, binnen enkele weken na het plaggen, bekalkt met Dolokal (2 ton per hectare) om ammoniumvergiftiging van de grond te voorkomen.
2. In het zuidelijkste deel van De Brakel bevindt zich veel Grauwe wilg. Op 40% van het oppervlak wordt de Grauwe wilg handmatig met een steekschop verwijderd om de bodem zo min mogelijk schade toe te brengen. Daarnaast wordt dit oppervlak (ca. 0,35 ha) jaarlijks twee keer gemaaid (in voor- en najaar). Deze maatregel kan in de eerste planperiode drie keer worden uitgevoerd (2018, 2019 en 2020).
3. Vervolgens wordt jaarlijks nieuwe opslag in het gehele gebied (7 ha) verwijderd. Dit wordt in de eerste planperiode twee keer uitgevoerd (2019 en 2020).

M29 Bos verwijderen en bodem plaggen+ evt. bekalken (o.a. voor herstel connectiviteit)

De aanwezige bosopstand komt voort uit de verbossing van de heide en varieert in leeftijd van 1 tot ca. 60 jaar. De opstand is gemengd en bestaat uit Grove dennen en diverse loofboomsoorten.

Aanpassing t.o.v. gebiedsanalyse

Maatregel M29 spreekt van bos verwijderen en plaggen. In dit gebied is de bodem en strooisellaag echter zo opgebouwd dat het verwijderen van de strooisellaag voldoende is om de benodigde omstandigheden te creëren voor ontwikkeling van de gewenste habitattypen. Plaggen is niet nodig.

Concrete invulling maatregel:

Het verwijderen van opslag kan en zal op verschillende manieren plaatsvinden, rekening houdend met de diversiteit in het terrein en afhankelijk van de leeftijd en hoeveelheid opslag en de overige vegetatie. Het verwijderen van opslag zal zoveel mogelijk machinaal uitgevoerd worden.

Dit is, mits niet anders aangegeven, als uitgangspunt in de kostenraming meegenomen.

Bij het verwijderen van opslag wordt ervoor gezorgd dat er zo min mogelijk vermenging plaats vindt van de strooisellaag met het minerale zand daaronder. De gerooide planten zullen worden verwijderd en afgevoerd. Dit voorkomt ongewenste verrijking van het ecosysteem met nutriënten.

Naast stam hout komt er veel tak en tophout vrij. Dit hout zal afgevoerd worden voor een duurzame toepassing in de duurzame energie opwekking. Om een maximaal rendement te krijgen

Planuitwerking Interne PAS-maatregelen Vecht- en Beneden-Reggegebied 13 september 2019

zal het tak en tophout, voordat er chips van worden gemaakt, eerst worden opgeslagen in het projectgebied. Door het tijdelijk in depot te zetten verliest het hout haar naalden en blad waardoor een kwalitatief hoogwaardiger eindproduct ontstaat.

Uit te voeren maatregelen:

1. Binnen de projectgrens wordt de opstand inclusief strooisel laag (totaal ca. 3 ha) verwijderd en afgevoerd (figuur 10). Het vrijkomende hout vervalt aan de aannemer.
 - a. 80% van de overblijvende stobben wordt verwijderd en afgevoerd. Overblijvende stobben worden gehandhaafd als verblijfplaats voor o.a. herpetofauna en insecten.
 - b. De strooisellaag wordt verwijderd
 - c. De grond wordt, binnen enkele weken na het verwijderen van de strooisellaag, bekalkt met Dolokal (2 ton per hectare) om ammoniumvergiftiging van de grond te voorkomen en deze geschikt te maken voor de ontwikkeling van heide.
 - d. Oud plagmateriaal dat is opgeslagen in het te verwijderen bos, wordt afgevoerd.
 - e. Bij uitvoering van de maatregelen wordt de oude slenk weer zichtbaar in het landschap. Dit sluit aan bij de maatregelen op grondgebied van Natuurmonumenten, waar de slenk op doorloopt.
2. In de 3 jaar volgend op het verwijderen van het bos wordt de nieuw opgekomen opslag verwijderd (boompjes trekken, inzet klepelmaaier). Dit wordt in de eerste planperiode twee keer uitgevoerd (2019 en 2020). Na 3 jaar wordt geëvalueerd of het verwijderen van de (minder intensieve) opslag onder het regulier heidebeheer kan vallen.

M31 Periodiek kleinschalig plaggen en eventueel bekalken

Om organisch materiaal te verwijderen en om de gradiënten te herstellen, wordt de heide van de Brakel kleinschalig geplagd.

Concrete uitwerking maatregel:

1. Per jaar wordt gemiddeld 1 ha (figuur 10) zeer kleinschalig geplagd op aangeven van de boswachter Ecologie (binnen het in figuur 10 aangegeven gebied van 11 ha):
 - a. Deze hectares worden na het plaggen bekalkt met Dolokal (2 ton per hectare) om ammoniumvergiftiging van te voorkomen.
 - b. Subtiele hoogtegradiënten worden niet geplagd om de gradiënt te behouden.
 - c. Het droge ven in de Brakel wordt niet geplagd.
 - d. Er wordt rekening gehouden met het voorkomen van bijzondere Mierensoorten (Deuklip- en Butskopsatermieren, Stronkmieren), Dassenpijpen en traditionele ligplaatsen van Adders. Deze locaties worden in het veld gemarkeerd.

M32 Periodiek kleinschalig chopperen van vergraste delen (bij dunnen strooisellaag)

Aanpassing t.o.v. gebiedsanalyse

Omdat chopperen op sterk vergraste delen met een vrij dikke humuslaag onvoldoende werkt om heide te regenereren, zullen wij maatregel M32 (kleinschalig chopperen) niet inzetten. In voorkomende gevallen maken we gebruik van M31 (kleinschalig plaggen). Plaggen achten wij in een dergelijke situatie een duurzamer maatregel, ondanks de mogelijke nadelen van het

verwijderen van calcium, magnesium, fosfaat en kalium. Die nadelen zijn te ondervangen door te bekalken met steenmeel of een ander mineraal houdend middel.

3.3 Samenvatting maatregelen en aanpassingen

In onderstaande tabel zijn de interne PAS-maatregelen voor het Vecht- en Beneden-Reggegebied, op eigendommen van Staatsbosbeheer samengevat. Hierbij zijn ook de voorgestelde aanpassingen, zowel inhoudelijk als qua planning ten opzichte van de gebiedsanalyse en het PVA, weergegeven. Ook is een kaart opgenomen van alle maatregelen samen.

Planuitwerking Interne PAS-maatregelen Vecht- en Beneden-Reggegebied
13 september 2019

Tabel 4. Interne PAS maatregelen Vecht- en Beneden-Reggegebied inclusief aanpassingen

Maatregel	Deelgebied	Omschrijving	Aandeel via planuitwerking Staatsbosbeheer	Aanpassing t.o.v. gebiedsanalyse of PvA
M1a	G	Verwijderen detailontwatering	G. De Brakel: 1000m. watergangen dempen	Was nog niet opgenomen in PvA
M8	E (alle gebieden)	Onderzoeksopgave actuele waterhuishouding vennen / veentjes en natte heide Boswachterij Ommen en de noodzaak voor aanvullende maatregelen	Onderzoek (LESA)	Geen
M24	B, C	Zomerbeweidning gericht op korte vegetatie aan eind van groeiseizoen (Vechtdal)	n.v.t.	B. Junner Koeland (west): dit gebied wordt reeds begraasd via SNL. C. Schottert (5 ha) wordt gekoppeld aan extern gebiedsproces. Geen onderdeel van de planuitwerking
M25	A, B	Verwijderen van opstand en lokaal plaggen rond oude Jeneverbesstruwelen en ontwikkeling kiemplanten en overleving kiemplanten (o.a. voor herstel connectiviteit)	A. Achteresweg noord: 0,8 ha opstand verwijderen en 0,2 ha plaggen B. Junner Koeland (west): 2 ha opstand verwijderen en 0,2 ha plaggen (12 ha reeds uitgevoerd)	Geen
M26	B	Laat in groeiseizoen maaien en afvoeren van voorkomens en potentieel voorkomens van habitattypen H6230, H7140A (indien niet beweide: Vechtdal)	n.v.t.	M26 wordt niet uitgevoerd in verband met kwetsbaarheid gebied en effectiviteit van de maatregel. In plaats daarvan wordt M28 uitgevoerd.

Planuitwerking Interne PAS-maatregelen Vecht- en Beneden-Reggegebied
13 september 2019

Maatregel	Deelgebied	Omschrijving	Aandeel via planuitwerking Staatsbosbeheer	Aanpassing t.o.v. gebiedsanalyse of PvA
M28	B, D, G	Periodiek opslag verwijderen in habitatype (ingrijpen in successie naar bos)	B. Junner Koeland (west): 3,7 ha (10% van 37 ha) D. De Sahara's: 14 ha G. De Brakel: 4,1 ha waarvan 3,6 ha wordt geplagd	In Junner Koeland (west): M28 in plaats van M26
M29	A, B, D, F, G	Bos verwijderen en bodem plagen+ evt. bekalken (Archemer-/ Lemelerberg, Boswachterij Ommen, landgoed Junne, Beerze) (o.a. voor herstel connectiviteit)	A. Achteresweg Noord: 5,1 ha B. Junner Koeland (west): 3 ha D. De Sahara's: 11,5 ha F. Het Eerderveld: 3,0 ha G. De Brakel: 3 ha	Alleen strooisellaag verwijderen i.p.v. plagen
M30	E, F	Bos verwijderen en periodiek opslag verwijderen randen vennen en veentjes	F. Het Eerderveld: 4,5 ha	M30 doorschuiven naar tweede planperiode, eerst M8 afronden, met uitzondering van opslag verwijderen in het Eerderveld (no regret)
M31	G	Periodiek kleinschalig plagen en eventueel bekalken (indien effectief voor habitatype)	G. De Brakel: jaarlijks 1 ha	geen
M32	G	Periodiek kleinschalig chopperen van vergraste delen (bij dunnen strooisellaag)	n.v.t.	Niet uitvoeren, wel M31
M34	geen	Nieuwvorming door opslag van Zomereik en Berk in heide en/of omvorming van naaldbos (ingrijpen soortensamenstelling boomlaag)	n.v.t.	Naar 2 ^{de} planperiode, omdat onderzoek M33 nog uitgevoerd moet worden
M36	F	Periodiek kleinschalig plagen: niet in kwetsbare (semi-) schijnspiegelsystemen	F. Het Eerderveld: ca 1,5 ha per jaar (10% van 14,8 ha)	geen

Planuitwerking Interne PAS-maatregelen Vecht- en Beneden-Reggegebied
13 september 2019

Maatregel	Deelgebied	Omschrijving	Aandeel via planuitwerking Staatsbosbeheer	Aanpassing t.o.v. gebiedsanalyse of PvA
M37	B, C	Hooilandbeheer eventueel met nabeweiding	B. Junner koeland (west): 0,5 ha	B. Junner Koeland (west): 0,25 ha bos verwijderen om hooilandbeheer mogelijk te maken. C. Schottert (5 ha) wordt gekoppeld aan extern gebiedsproces. Geen onderdeel van de planuitwerking
M38	F	Dempen lokale sloot in het Eerderveld (Boswachterij Ommen)	F. Het Eerderveld: 4.200 m. sloot dempen, onverharde weg ophogen.	4200 m. sloot dempen i.p.v. 750 m.
M42	C	Stoppen bemesting en afgraven/uitmijnen fosfaatrijke toplaag in verworven percelen nieuwe natuur EHS (Vechtdal) (ontgronden)	n.v.t.	Wordt gekoppeld aan extern gebiedsproces. Geen onderdeel van de planuitwerking
M43	D	Tegengaan intensieve betreding	D. De Sahara's	Zonering recreatie i.p.v. tegengaan intensieve betreding
M44	F	Realiseren 6 ha vochtige heide (Junnerveld)	F. Het Eerderveld: 6 ha	Geen

4 Vervolgbeheer

4.1 Beheer na realisatie

Het Natura 2000-beheerplan Vecht- en Beneden-Reggegebied bevat de PAS maatregelen voor de eerste beheerplanperiode. Het werk is echter niet klaar als deze maatregelen zijn uitgevoerd. Om de condities voor het realiseren en behouden van de in het Natura 2000-beheerplan opgenomen instandhoudingsdoelstellingen ook in de volgende beheerplanperiodes te borgen, is vervolgbeheer nodig. Het reguliere beheer moet passen binnen de systematiek van de Subsidieregeling Natuur en Landschap (SNL) van de provincie Overijssel.

Daar waar een beheertype als gevolg van de maatregelen is gewijzigd, is een aanpassing van de beheertypenkaart nodig. Jaarlijks verwerkt de provincie Overijssel mutaties in de beheertypenkaart. De provincie Overijssel organiseert daartoe een proces met rollen en verantwoordelijkheden volgens de RACI¹⁷-matrix. De bijgestelde beheertypenkaart wordt achtereenvolgens door de provincie Overijssel vastgesteld als basis voor SNL-subsidie.

Conform de planning gaan we er vanuit dat we in april 2018 een akkoord krijgen van de Provincie Overijssel op de planuitwerking. Mocht dit later worden dan wordt tijdens het opstellen van de contractstukken bepaald of uitvoering van het geheel in de winter van 2018-2019 nog realistisch is. Het kan betekenen dat we meer ruimte moeten geven voor de uitvoering. Dit heeft tot gevolg dat het uitvoeringsseizoen 2019-2020 ook gebruikt zal worden. In dat geval zal het vervolgbeheer ook door moeten schuiven.

4.1.1 Intensief vervolgbeheer

De uitvoering van de PAS maatregelen vraagt echter soms een korte of langduriger intensivering en/of aanvulling van het reguliere beheer. In onze aanpak streven wij naar vervolgbeheer met een minimum aan extra inzet. Soms is dit echter niet te voorkomen en is een korte of langere periode van extra inzet nodig. Dit speelt voor het Vecht- en Beneden-Reggegebied bij de maatregelen M25, M28, M29, M30 en M44. In ieder geval de eerste 3 jaar na uitvoering van de maatregelen is intensief vervolgbeheer nodig dat niet binnen SNL past. Dit 'intensief vervolgbeheer na inrichting' is voor de eerste twee jaar opgenomen in deze planuitwerking en de daarbij behorende SKNL-subsidieaanvraag. Na deze drie jaar zal per locatie beoordeeld worden of nog langer intensief vervolgbeheer noodzakelijk is of dat overgegaan kan worden op regulier beheer (via SNL).

¹⁷ Het RACI-model is een matrix met rollen en verantwoordelijkheden van bij een project of lijnwerkzaamheden betrokken personen (R= responsible, verantwoordelijk voor de uitvoering; A=accountable, eindverantwoordelijk; S=supportive, ondersteunend; C =consulted, geraadpleegd; I =informed, geïnformeerd)

5 Begroting, inkoop en aanbesteding

5.1 Begroting

Per maatregel hebben wij in samenspraak met het project- en beheerteam Vechtdal per fase per medewerker op basis van onze kennis en eerdere ervaringen onze inzet bepaald.

De inzet in uren is in onderstaande tabel 5a per maatregel en per functie aangegeven.

Tabel 5a. Raming van de inzet per maatregel per functie¹⁸

	Projectleider	Boswachter beheer	Boswachter ecologie	Boswachter publiek	Veldmedewerker	Ecoloog	Adviseur cultuurnistorie	Projectmedewerker algemeen	Projectmedewerker SSK	Omgevingsmanager	Adviseur inkoop	totaal
Projectmanagement	2.900	600	600	600		40		2.900	40	40		7.720
M1a	10	15	10	15	10	5		20		10	20	115
M8		5	5			42						52
M25	20	60	50	40	10	50	5	50	5	15	10	315
M28	30	85	75	70	25	70	10	75	10	10	30	490
M29	25	70	60	50	20	65	5	85	5	20	15	420
M30	15	50	40	30	15	40	5	35		5	5	240
M31	10	30	15	20	15	10	5	20		5	10	140
M36	15	50	40	30	20	20	5	50	5	5	10	250
M37		15	10	5	20			10	5		5	70
M38	10	15	10	15	10	5		20		10	20	115
M43	20	20	10	15	10	10		20	10	30	5	150
M44	10	20	5	5	10	5		15		20	20	110
Totaal	3.065	1.035	930	895	165	362	35	3.300	80	170	150	10.187

Naast de inzet per maatregel is ook voor het projectmanagement in het algemeen de inzet begroot. Deze inzet is bedoeld voor afstemming met de provincie, verslaglegging en omgevingsmanagement.

Bij het proces van de herijking is met de provincie Overijssel afgesproken dat de maatregelen in het deelgebied De Sahara's uit de begroting kunnen worden gehaald. Deels komt dat door de toepassing van een kunstgreep waarbij we de maatregel op een wijze uitvoeren wat tot een reductie van de kosten leidt. Ook loopt de aanbesteding van de activiteiten na de bomenkap via

¹⁸ Hierbij zijn we uitgegaan dat voor de kosten voor het NGE onderzoek door de gemeente voor 70% vergoed worden vanuit de rijkssubsidie. Indien dit niet lukt, zal de overige 70% aan het subsidiebedrag moeten worden toegevoegd.

Planuitwerking Interne PAS-maatregelen Vecht- en Beneden-Reggegebied
13 september 2019

de provincie Overijssel. De consequentie hiervan voor de uren voor de inzet van de medewerkers van Staatsbosbeheer is dat de volgende aantallen uren komen te vervallen:

Uren Sahara	35	80	20	40	25	20	5	75	5	40	25	370
-------------	----	----	----	----	----	----	---	----	---	----	----	-----

Als gevolg hiervan komt het totaal er als volgt uit te zien:

	Projectleider	Boswachter beheer	Boswachter ecologie	Boswachter publiek	Veldmedewerker	Ecoloog	Adviseur cultuurhistorie	Projectmedewerker algemeen	Projectmedewerker SSK	Omgevingsmanager	Adviseur inkoop	totaal
Totaal	3.030	955	910	855	140	342	30	3.225	75	130	125	9.817

Uit de interne planningsgesprekken met de beheereenheden en de centrale eenheden van Staatsbosbeheer bleek er een knelpunt te zijn tussen de beschikbare en gevraagde capaciteit. Met de Provincie Overijssel is afgesteld dat Staatsbosbeheer de mogelijkheid heeft om een groot deel van de uren die nu voor de beheerseenheid en centrale eenheid gepland staan, extern in te huren. Daarom zijn de hiervoor geraamde uren verdeeld over eigen uren en extra inhuur:

Tabel 5b. Verdeling eigen uren en inhuur per functie

schaal	11	8	8	8	7	11	11	9	9	11	11	
Totaal	3.030	955	910	855	140	342	30	3.225	75	130	125	9.817
Uren Staatsbosbeheer	400	100	100	100	80	342	30	0	75	0	125	1.352
Uren Inhuur	2.630	855	810	755	60	0	0	3.225	0	130	0	8.465

Met de provincie is afgesproken dat als vergoeding voor de eigen uren de door de provincie voor 2019 vastgestelde tarieven kunnen worden verrekend. Deze tarieven zijn hieronder per functie weergegeven, bovendien wordt hier de totale vergoeding voor Staatsbosbeheer voor de inzet van de eigen uren berekend, de totale vergoeding komt uit op een bedrag van € 104.616,-.

Tabel 5c. Raming van de inzet per functie naar tarieven provincie 2019

Uren Staatsbosbeheer	400	100	100	100	80	342	30	0	75	0	125	
Uurvergoeding 2019	83	66	66	66	63	83	83	71	71	83	83	
Vergoeding	33.200	6.600	6.600	6.600	5.040	28.386	2.490	0	5.325	0	10.375	104.616

Voor de berekening van de kosten wordt binnen Staatsbosbeheer gerekend met een integrale kostprijs (2019), de berekening van de kosten voor de eigen inzet voor Staatsbosbeheer is als volgt:

Tabel 5d. Raming van de kostprijs eigen uren SBB per functie

Uren Staatsbosbeheer	400	100	100	100	80	342	30	0	75	0	125	
Integraal uurtarief 2019	95	81	81	81	81	95	95	81	81	95	95	
Kosten	38.000	8.100	8.100	8.100	6.480	32.490	2.850	0	6.075	0	11.875	122.070

Planuitwerking Interne PAS-maatregelen Vecht- en Beneden-Reggegebied
13 september 2019

De totale kosten bedragen € 122.070,-, hiervoor is reeds vermeld dat de vergoeding wordt geraamd op € 104.616,-, voor Staatsbosbeheer resteert er derhalve een eigen bijdrage van € 17.454,-.

Met de provincie is afgesproken dat voor de inhuur 35% hogere tarieven voor de vergoeding mogen worden gehanteerd, de totale vergoeding voor externe inhuur bedraagt hiermee € 855.765,-:

Tabel 5d. Raming kosten inhuur per functie

Uren Inhuur	2.630	855	810	755	60	0	0	3.225	0	130	0
Inhuurtarief 2019	112,05	89,10	89,10	89,10	85,05	112,05	112,05	95,85	95,85	112,05	112,05
Kosten inhuur	294.692	76.181	72.171	67.271	5.103	0	0	309.116	0	14.567	0
											839.099

Voor elke maatregel is parallel conform de door de provincie Overijssel gestelde eisen¹⁹ een SSK-raming opgesteld, hierbij zijn de kosten voor de Sahara's buiten beschouwing gelaten.

Tabel 6 Voorziene kosten maatregelen in euro's

Maatregel	Globale omschrijving	Bouwkosten	Engineeringskosten	Overige kosten	Totaal
M1a	Verwijderen detailontwatering	22.071	0	993	23.064
M24	Zomerbeweiding	0	0	0	0
M25	Bos kappen, plaggen en bekalken	16.292	1.400	733	18.425
M28	Periodiek opslag verwijderen	189.449	10.872	8.525	208.846
M29	Bos omvormen, strooisel verwijderen en bekalken	292.527	20.226	17.552	330.305
M30	Bos verwijderen en periodiek opslag verwijderen op randen vennen en veentjes	37.108	0	1.670	38.778
M31	Periodiek kleinschalig plaggen en bekalken	83.114	1.400	3.740	88.254
M36	Periodiek kleinschalig plaggen	181.738	10.487	10.904	203.129
M37	Hooilandbeheer eventueel met nabeweiding	5.572	0	251	5.823
M38	Dempen lokale sloot in Eerderveld (Boswachterij Ommen)	73.177	3.659	3.293	80.129
M43	Tegengaan intensieve betreding	0	0	0	0
M44	Realiseren vochtige heide in Boswachterij	141.710	1.400	8.503	151.613
	Totaal	1.042.758	49.445	56.164	1.148.365

¹⁹ Interne memo provincie Overijssel d.d. 25/2/2016, 'Programma van Eisen bepalen kosten ontwerp inrichtingsplan.'

Voorziene kosten

Kosten uitvoeren maatregelen (SSK)	€ 1.148.365
Inhuur	€ 839.099
Communicatiemiddelen ²⁰	€ 47.000
Accountantskosten	€ 10.000
Onderzoek M8	€ 43.035
Totaal exclusief BTW	€ 2.087.499
BTW over kosten uitvoeren maatregelen (SSK)	€ 238.121
BTW over rest	€ 197.218
kosten inzet eigen uren	€ 122.070
Totaal	€ 2.644.908

Financiering

Subsidie provincie Overijssel	€ 2.627.454
Eigen bijdrage Staatsbosbeheer	€ 17.454
Totaal	€ 2.644.908

De kosten van de uitvoering in de periode 2018-2021 bedragen dus € 2.644.908,-.

De risicoreservering voor de bouwkosten is voorzien op: € 148.664,-.

5.2 Inkoop en aanbesteding

In het programmaplan hebben wij het door ons gehanteerde inkoopbeleid beschreven. Voor een precieze beschrijving van onze kaders en achtergronden bij inkoop en aanbesteding verwijzen wij naar het programmaplan. In deze paragraaf noemen we kort onze belangrijkste spelregels.

- *Functionele samenhang*

De waarde van opdrachten met een functionele samenhang moeten per PAS projectgebied worden opgeteld om te beoordelen welke aanbestedingsprocedure moet worden gevolgd. Bepaald moet worden welke werkzaamheden binnen Vecht- en Beneden Reggegebied een functionele samenhang hebben. Wanneer er een samenhang is moet worden bekeken naar wat de hoofdpdracht is. Zo kan bepaald worden of een opdracht als werk, levering of dienst moet worden aanbesteed. De intentie en de grootste waarde bepalen de hoofdpdracht. In tabel 7 is de functionele samenhang van de aan te besteden activiteiten weergegeven. Met een cijfer wordt aangegeven welke activiteiten gebundeld worden. Binnen Vecht- en Beneden Reggegebied wordt anders dan in andere gebieden meer gewerkt vanuit deelgebieden.

Tabel 7 Functionele samenhang aan te besteden activiteiten

Maatregel	Motivatie	Functionele samenhang
A. Achteresweg Noord	Aard en omvang van werk komt overeen	1
B. Junner Koeland (west) en Calcum	Zie A	1

²⁰ De kosten voor communicatiemiddelen als informatieavonden, folders e.d. zijn in de SSK-raming niet meegenomen vandaar deze post. Onderbouwing staat in bijlage 12 Communicatiestrategie.

Planuitwerking Interne PAS-maatregelen Vecht- en Beneden-Reggegebied 13 september 2019

D. De Sahara's	Zie A	1
E. De Meertjes	Is onderzoekopgave	2
F. Eerderveld	Zie A	1
G. De Brakel	Zie A	1

Op het moment dat de provincie Overijssel akkoord is met de planuitwerking en de daartoe benodigde SKNL-middelen beschikbaar stelt kan de aanbesteding voor de uitvoering van de maatregelen in gang worden gezet.

- Doelmatig en rechtmatig handelen**

In tabel 8 zijn onze, op de wet gebaseerde, drempelbedragen bij inkoop en aanbesteding opgenomen.

- Maatschappelijk verantwoord handelen**

Wij hanteren het uitgangspunt 'Thuis in de streek', een strategie waarbij we een goede relatie onderhouden met de directe omgeving van onze terreinen. Dat doen we bijvoorbeeld door grotere aanbestedingen in percelen op te delen waarmee ook kleinere bedrijven kunnen inschrijven.

Tabel 8 Drempelbedragen aanbesteding

Staatsbosbeheer beleid m.b.t. Europese, Nationale en onderhandse drempelbedragen oktober 2016			
Overeenkomst aanwezig:	indien maar 1 contractpartij: direct afnemen bij contractpartij		
	indien meerdere contractpartijen: nadere offerte ronde bij alle raamcontractpartners		
Geen overeenkomst aanwezig:			
Drempelbedrag*	Werk	Levering	Dienst
< 25.000	Enkelvoudig onderhands (min. 1 offerte)**	Enkelvoudig onderhands (min. 1 offerte)**	Enkelvoudig onderhands (min. 1 offerte)**
25.000 < 209.000	Meervoudig onderhands (min. 3 offertes)	Meervoudig onderhands (min. 3 offertes)	Meervoudig onderhands (min. 3 offertes)
209.000 < 1.000.000	Meervoudig onderhands (min. 3 offertes)	Europese procedure	Europese procedure
1.000.000 < 5.225.000	Nationaal aanbesteden	Europese procedure	Europese procedure
> 5.225.000	Europese procedure	Europese procedure	Europese procedure

* = totale jaarlijkse opdrachtwaarde dient gesaldeerd te worden over 4 jaar bij structurele afname en tevens bij cyclische, jaarlijks terugkerende, opdrachten

** = enkelvoudig onderhands betekent minimaal vooraf een schriftelijke vastlegging van de behoeftestelling (offerte en/of concept opdracht) waarop de verplichting wordt aangegaan

- Inkoopproces**

Ons inkoopteam staat de projectorganisatie bij, informeert over alle inkoop gerelateerde zaken en stelt diverse hulpmiddelen ter beschikking. Bij nationale openbare en Europese aanbestedingen zijn de inkoopadviseurs leidend bij het maken van keuzes inzake de juiste procedure en treden op als procesbegeleider.

- Werkwijze**

Planuitwerking Interne PAS-maatregelen Vecht- en Beneden-Reggegebied
13 september 2019

De projectleider is verantwoordelijk voor de te nemen stappen en stuurt het aanbestedingsteam aan. Samen bepalen ze:

- of het werk wordt uitbesteed
- de meest geschikte marktpartijen bij aanbesteding
- de te doorlopen procedure
- de leverancierseisen
- de uitsluitingsgronden
- de technische specificaties
- de gunningscriteria (prijs-kwaliteit verhouding)
- de gunningsmethodieken.

6 Vergunningen/ontheffingen

In dit hoofdstuk beschrijven wij de voorbereiding van de uitvoering. We gaan in op de benodigde vergunningen, ontheffingen, voorbereidende onderzoeken etc.

Voor de uitvoering van de maatregelen kunnen, afhankelijk van het type maatregel, één of meer van de volgende vergunningen en/of ontheffingen en/of checks nodig zijn:

1. Provinciaal
 - a. Vergunning Wet Natuurbescherming (inclusief bescherming EHS/ Natuurnetwerk)
 - b. Ontgrondingsvergunning
 - c. Bescherming van drink- en grondwater
2. Gemeentelijk
 - a. Aanpassing bestemmingsplan
 - b. Omgevingsvergunning
 - c. Archeologie
 - d. Onderzoek naar Niet Gesprongen Explosieven (NGE)
3. Overig
 - a. Watervergunning via het betreffende waterschap(pen)
 - b. Check op kabels en leidingen via de betreffende ondernemingen

De doorlooptijd van de vergunningenprocedures varieert van 8 tot 26 weken (exclusief eventuele vertraging door beroeps- en bezwaarprocedures) en voor een aantal vergunningen is voorafgaand nader onderzoek en/of aanvullende informatie nodig. Voordat de uitvoering start moeten de vereiste vergunningen verleend zijn.

6.1 Provinciale vergunningen/ontheffingen

6.1.1 Wet Natuurbescherming

Ter voorbereiding van deze planuitwerking is door het adviesbureau Ecogroen een voortoets gedaan voor de Wet Natuurbescherming en het Natuurnetwerk Nederland (NNN)²¹. Het onderzoek geeft duidelijkheid over:

1. Gebiedsbescherming:
 - a. duidelijkheid over maatregelen die vrij zijn van nadere toetsing of vergunning
 - b. duidelijkheid over effecten die wel/niet zijn uit te sluiten en welke vervolgstappen (zoals aanvullend onderzoek of vergunning) nodig zijn.
2. Soortbescherming:
 - a. duidelijkheid over maatregelen die vrij zijn van nadere toetsing of ontheffing
 - b. duidelijkheid over maatregelen die conform de gedragscode kunnen worden uitgevoerd, met welke aanpassing een maatregel alsnog ontheffingsvrij kan worden uitgevoerd of welke vervolgstappen (zoals aanvullend onderzoek of ontheffing) nodig zijn.
3. Bescherming van houtopstanden: overzichtskaart van de te vellen houtopstanden.

²¹ Uitvoering interne PAS-maatregelen Vecht & Beneden-Regge, Ecogroen, 26 juli 2017

4. Bescherming van de EHS/Natuurnetwerk: schriftelijke herbevestiging provincie dat toetsing niet aan de orde is.

Per maatregel is geconcludeerd of:

1. effecten uit te sluiten zijn; er zijn geen vervolgstappen nodig
2. een vrijstelling mogelijk is; er zijn geen vervolgstappen nodig
3. de (PAS-)maatregel in het Natura 2000-beheerplan benoemd en getoetst is: er kan (onder voorwaarden) vergunning vrij worden gewerkt, er is een Ecologisch Werkprotocol nodig
4. effecten niet uit te sluiten maar wel te mitigeren zijn, bijvoorbeeld door te werken conform de Gedragscode: er is een Ecologisch Werkprotocol nodig
5. effecten niet uit te sluiten zijn vanwege onvoldoende onderbouwing of door het ontbreken van gegevens: een nadere detaillering is vereist, er is vervolgonderzoek (nader veldonderzoek, uitgebreide effectbeoordeling) en/of een ontheffing en/of vergunning nodig.
6. effecten worden verwacht en mitigatie niet mogelijk is: nadere detaillering is vereist, er is vervolgonderzoek (nader veldonderzoek, uitgebreide effectbeoordeling) en/of een ontheffing en/of een vergunning nodig.

Bij het opstellen van de voortoetsen in het kader van de Wet Natuurbescherming gebruikten wij de resultaten van de SNL-monitoring 2016, de gegevens uit de Nationale data- en Florabank (NDFF) en betrekken wij de Vogelwerkgroep Midden Overijssel. We gebruiken hun kennis en vergroten daarbij zo mogelijk ook het draagvlak voor de uitvoering van de maatregelen.

De resultaten van het onderzoek voor wat betreft gebieds- en soortenbescherming zijn samengevat in bijlage 6. De regels voor beoordeling van effecten op het NNN (voorheen de EHS) zijn volgens Ecogroen vastgelegd in de Omgevingsverordening Overijssel 2009 (Provincie Overijssel 2017).

Uit het door Ecogroen uitgevoerde onderzoek naar benodigde vergunningen blijkt voor een aantal maatregelen dat, wat betreft gebiedsbescherming, significant negatieve effecten niet kunnen worden uitgesloten. Als vervolgstap adviseert Ecogroen daarom een nadere effectbeoordeling. De overige maatregelen zijn benoemd en voldoende beoordeeld in het beheerplan. Effecten zijn uit te sluiten en de maatregel is vergunning vrij mits er mitigerende maatregelen getroffen worden. Er moet een ecologisch werkprotocol opgesteld worden met de voorwaarden beschreven in het beheerplan (Wnb Artikel 3.8 lid 7). In een ecologisch werkprotocol worden de eisen vastgelegd voor het zorgvuldig werken en het voorkomen van schade aan beschermde natuurwaarden.

Wat betreft soortbescherming is volgens Ecogroen vanuit de Wet Natuurbescherming geen ontheffing nodig. Daaraan kan volgens Ecogroen worden voldaan door te werken met een ecologisch werkprotocol. De ecologische werkprotocollen zullen ter goedkeuring worden voorgelegd aan de Provincie Overijssel.

Voorafgaand aan de uitvoering in het veld, zullen door-, of in opdracht van Staatsbosbeheer inventarisaties worden uitgevoerd om beschermde soorten en bijvoorbeeld mierennesten in kaart te brengen. Deze locaties/soorten worden beschermd door de locaties in kaart te brengen en

tijdens de uitvoering met linten af te zetten. Tenslotte wordt in het ecologisch werkprotocol, aangegeven hoe om te gaan met soorten/locaties die niet uit de inventarisatie naar voren zijn gekomen en tijdens de werkzaamheden ontdekt worden.

Boswet

Omdat de boskap een PAS-maatregel betreft, is de boswet niet van toepassing. De afspraak met de provincie Overijssel is dat voorafgaand aan houtkap de provincie Overijssel wordt geïnformeerd over waar en wanneer bomen worden gekapt.

Voortoets Wet Natuurbescherming

Bij het opstellen van de voortoetsen in het kader van de Wet Natuurbescherming gebruikten wij de resultaten van de SNL-monitoring 2016 en betrekken wij de Vogelwerkgroep Midden Overijssel. We gebruiken hun kennis en vergroten daarbij zo mogelijk ook het draagvlak voor de uitvoering van de maatregelen.

6.1.2 MER/Ontgrondingenvergunning

In voorbereiding op het project is de notitie '*Cumulatieve effecten PAS-maatregelen Vecht en Beneden Reggegebied*'²² opgesteld. Hierin wordt voor het gehele Natura2000-gebied Vecht en Beneden Regge bepaald of er cumulatieve effecten optreden tussen de maatregelen. De maatregelen zijn verdeeld over drie beheergebieden (Landschap Overijssel, Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer). Voor het deelgebied in beheer bij Landschap Overijssel (Beerze) zijn de cumulatieve effecten eerder bepaald en beschreven in notitie met kenmerk (N001-1260369LJL-V01). Nu zijn daar de maatregelen in de gebieden van Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer aan toegevoegd en is de onderlinge cumulatie beoordeeld. De beoordeling is gemaakt op basis van de beschikbare milieu-informatie en expert-judgement.

Conclusie

Uit het rapport blijkt voor alle milieuaspecten de effecten lokaal van aard zijn. Er treden geen cumulatieve effecten op tussen de maatregelen in de drie deelgebieden van Vecht en Beneden Reggegebied.

Wel wordt in de notitie aangegeven dat significant negatieve effecten voor het onderdeel gebiedsbescherming Wet Natuurbeheer nog niet geheel uitgesloten kunnen worden. Specifiek geldt dit voor maatregelen M8, M29, M42 en M44. Deze zijn vervolgens beoordeeld in een nadere effectbeoordeling. Hieruit blijkt dat er geen negatieve effecten zijn zolang we handelen conform het opgestelde ecologische werkprotocol

Plaggen

Plagwerkzaamheden (waar >10.000 m³ grond vrijkomt) worden gezien als een ontgronding. Bij de maatregelen M25, M31, M36 worden plagwerkzaamheden uitgevoerd. In totaal wordt er (per jaar) maximaal 2,9 ha geplagd. Aangezien het hier gaat om schrale natuurdoeltypen zal er maximaal

²² Cumulatieve effecten PAS-maatregelen Vecht en Beneden Reggegebied, R. Haitsma, 18 januari 2018. Kenmerk N001-1262750HRE-V01-kmi-NL. Opgesteld door Tauw in opdracht van Staatsbosbeheer.

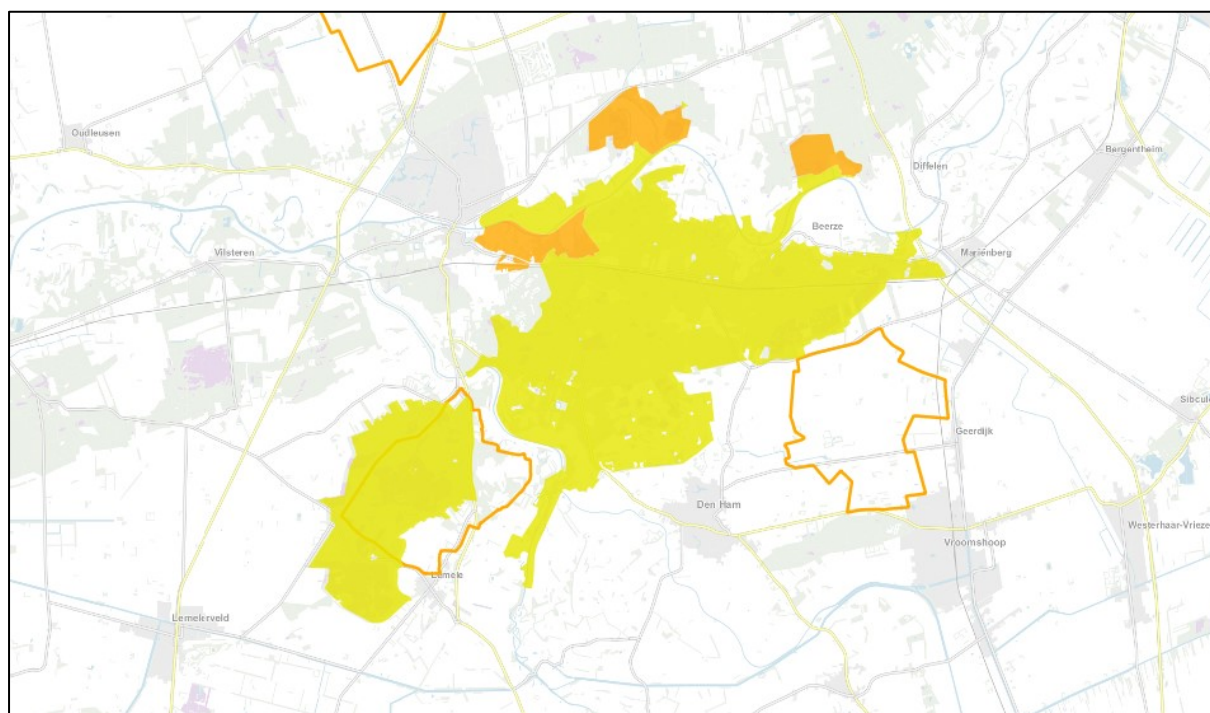
Planuitwerking Interne PAS-maatregelen Vecht- en Beneden-Reggegebied 13 september 2019

10cm worden geplagd, daarom is de verwachting dat er geen MER uitgevoerd hoeft te worden. In het vergunningenoverleg van 7 mei 2018 is echter met de provincie afgesproken dat voor alle activiteiten met plagwerkzaamheden een vormvrije MER-beoordeling moet worden opgesteld. Dit wordt met spoed opgepakt.

6.1.3 Bescherming drink- en grondwater

De eigendommen van Staatsbosbeheer binnen het Vecht- en Beneden-Reggegebied liggen niet in een Grondwaterbeschermingsgebieden. Het deelgebied Lemelerveld ligt wel in een grondwaterbeschermingsgebied, maar dit gebied is niet in beheer bij Staatsbosbeheer en geen onderdeel van deze planuitwerking.

Figuur 11 Grondwaterbeschermingsgebieden (oranje kaders) en Natura 2000-begrenzing (geel en oranje vlak) van het Vecht- en Beneden-Reggegebied

6.2 Gemeentelijke vergunningen/ontheffingen/ onderzoeken

Met de gemeente Ommen zijn de voorgenomen maatregelen besproken. Mede op basis van deze gesprekken zijn onderstaande conclusies getrokken.

Voor het plaatsen van de Natuurpoorten in Achteresweg-Noord neemt de gemeente Ommen/Hardenberg een verkeersbesluit.

6.2.1 Aanpassing bestemmingsplan

Er is voor de uitvoering van onze opgave geen aanpassing van bestemmingsplannen nodig.

6.2.2 Omgevingsvergunning

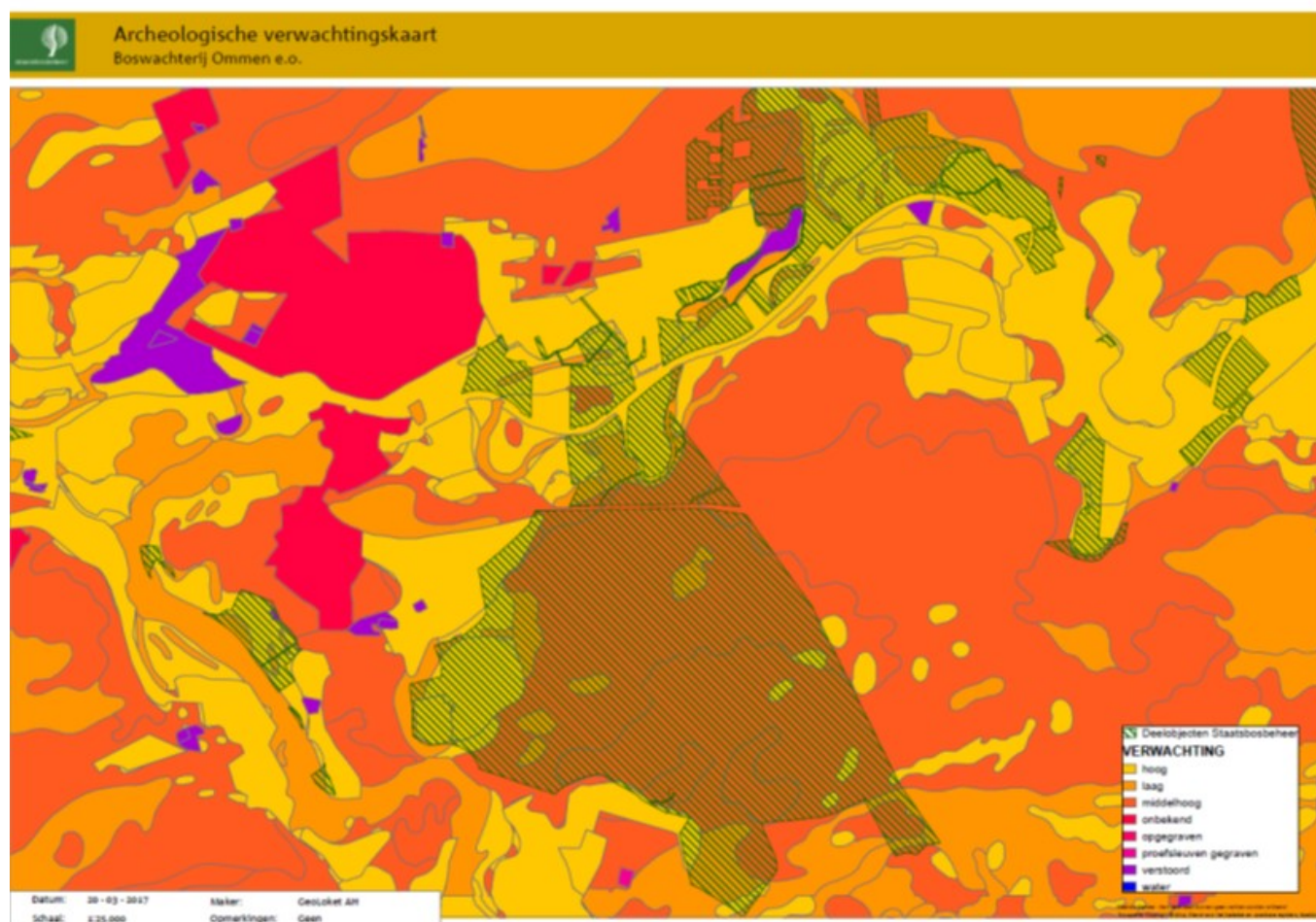
Er is voor de uitvoering van onze opgave geen omgevingsvergunning nodig. (Dit is op 31-10-2017 per mail bevestigd door Dhr. Alfred Gijlers van de gemeente Ommen). Voor het koppelen van de begrazingseenheden zijn we met de gemeente in overleg of hiervoor nog een wegbesluit noodzakelijk is.

6.2.3 Archeologie

In Calsum ligt een beschermd archeologisch monument, een urnenveld (rijksmonument 1325). Met een BRIM subsidie zijn de grafheuvels in 2016 vrijgesteld van opslag.

De Sahara's hebben op basis van de archeologische verwachtingenkaart een lage verwachting van archeologische waarde.

Het overige gebied kent een matige archeologische verwachting. De gemeente Ommen meldt in dit geval echter dat archeologisch onderzoek alleen nodig is als er dieper dan 50 cm wordt gegraven en er zijn geen maatregelen voorzien waar dit aan de orde is. De regioarcheoloog van Het Oversticht (drs. M. Nieuwenhuis) heeft dit in een mail d.d. 15 mei 2017 bevestigd.

6.2.4 NGE Onderzoek

Wij hebben het adviesbureau REASeuro opdracht gegeven de mogelijke aanwezigheid van NGE's (niet gesprongen explosieven) te onderzoeken voor de gebieden waar de maatregelen uitgevoerd worden. Uit dit onderzoek bleek voor het Vecht- en Beneden-Reggegebied dat er binnen de werkgebieden NGE-Risicogebieden liggen. Opsporing van NGE kan, indien gewenst, worden beperkt tot de locaties waar door de geplande civieltechnische werkzaamheden een verhoogd risico ontstaat voor de Arbo- en/of openbare veiligheid. In dit geval betreft dit vooral de locaties waar grondroerende werkzaamheden zoals graafwerkzaamheden gaan plaatsvinden. Daar waar het huidige grondgebruik wordt gecontinueerd is, zo mogelijk, geen sprake van een verhoogd risico en is opsporing niet noodzakelijk.

In het onderzoek zijn twee risicogebieden binnen het werkgebied geïdentificeerd voor blindgangers door bombardementen. Deze overlappen niet met de locaties waar de PAS-maatregelen van Staatsbosbeheer zijn gepland. Wel is het werkgebied van de deelgebieden; D. De Sahara's, E. de Meertjes, F. Eerderveld en G. De Brakel (figuur 13), een risicogebied voor gedumpte munitie door Duitse militairen in de Tweede Wereldoorlog. Delen van het werkgebied zijn al eens doorzocht door de EOD, waarbij grote hoeveelheden munitie zijn gevonden. Uit deze vondsten

Planuitwerking Interne PAS-maatregelen Vecht- en Beneden-Reggegebied 13 september 2019

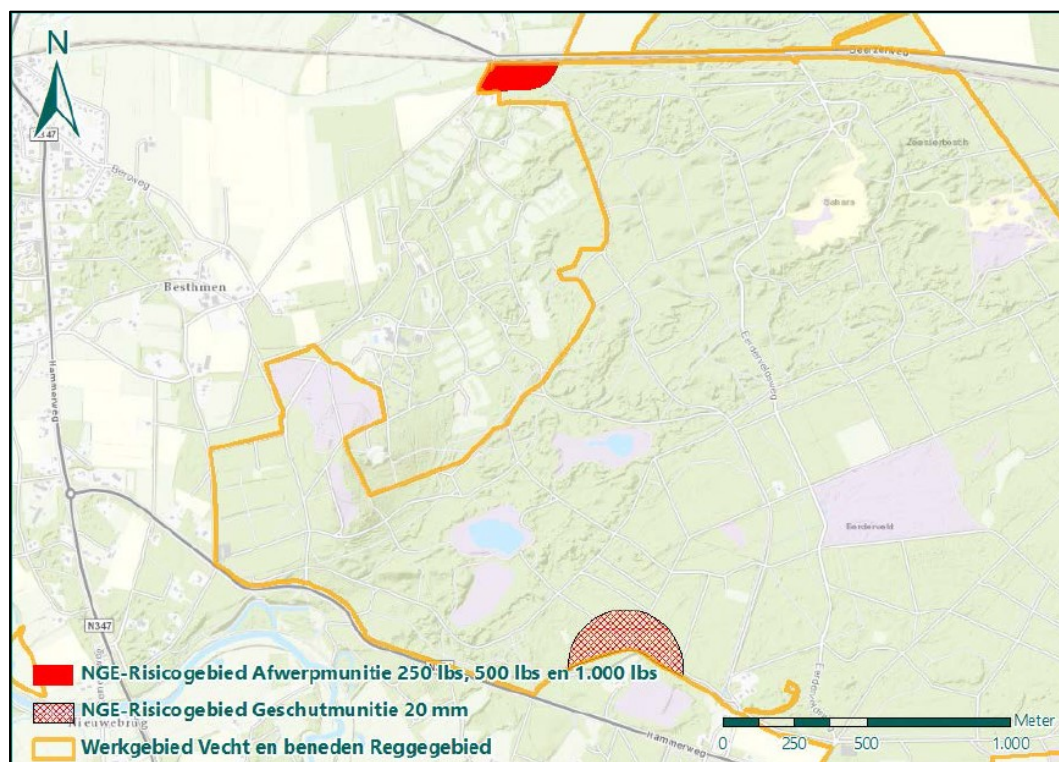
blijkt dat afwerpmunitie tot 1.000 lbs, geschutmunitie van 5 cm t/m 15 cm, munitie voor raketwerpers, munitie voor granaatwerpers, hand- en geweergrenaten en KKM kan worden aangetroffen in de bossen ten noorden en oosten van Eerde.

Bij het uitvoeren van de grondroerende PAS-maatregelen in dit gebied (plaggen, het verwijderen van bomen inclusief stobben; M28, M29, M31, M36, M44) moet daarom vooraf onderzoek worden gedaan naar het voorkomen van NGE's. Om te bepalen op welke diepte er een risico bestaat op NGE's, welke werkzaamheden veilig kunnen worden uitgevoerd en welke beheersmaatregelen getroffen moeten worden in risicogebieden, adviseert REASeuro een Projectgebonden Risicoanalyse-Niet Gesprongen Explosieven (PRA-NGE) te laten uitvoeren.

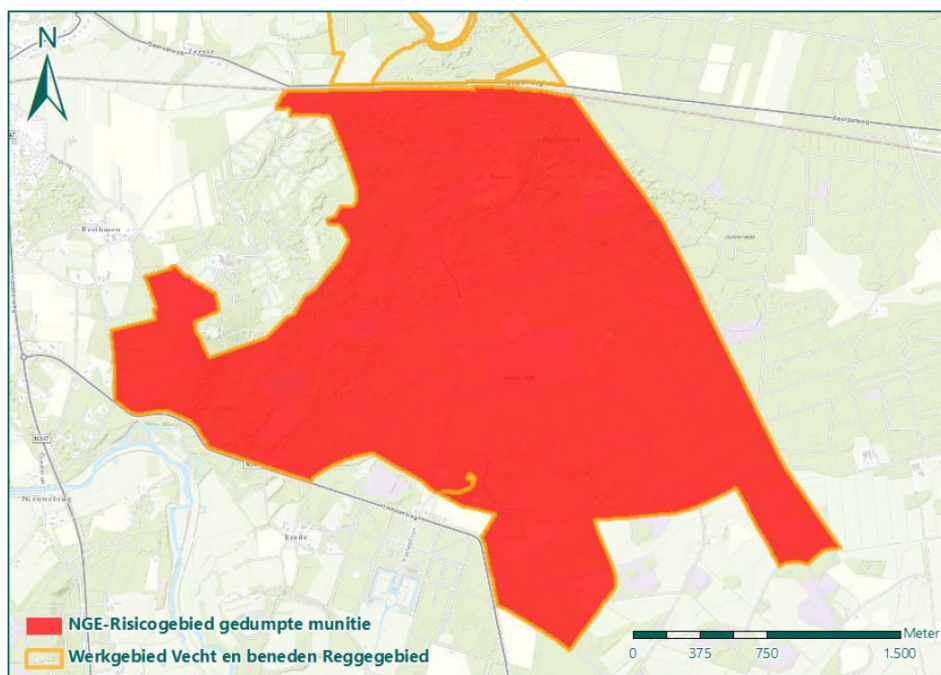
Lokale kennis:

Tevens willen we nog proberen om op basis van lokale kennis het onderzoek te beperken. Het verhaal gaat dat de munitie met name is gedumpt op locaties langs de bospaden. Hierbij zou het onderzoek kunnen worden beperkt tot de vlakken 20 meter aan weerszijde van de bospaden. (informatie komt van gepensioneerd beheerder SBB: E. Makking)

Figuur 12 NGE-risicogebieden in Vecht- en Beneden-Reggegebied

Figuur 13 Risicogebied van de gedumpte munitie

6.3 Overig

6.3.1 Watervergunning via het betreffende waterschap(pen)

Er is geen watervergunning nodig voor de maatregelen in het Vecht- en Beneden-Reggegebied.

6.3.2 Check op kabels en leidingen via de betreffende ondernemingen

Gezien de aard van de werkzaamheden (alleen strooisel verwijderen) is een Klic melding niet noodzakelijk. Om risico's uit te sluiten is er echter wel alvast een oriëntatie-Klic melding gedaan. Hieruit komt naar voren dat er geen kabels of leidingen liggen op de locaties waar we gaan werken.

6.4 Conclusie

Uit tabel 9 blijkt welke vergunningen nodig zijn voor de uitvoering van onze opgave in het Vecht- en Beneden-Reggegebied. Deze informatie is vertaald in de aanpak en planning per maatregel.

Tabel 9 Benodigde vergunningen, ontheffingen en onderzoeken

Maatregel	Globale omschrijving J = ja N = nee * = onzeker J* = waarschijnlijk wel N* = waarschijnlijk niet ? = niet bekend	Bestemmingsplanwijziging	Omgevingsvergunning	Watervergunning	Nb gebiedsbescherming	Nb soortbescherming	MER/Ontgrondingenvergunning	Drink- en grondwater	Kabels en leidingen	NGE onderzoek
M8	Onderzoeksopgave actuele waterhuishouding	N	N	N	N	N	N	N	N	N
M25	Verwijderen opstand en lokaal plaggen	N	N	N	N	N	N	N	N	J
M28	Periodiek opslag verwijderen	N	N	N	N	N	N	N	N	N
M29	Bos verwijderen en bodem plaggen	N	N	N	N	N	N	N	N	J
M30	Bos verwijderen en periodiek opslag verwijderen	N	N	N	N	N	N	N	N	J*
M31	Periodiek kleinschalig plaggen en event. bekalken	N	N	N	N	N	N	N	N	J
M36	Periodiek kleinschalig plaggen	N	N	N	N	N	N	N	N	J
M37	Hooilandbeheer	N	N	N	N	N	N	N	N	N
M38	Dempen lokale sloot	N	N	N	N	N	N	N	N	N*
M43	Tegengaan intensieve betreding	N	N	N	N	N	N	N	N	N
M44	Realiseren 6 ha vochtige heide	N	N	N	N	N	N	N	N	N

6.4.1 Coördinatieverordening

Voor de uitvoering van de beoogde PAS-maatregelen zijn meerdere (overheids)besluiten (ruimtelijke plannen, vergunningen, ontheffingen, etc.) noodzakelijk. Elk van deze besluiten kent een eigen voorbereidingsprocedure en termijn(en). Om de beoogde maatregelen tijdig te kunnen nemen, is het noodzakelijk om de deze besluiten en bijbehorende procedures zo goed mogelijk op elkaar af te stemmen. De Wet ruimtelijke ordening (Wro) biedt Provinciale Staten (PS) de mogelijkheid om de voorbereiding, behandeling en bekendmaking van deze besluiten te coördineren door de provinciale coördinatieregeling uit de Wro van toepassing te verklaren op alle percelen waar deze maatregelen nodig zijn. Om dit te bewerkstelligen heeft de provincie een coördinatieverordening vastgesteld (d.d. 09-11-2016).

Voor de uitvoering van de beoogde maatregelen in het Vecht- en Benden-Reggegebied zijn op een wegbesluit geen (overheids)besluiten noodzakelijk dus verwachten we hier geen gebruik van te hoeven maken.

7 Projectmanagement

In dit hoofdstuk beschrijven wij de projectmatige aanpak van onze interne opgave in het Vecht- en Beneden-Reggegebied. We sluiten daarbij aan op de in het programmaplan uitgewerkte kaders en werken die voor het Vecht- en Beneden-Reggegebied op projectniveau uit.

7.1 Organisatie

De opdrachtgever, het provinciehoofd Herman Brink, is eindverantwoordelijke voor het programma ‘interne PAS-maatregelen in Overijssel’. Hij heeft de algehele sturing en coördinatie voor het opstellen en uitvoeren van het programma overgedragen aan programmaleider Marlies Ellenbroek. De projectleiders (Ruben Achter de Molen, Corné Balemans) zijn verantwoordelijk voor de planvorming en uitvoering in de afzonderlijke gebieden. De sturing op het programma loopt voor een belangrijk deel via het kernteam. Het kernteam bestaat uit de programmaleider, de projectleiders, de projectbeheerser Hisko Wind en de projectmedewerker algemeen Ilse van Veen. Meer informatie over de inrichting van het programma, de programmasturing en daar onder liggende IPM-model is te vinden in ons overkoepelende programmaplan.

Figuur 14 Organisatie

De projectleiders hebben in aansluiting op onze beheereenheden projectteams voor de planvorming en uitvoering in de gebieden ingericht, bestaande uit medewerkers van de betreffende beheereenheden en specialisten. Het projectteam voor het Vecht- en Beneden-Reggegebied komt éénmaal per vier weken bijeen en bestaat uit:

- Ruben Achter de Molen (projectleider)
- OM (omgevingsmanager)
- Jan Spijkerman (boswachter beheer)
- Ruud Jonker (boswachter ecologie)
- Nico Arkes (boswachter publiek)
- Geert Kooijman (ecoloog)
- PM (projectmedewerker)
- Leen van Duijn (projectmedewerker SKK-raming)

7.1.1 Rollen en verantwoordelijkheden

De taken en verantwoordelijkheden van de verschillende functies zijn beschreven in het programmaplan. In bijlage 8 hebben wij de vertaalslag gemaakt van het IPM-model naar het projectteam Vecht- en Beneden-Reggegebied.

Concreet en meer specifiek voor het projectteam Vecht en Beneden Regge betekent dit:

- *Ruben Achter de Molen, projectleider*

Ruben is integraal eindverantwoordelijk voor de projectorganisatie, de voorbereiding en uitvoering van de maatregelen en de ambtelijke en waar nodig bestuurlijke contacten met de omgeving.

- *OM, omgevingsmanager*

OM is verantwoordelijk voor de uitvoering van de communicatiestrategie²³. Zij onderhoudt de contacten met de omgeving, adviseert de projectleider en werkt nauw samen met de boswachter publiek.

- *Jan Spijkerman, boswachter beheer*

Jan geeft vanuit zijn kennis van het gebied (onderdeel wijze van uitvoering) invulling aan de voorbereiding en uitvoering van de maatregelen. Hij werkt daarbij nauw samen met de boswachter ecologie en de ecoloog.

- *Ruud Jonker, boswachter ecologie*

Ruud geeft vanuit zijn kennis van het gebied (onderdeel ecologie) invulling aan de voorbereiding en uitvoering van de maatregelen. Hij werkt daarbij nauw samen met de boswachter beheer en de ecoloog.

- *Nico Arkes, boswachter publiek*

Nico werkt nauw samen met de omgevingsmanager. Nico is het gezicht van Staatsbosbeheer en wordt daarbij waar nodig ondersteund door de projectleider en de omgevingsmanager.

- *Geert Kooijman, ecoloog*

Geert levert als specialist ecologie de benodigde inhoudelijke inbreng bij de voorbereiding en uitvoering van de maatregelen. Hij werkt daarbij nauw samen met de boswachters ecologie en beheer.

- *Pm, projectmedewerker algemeen en projectbeheerser*

Als projectbeheerser bewaakt Pm de voortgang, de risico's en de planning. Hij/zij vraagt informatie op bij de projectteamleden en de programmabeheerser en signaleert afwijkingen aan de projectleider. Als projectmedewerker algemeen ondersteunt hij/zij de projectleider bij de aansturing van het projectteam en de voorbereiding en uitvoering van de maatregelen.

- *Leen van Duijn, projectmedewerker SSK*

Leen is verantwoordelijk voor het opstellen en actueel houden van de door de projectleider gevraagde SSK-ramingen.

7.1.2 Escalatiemodel

De projectleider stuurt het projectteam aan. Als de projectteamleden de hun toebedeelde taken niet of niet tijdig kunnen uitvoeren, gaan zij in overleg met de projectleider. Als de projectleider

²³ Communicatiestrategie uitvoering interne & externe PAS-maatregelen Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht 2017-2021, (bijlage 12)

het gesignaleerde knelpunt niet binnen (de begroting van) van het Vecht- en Beneden-Reggegebied kan oplossen en/of het zijn mandaat²⁴ overstijgt, gaat de projectleider in overleg met de programmaleider. De programmaleider bepaalt of het een interne of een externe kwestie betreft en onderneemt de volgende acties:

- interne kwestie: de programmaleider onderzoekt intern de mogelijkheden voor een oplossing en gaat waar nodig in overleg met en/of escaleert richting de interne opdrachtgever. Als in het uiterste geval geen oplossing te vinden is binnen de provinciale eenheid van Staatsbosbeheer, escaleert de interne opdrachtgever richting de directie.
- externe kwestie: als het zaken betreft waar de provincie een verantwoordelijkheid heeft (bijvoorbeeld de door de provincie Overijssel beschikbaar gestelde middelen) gaat de programmaleider in overleg met de ambtelijk contactpersoon van de provincie. Als ambtelijk geen oplossing kan worden gevonden escaleert de programmaleider richting de opdrachtgever. Deze treedt waar nodig in overleg met betrokken bestuurder(s). Waar nodig escaleert de opdrachtgever achtereenvolgens richting de directie.

7.2 Planning

Bijlage 10 bevat de planning voor het Vecht- en Beneden-Reggegebied met per maatregel de voorbereidingsfase (communicatie, aanbesteding, vergunningen, uitzetten werkterrein etc.), de uitvoeringsfase (concrete uitvoering inclusief benodigde technische, ecologische en communicatieve begeleiding) en de nazorg (zoals herstel schade aan paden, vervolgbeheer etc.).

Bij de uitvoering van het programma interne PAS-maatregelen in Overijssel maken we gebruik van MS-project. Dit is een belangrijke basis voor het plannen van onze activiteiten, ons resource management en het te allen tijde actueel houden van de programmaplanning en daaronder liggende plannings per gebied en maatregel. Tweewekelijks bespreken de projectbeheersers en de projectleider de uitvoering van de maatregelen en onderliggende activiteiten voor het betreffende gebied. De projectleider bespreekt de planning achtereenvolgens met de teamleider van het betreffende beheerteam.

Zoals de planning er nu uitziet, kunnen de maatregelen voor het einde van de eerste PAS-periode zijn afgerond. De planning en eventuele afwijkingen worden met gebied gecommuniceerd.

7.3 Sturingslijn provincie Overijssel

De provincie Overijssel heeft een sturingslijn opgesteld voor de door de SWB-partners uit te voeren interne maatregelen (bijlage 7). Daarbij is op basis van de omvang en de risico's van een maatregel de door de provincie Overijssel gewenste sturing bepaald. Wij hebben op basis van deze sturingslijn per maatregel bepaald in welk categorie (A, B, C of D) de maatregel valt (zie tabel 11) en welke invulling wij daaraan geven. Omdat veel maatregelen in één aanbesteding worden weggezet, is het totale bedrag zo hoog dat een sturing categorie C aan de orde is.

²⁴ In onze per 1 januari 2017 geactualiseerde mandaatregeling is vastgelegd welke functies/functionarissen de bevoegdheid hebben om bepaalde besluiten (tot welk bedrag) te nemen of handelingen te verrichten.

Los van de basis sturingslijn zoals beschreven in de notitie van de provincie Overijssel wordt regelmatig (tenminste één maal per kwartaal) afgestemd met Floor Broshuis, gebiedsmanager Vecht- en Beneden-Reggegebied voor de provincie Overijssel.

Tabel 11 Sturingslijn provincie Overijssel: categorie per maatregel

Maatregel	Globale omschrijving	Categorie	Invulling sturing
M1a	Verwijderen detailontwatering	C	Basis sturingslijn, gezamenlijk akkoord over borging risico's
M8	Onderzoeksopgave actuele waterhuishouding	A	Basis sturingslijn
M25	Verwijderen opstand en lokaal plaggen	C	Basis sturingslijn, gezamenlijk akkoord over borging risico's
M28	Periodiek opslag verwijderen	C	Basis sturingslijn, gezamenlijk akkoord over borging risico's
M29	Bos verwijderen en bodem plaggen	C	Basis sturingslijn, gezamenlijk akkoord over borging risico's
M30	Bos verwijderen en periodiek opslag verwijderen	C	Basis sturingslijn, gezamenlijk akkoord over borging risico's
M31	Periodiek kleinschalig plaggen en event. bekalken	C	Basis sturingslijn, gezamenlijk akkoord over borging risico's
M36	Periodiek kleinschalig plaggen	C	Basis sturingslijn, gezamenlijk akkoord over borging risico's
M37	Hooilandbeheer	A	Basis sturingslijn
M38	Dempen lokale sloot	C	Basis sturingslijn, gezamenlijk akkoord over borging risico's
M43	Tegengaan intensieve betreding / Zonering betreding	C	Basis sturingslijn, gezamenlijk akkoord over borging risico's
M44	Realiseren 6 ha vochtige heide	C	Basis sturingslijn, gezamenlijk akkoord over borging risico's

De basisafstemming bestaat uit:

- inzet van een provinciale gebiedsadviseur,
- afstemming met de gebiedsecoloog van de Provincie Overijssel
- toepassing van de PVR-cyclus,
- informeel overleg
- geldende subsidiekaders

Onder categorie A vallen de maatregelen met beperkte omvang en beperkte risico's. Dit vraagt geen aanvulling van de basissturing.

Onder categorie B vallen de maatregelen met beperkte omvang, en één of meer grote risico's. Dat betekent dat gezien de maatschappelijke risico's, naast de basis afstemming ook overeenstemming nodig is over de werkwijze. Dit is geborgd in de bestaande gezamenlijk opgestelde communicatiestrategie.

Indien een combinatie van maatregelen met verschillende sturingslijnen gezamenlijk wordt aanbesteed, dan wordt de hoogste sturingslijn (B) gehanteerd gedurende de aanbesteding.

8 Risicomanagement

In het programmaplan wordt het door ons gehanteerde risicomanagement beschreven. Dit is gebaseerd op de RISMAN-methode.

8.1 Aanpak

In de risicosessie voor het Vecht- en Beneden-Reggegebied hebben we de risico's van de uitvoering van de in deze planuitwerking opgenomen maatregelen geïnventariseerd en mogelijke beheersmaatregelen en bijbehorende actiehouders benoemd. De in het programmaplan opgenomen risicoclassificatie hebben we voor de werkbaarheid wat vereenvoudigd (zie figuur 15). De resultaten van de risicosessie voor het Vecht- en Beneden-Reggegebied zijn opgenomen in de risicotabel (bijlage 11). In onderstaande paragraaf zijn de risico's met de classificatie riskant of kritiek uitgelicht.

Figuur 15 Risicoclassificatie

Kans → Gevolg ↓	Laag	Middelhoog	Hoog
Laag			
Middelhoog			
Hoog			

Ongewenst	
Riskant	
Kritiek	

8.2 Riskante en kritieke risico's

- *Thema technisch*

Risico: Ongewenste vernatting bospercelen; bomen gaan dood door vernatting, verminderde toegankelijkheid voor bosexploitatie en voor hulpverlening.

Beheersmaatregelen:

- schade aan infrastructuur voorkomen door maatregelen te nemen
- afspraken maken met Provincie over schade post

- *Thema financieel/economisch*

Risico: Er worden NGE's aangetroffen:

Beheersmaatregelen:

- Tijdig onderzoek in gang zetten
- Procedure volgen waar onder begeleidde uitvoering

- Risico (financiële) reservering afstemmen met provincie

- *Thema organisatorisch*

Risico: De benodigde samenwerking tussen de TBO's gaat moeizaam en kost meer tijd

Beheersmaatregelen:

- De Provincie vragen om meer regie
- Deelnemen aan overleg + afstemming met TBO's
- Landgoed Junne betrekken

- *Thema ruimtelijk/planologisch*

Risico: MER procedure moet toch worden doorlopen geeft vertraging op uitvoering.

Beheersmaatregelen:

- Samen met provincie overzicht maken van alle maatregelen
- Provincie vragen om juridische controle

- *Thema politiek/bestuurlijk*

Er zijn vooralsnog geen riskante of kritieke risico's gedefinieerd voor dit thema.

- *Thema juridisch/wettelijk*

Er zijn vooralsnog geen riskante of kritieke risico's gedefinieerd voor dit thema.

- *Thema maatschappelijk/sociaal*

Risico: Het ontbreken van draagvlak voor boskap / weerstand publieke opinie tegen bomenkap

Beheersmaatregelen:

- adviezen uit vergelijkbare communicatietrajecten elders opvolgen
- tijdig en i.s.m. partners communicatiestrategie opstellen
- op juiste tijdstip en met juiste middelen uitvoering starten

Risico: Geen totaaloverzicht van het eindbeeld Sahara's kan leiden tot: 'daar komen ze weer met iets nieuws';

- Het niet communiceren van beperkte toegankelijkheid c.q. afsluitingen levert weerstand tegen gekozen maatregel
- het gevoel van afpakken van de 'zandbak' (speelgelegenheid) Sahara's

Beheersmaatregelen:

- adviezen uit vergelijkbare communicatietrajecten elders opvolgen
- tijdig en i.s.m. partners communicatiestrategie opstellen
- start met toelichting op te realiseren eindbeeld
- op juiste tijdstip en met juiste middelen uitvoering starten

De projectmedewerker algemeen is verantwoordelijk voor de projectbeheersing. Hij/zij agendeert het risicomanagement in het kernteam en/of de betreffende projectteams en checkt bij de actiehouders de status van de risico's en de bijbehorende beheersmaatregelen. De projectleider blijft eindverantwoordelijke voor het project.

8.2.1 Werkwijze vervolg

Binnen de looptijd van de uitvoering van de maatregelen wordt de risicotabel met enige regelmaat geactualiseerd en worden de beheersmaatregelen geëvalueerd en waar nodig bijgesteld. Wij verwachten dat tweemaal per jaar voldoende is. Vanuit de principes delen van kennis en afstemming van beheersmaatregelen sluiten wij daarbij graag ook aan op het door de provincie Overijssel georganiseerde risicomanagement. Daarbij worden ook de restrisico's²⁵ bepaald.

²⁵ Het restrisico is het risico dat na de implementatie van de beheersmaatregel(en) resteert.

9 Kwaliteit en monitoring

Het door ons uit te voeren natuurbeheer wordt gepland, uitgevoerd, geëvalueerd en bijgesteld op basis van ons kwaliteitssysteem. Dat vinden we niet alleen belangrijk voor onszelf. We kunnen daarmee ook aan anderen laten zien hoe we werken, wat we bereiken en hoe het met de door ons beheerde natuurgebieden gaat. Jaarlijks vragen we externe experts onze werkwijze te beoordelen en aanbevelingen te doen voor toekomstig beheer.

Voor de kwaliteitssturing van het beheer hanteren we twee typen audits: interne kwaliteitsevaluaties en kwaliteitsbeoordelingen en externe audits. Bij een Interne Kwaliteitsbeoordeling (IK) kijken we eens per 12 jaar terug naar de oorspronkelijke plannen en doelen van het betreffende beheer- of uitwerkingsplan. We evalueren op basis van de praktijk (informatie vanuit monitoring en kartering) of de beoogde doelen zijn behaald en de realisatie op koers ligt. We sluiten de beoordeling af met een eindoordeel en verbeteracties. Vanaf 2016 wordt in aanvulling op de IK een jaarlijkse kwaliteitsevaluatie uitgevoerd. Met deze toevoeging is er continu aandacht voor de kwaliteit van het beheer op basis waarvan het beheer(plan) zo nodig kan worden bijgesteld. Een selectie van de interne kwaliteitsbeoordelingen en -evaluaties wordt door middel van externe audits getoetst. De externe auditoren zijn veelal afkomstig van universiteiten, wetenschappelijke instituten, overheden, belangenorganisaties en/of andere terreinbeherende organisaties.

De doorontwikkeling van ons kwaliteitssysteem is onderdeel van onze, met de herinrichting van de organisatie, in gang gezette professionalisering. De komende jaren investeren we in de in 2017 beoogde ISO-certificering (9001 en 14001) en kwaliteitssturing van het beheer ondersteund door CMSi²⁶.

- *Kwaliteit in relatie tot SNL en SKNL*

De Stichting SNL Certificering heeft ons gecertificeerd voor inrichting en beheer. Dat betekent dat wij het vertrouwen hebben gekregen als uitvoerder van provinciale doelen voor wat betreft het professionele beheer van natuur en daarmee samenhangende inrichtingsprojecten. De basis voor deze certificering is ons daartoe opgestelde kwaliteitshandboek²⁷. Daarin is ook het projectenbeheer in het kader van SKNL beschreven en is een toetsingskader SKNL voor elke fase van het project (algemeen, voorbereiding, start, beheer, afsluiting) opgenomen.

9.1 Monitoring en verantwoording

- *Effecten*

Wij zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van de maatregelen. De provincie Overijssel is verantwoordelijk voor de monitoring van de effecten (procesindicatoren), de evaluatie en eventuele bijstelling van de maatregelen. De provincie Overijssel maakt daarvoor onder andere

²⁶ CMSi: Conservation Management System international. Een internationaal systeem voor het beheer van natuur en landschap, grond, gebouwen, recreatie en cultuurhistorie in ontwikkeling.

²⁷ 'Kwaliteitshandboek Staatsbosbeheer Subsidie Natuur en Landschap', geactualiseerde versie d.d. 15 juli 2016

Planuitwerking Interne PAS-maatregelen Vecht- en Beneden-Reggegebied 13 september 2019

gebruik van de resultaten van SNL-monitoring. De resultaten van de SNL-monitoring geven inzicht in de kwaliteit van de habitattypen. De meest actuele monitoring in het kader van SNL stamt uit 2017 en is daarmee zeer recent.

- *Voortgang*

In onze administratie wordt voor per Natura2000 gebied een administratief project aangemaakt waar we de inzet en de kosten bijhouden. Deze indeling sluit aan op de (financiële) administratie van de provincie Overijssel met OS-nummers per gebied. Alle betrokken medewerkers hebben een werkinstructie gekregen zodat uren en kosten tijdig en op de juiste plek worden geboekt. De voortgangsrapportages worden gevuld met informatie vanuit onze projectenadministratie en de totaalplanning.

Jaarlijks onderzoeken we of deze planuitwerking nog actueel is. Waar nodig worden wijzigingen ten opzichte van de planuitwerking in overleg met de provincie Overijssel bepaald en doorgevoerd.

Tabel 10 Per maatregel zijn de volgende dechargecriteria vastgesteld:

Maatregel	Omschrijving	Dechargecriteria	Aan te tonen via
M1a	Verwijderen detailontwatering	1000 m. watergangen dempen	CMSi
M8	Onderzoeksopgave actuele waterhuishouding	rapportage met onderzoeksresultaat	rapportage
M25	Verwijderen opstand en lokaal plaggen	3,0 ha opstand verwijderen en 0,4 ha plaggen	CMSi
M28	Periodiek opslag verwijderen	20,3 ha per jaar geplagd	CMSi
M29	Bos verwijderen en bodem plaggen	25,4 ha bos verwijderd en strooisellaag verwijderd	CMSi
M30	Opslag verwijderen	4,5 ha opslag verwijderd	CMSi
M31	Periodiek kleinschalig plaggen en event. bekalken	1 ha per jaar geplagd	CMSi
M36	Periodiek kleinschalig plaggen	1,5 ha per jaar geplagd	CMSi
M37	Hooilandbeheer	0,5 ha hooilandbeheer	CMSi
M38	Dempen lokale sloot	4200m sloot gedempt en onverharde weg opgehoogd	CMSi
M43	Tegengaan intensieve betreding / Zonering betreding	Zonering recreatie > het effect is alleen op vegetatie te zien.	CMSi
M44	Realiseren 6 ha vochtige heide	6 ha bos verwijderd en strooisellaag verwijderd	CMSi

Aan het einde van de realisatiefase wordt er een opleverdossier opgeleverd. De afspraken over het format en de eisen voor dit opleverdossier staan in de notitie EDOP-#4375903-v1-Opleverdossier_Uitvoeringsfase_Ontwikkelopgave (1 juli 2017).

10 Meekoppelkansen

Het Vecht- en Beneden-Reggegebied ligt binnen het plangebied van *Vipera Verbindt*. Het doel van de gebiedsvisie *Vipera Verbindt* is onder andere, het realiseren van verbindingen tussen de leefgebieden van adder, levendbarende hagedis, ringslag en heikikker. De maatregelen uit deze planuitwerking sluiten mooi aan bij het al eerder ontwikkelde gebiedsvisie van *Vipera Verbindt*.

In het Junner Koeland liggen twee smalle langgerekte stroken die niet in eigendom zijn van Staatsbosbeheer. Het aankopen van beide stroken heeft de voorkeur. Hierdoor ontstaat een aaneengesloten beheerseenheid en duidelijkheid in eigenaarschap. Makkelijker beheer en onderhoud en de vegetatie kan beter worden afgestemd op de instandhoudingsdoelstellingen. Eigenaren hebben aan de boswachter aangegeven open te staan om over verkoop te praten. De provincie zou dit mee kunnen nemen in de verwervingsopgave.

Het vlonderpad over de meertjes is aan vervanging toe, bij werkzaamheden rond de meertjes kan dit worden meegenomen.

Verbeteren van parkeervoorzieningen bij de Sahara's. Door boomwortels is het terrein de afgelopen jaar slecht geworden tevens is er behoefte aan meer parkeergelegenheid.

11 Communicatiestrategie

Binnen de kaders van ons programmaplan (doelen, aanpak, rollen, verantwoordelijkheden etc.) beschrijven we in dit hoofdstuk onze communicatiestrategie voor het Vecht- en Beneden-Reggegebied.

11.1 Communicatiestrategie

Als basis voor deze nadere uitwerking hebben wij een krachtenveldanalyse gemaakt waarbij onderscheid is gemaakt tussen:

- gebruikers en omwonenden
- grondeigenaren
- belangengroepen
- intermediairs
- interne doelgroepen.

In bijlage 12 is de communicatiestrategie verder uitgewerkt met daarin ook de communicatieafspraken, -uitgangspunten en het bijbehorende communicatieplan. Daarbij worden ook de middelen beschreven die ingezet gaan worden om te communiceren.

Het opstellen van de communicatiestrategie is onderdeel van het PvA en de voor de uitvoering tot en met 2017 door de provincie Overijssel beschikbaar gestelde middelen.

We zien dat voor VBR de communicatie-afstemming met de overige gebiedspartners nog in beweging is. We zien het huidige communicatieplan als uitgangspunt, maar tegelijkertijd zal deze aangepast worden op de actuele ontwikkelingen en onderlinge afspraken. We proberen nadrukkelijk zoveel mogelijk samen op te trekken.

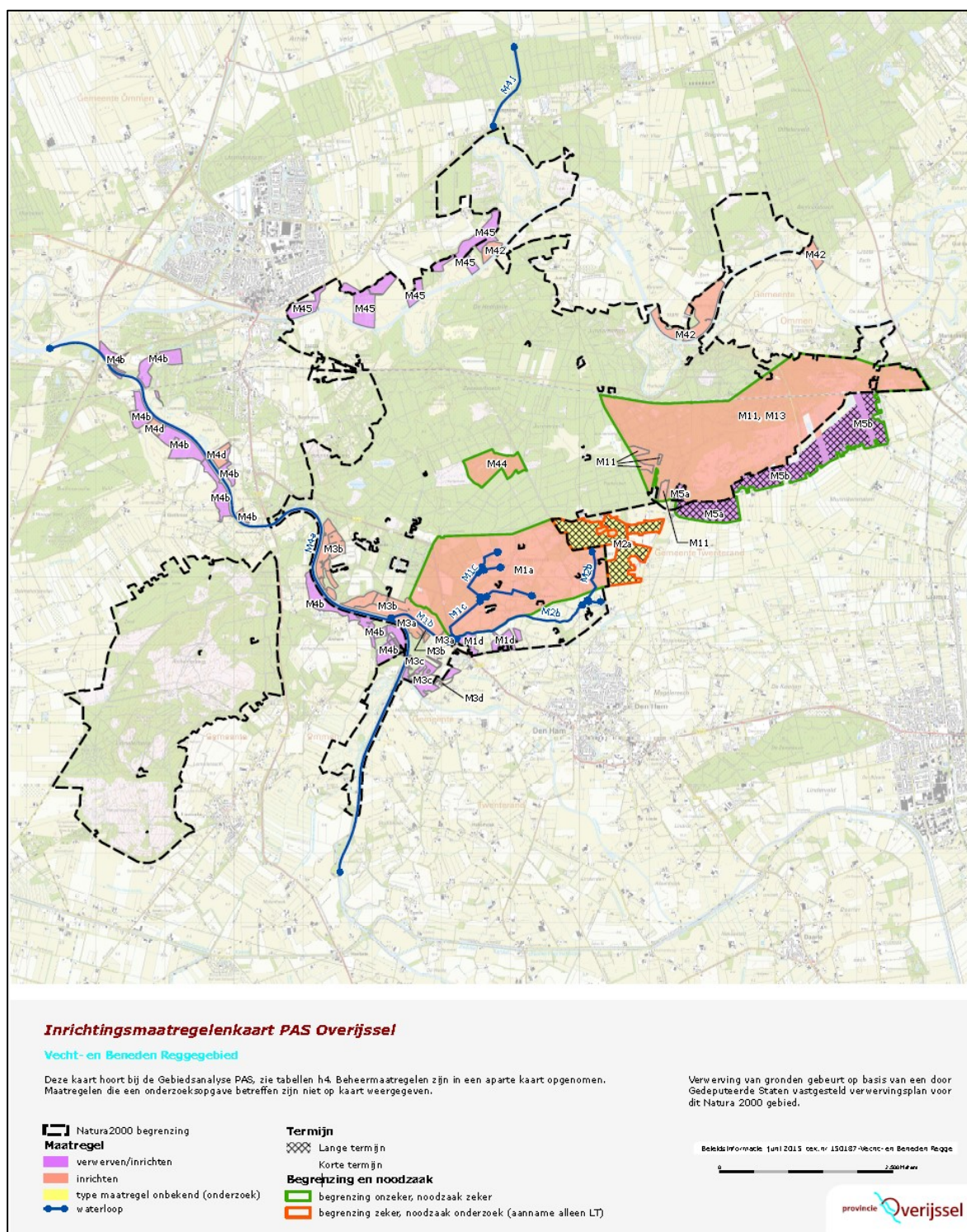
12 Leemten in kennis

Er zijn voor het Vecht- en Beneden-Reggegebied, naast de voorgestelde onderzoeksmaatregelen uit de gebiedsanalyse, geen leemten in kennis geconstateerd. Deze onderzoeken zijn belegd bij Staatsbosbeheer (M8, onderdeel van deze planuitwerking) en de Provincie Overijssel (M33).

Bijlagen

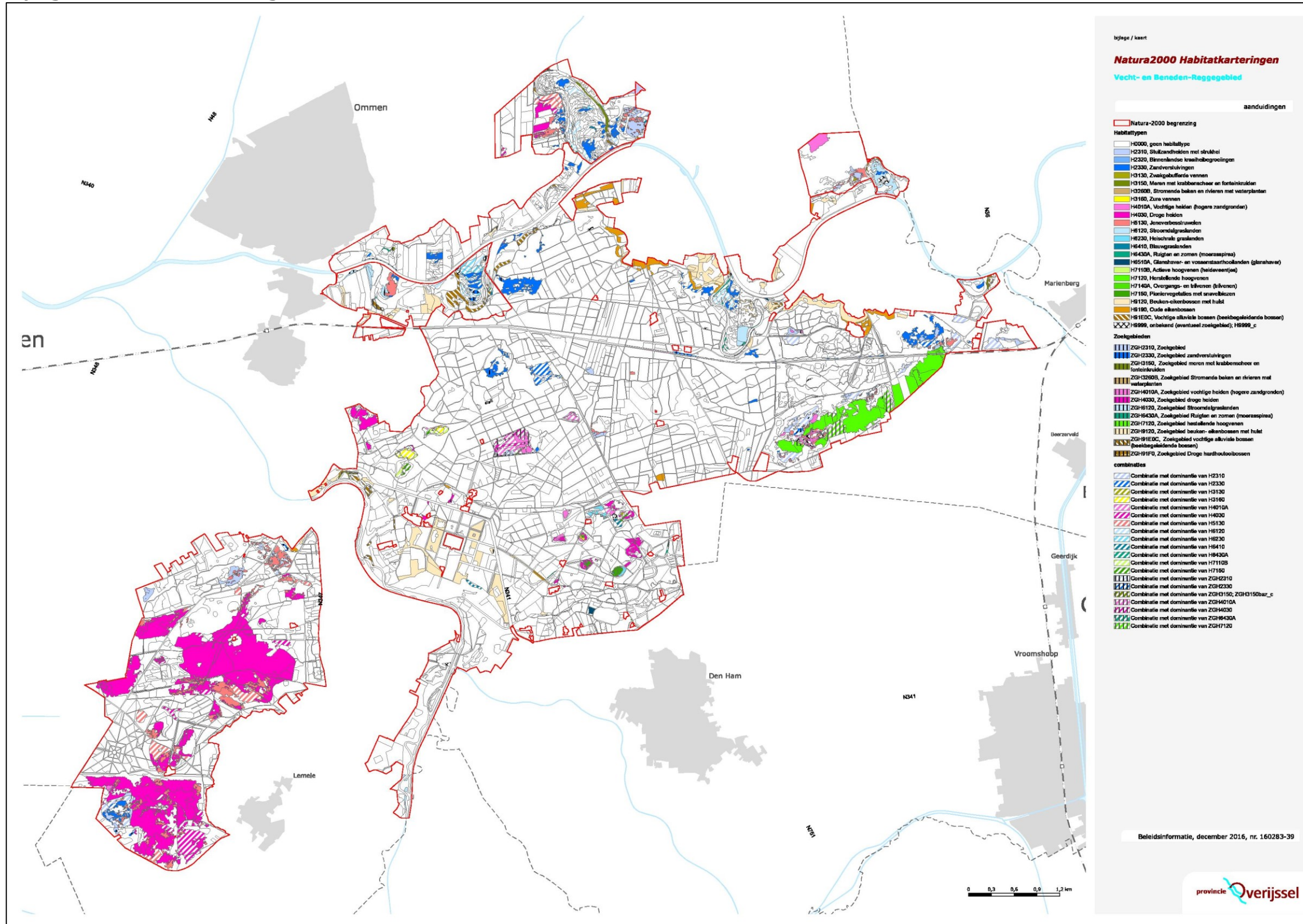
- Bijlage 1 Plankaart
- Bijlage 2 Maatregelenkaart
- Bijlage 3 Habitatkarteringen
- Bijlage 4 Onderzoeksvoorstel M8
- Bijlage 5 Notitie Hydrologische effecten slootdemping Eerderveld
- Bijlage 6 Resultaten toets vergunningen Ecogroen
- Bijlage 7 Sturingslijn provincie Overijssel
- Bijlage 8 IPM-rollen en verantwoordelijkheden
- Bijlage 9 Kosten en subsidiering maatregelen in euro's
- Bijlage 10 Planning maatregelen
- Bijlage 11 Risicoanalyse en beheersingsstrategie
- Bijlage 12 Communicatiestrategie Vecht- en Beneden-Reggegebied
- Bijlage 13 Definities, afkortingen en achtergronddocumenten

Bijlage 2 Maatregelenkaart uit gebiedsanalyse

Bijlage 3 Habitatkarteringen

Bijlage 4 Onderzoeksvoorstel M8

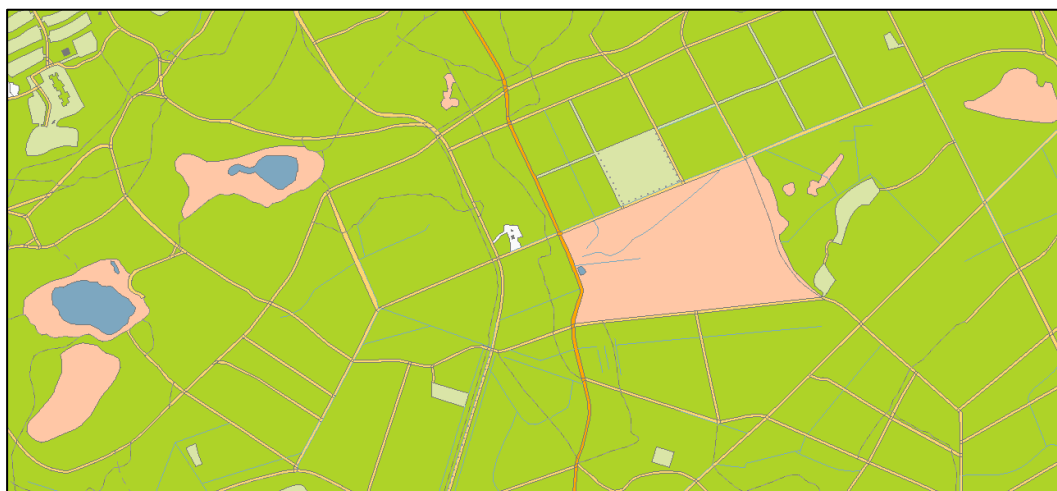
1. Beschrijving en verwacht resultaat

1.1. Aanleiding

In het Natura2000-gebied Vecht- en Beneden-Regge liggen in de boswachterij Ommen een aantal vennen/veentjes en natte heiden (figuur 1). Voor deze veentjes en natte heiden is onbekend of er sprake is van verdroging. In de natte heiden geeft de dominantie van Pijpenstrootje wel aan dat er (in ieder geval) in het verleden verdroging heeft plaats gevonden. Daarnaast zijn de veentjes omringd door een zone van bos, maar het ontbreekt aan eenduidige beheerrichtlijnen hoe met deze boszones om te gaan. Boszones kunnen de erin gelegen veentjes zowel positief als negatief beïnvloeden door afvangen van stikstofdepositie, bufferen van microklimaat, toename stikstofbeschikbaarheid door bladval en afname lokale kwel. Een eenduidig advies voor het beheer van dergelijke boszones is daarmee dan ook niet zonder meer duidelijk. Op bepaalde plaatsen kan het wenselijk zijn bestaande boszones te kappen of te ringen terwijl het in andere gevallen juist wenselijk lijkt deze te versterken.

In de gebiedsanalyse wordt dit ook zo benoemd:

“Aanvullende maatregelen in de waterhuishouding kunnen nog niet voorgesteld worden wegens gebrek aan inzicht in de geohydrologische situatie van de vennen en verlagingseffecten in de waterstand van het watervoerende pakket door diversen ingrepen.”

Figuur 1. Ligging van de veentjes en natte heide in de Boswachterij Ommen.

1.2. Beleidscontext

In de gebiedsanalyse is als maatregel voor de eerste planperiode de onderzoeksopgave opgenomen.

Beschrijving onderzoeksopgave M8: herstel hydrologie Onderzoeksopgave: actuele waterhuishouding vennen/ veentjes en natte heide Boswachterij Ommen en de noodzaak voor aanvullende maatregelen in de waterhuishouding (kappen bos, dempen ontwatering) voor habitattypen H3160, H4010A en H7110B; het onderzoek vindt plaats in de 1e beheerplanperiode en in 2e beheerplanperiode worden zinvolle maatregelen uitgevoerd.

Om inzicht te krijgen in de geohydrologische werking van het gebied is het noodzakelijk om een goed beeld te krijgen van de landschapsecologische werking op systeemniveau. Daarvoor is een Landschapsecologische systeemanalyse (LESA) noodzakelijk.

Met deze LESA wordt de noodzaak voor het nemen van aanvullende maatregelen ten behoeve van de instandhoudingsdoelen van de habitattypen H3160 Zure vennen, H4010A Natte heiden en H7110B Actieve hoogvenen (heideveentjes) in beeld gebracht. Deze maatregelen kunnen bijvoorbeeld het kappen bos en het dempen van ontwateringen zijn.

De resultaten leiden in 2e beheerplanperiode tot uitvoering van zinvolle maatregelen in de waterhuishouding. Ook wordt inzicht verkregen in:

- de historische ontwikkeling van de waterhuishouding in boswachterij Ommen;
- wat de consequenties van deze ontwikkeling waren voor de geohydrologische situatie en vegetatieontwikkeling van vennen/veentjes en natte heidegebieden (H3160 Zure vennen, H4010A Natte heiden en H7110B Actieve hoogvenen (heideveentjes)).

1.3. Gebiedsinformatie

In het Natura 2000-gebied Vecht en Beneden Regge komt onder andere het habitatype actieve hoogvenen, heideveentjes (H7110 subtype B) in verschillende veentjes voor (figuur 2). Het betreft onder andere het Zeesserven, Besthmenerven en het Dode ven (figuur 2) en een op een stuifzandfort gelegen veentje aan de oostzijde tegen Junnerveld, het Veenduinplateau (figuur 3). In deze gebieden komen onder andere veenmosrijke vegetatie voor die gerekend worden tot de Associatie van Gewone dophei en Veenmos en de Veenbloembies-associatie, waarbij in de drie veentjes de grootste populatie van Veenbloembies in Nederland voorkomt. Daarnaast bevindt zich in het Eerderveld een (vergraste) natte heide (H4010A) die als een Rompgemeenschap van Pijpenstrootje wordt getypeerd, en noordoostelijk daarvan een zuur ven (H3160) met een vegetatie die getypeerd wordt als Waterveenmos-associatie (figuur 3). In 2006 is de centrale sloot en een zijslot van het Eerderveld gedempt en is ca. 2 ha geplagd. Het gunstige effect hiervan is nog niet geheel duidelijk.

Kenmerkend voor de bovengenoemde veentjes is de relatieve hoge ligging in het landschap en aanwezigheid van een slecht doorlatende laag in de ondergrond.

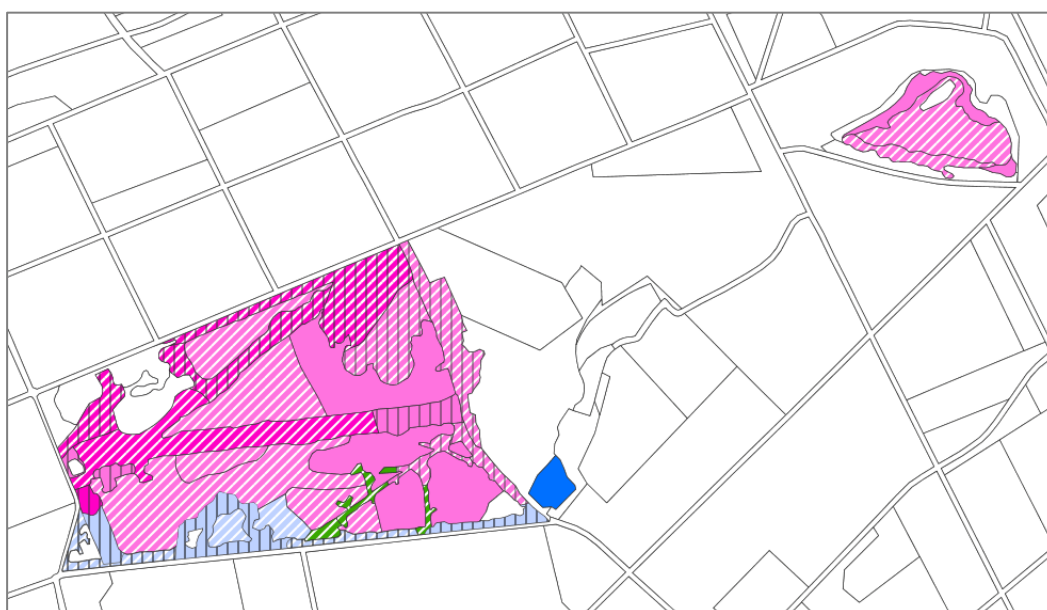
Dit is het gevolg van het tot enige diepte verstuiwen van de hoge droge stuifzandkoppen in de directe omgeving van de veentjes. De ondoorlatende schotel leek in takt te blijven, waardoor “de Meertjes” hoog in het landschap zijn komen te liggen. Er is sprake van “omkering van het landschap”. Daarbij is een deel van het verstoven stuifzand in de vennen terecht gekomen (m.n. in het Veenduinplateau).

Planuitwerking Interne PAS-maatregelen Vecht- en Beneden-Reggegebied
13 september 2019

Daarnaast worden de veentjes en natte heide omgeven door loofhout- en naaldbossen die plaatselijk op rabatsystemen liggen. Verder ligt er nog een aantal (diepe) sloten in het gebied. De beschikbare bodemkaart laat zien dat de bodem voor een groot gedeelte bestaat uit Duinvaaggronden, Vlakvaaggronden en Moerige podzolgronden.

Figuur 2. Ligging van de veentjes in het westelijke deel van de Boswachterij Ommen met de habitattypen H3160 Zuur ven (geel), H7110B Actief hoogveen (heideveentjes)(licht groen) en H7150 Pioniervegetaties met Snavelbiezen (donkergroen), H4030 Droge heide (paars) en H4010A Vochtige heide (roze).

Figuur 3. Ligging van de natte heide en het veentje in het oostelijke deel van de Boswachterij Ommen met de habitattypen H4030 Droge heide (paars) en H4010A Vochtige heide (roze).

1.4. Doelstelling

Het doel van deze fase is een onderzoeksvoorstel te formuleren op basis waarvan een onderzoek wordt uitgevoerd om de herstel- en beheersmaatregelen voor de veentjes, de vochtige heide en omliggende boszone te kunnen vaststellen.

Het onderzoek vindt plaats in het kader van de PAS onderzoeksmaatregel M8 Vecht en Beneden Regge.

1.5. Afbakening

Het gaat hier om het plan van aanpak/ onderzoeksvoorstel. De uitvoering van het onderzoek zelf valt niet binnen de scope en behoort tot de volgende fase.

1.6. Vraagstelling

In de LESA moeten de volgende kennisvragen worden beantwoord:

- Hoe functioneren de veentjes en natte heide in de Boswachterij Ommen hydrologisch? Is het een schijngrondwatersysteem of is er sprake van voeding van het systeem met grondwater en wat is dan de herkomst van dit grondwater?
- Zijn er hydrologische knelpunten voor de instandhoudingsdoelen voor het actief hoogveen en de natte heide in de Boswachterij?
- In welke mate zijn de instandhoudingsdoelen voor actief hoogveen en natte heide afhankelijk van het regionale en/of lokale grondwater?
- Is het mogelijk om een uitspraak te doen over veranderingen in de hydrologische condities in de afgelopen tien tot twintig jaar (bijvoorbeeld op basis van gemeten grondwaterstanden)?
- Welke mogelijkheden zijn er om met (aanvullende) interne maatregelen de instandhoudingsdoelen voor de kwalificerende habitats te realiseren, of tenminste de hydrologische condities binnen het gebied te verbeteren?

Ten aanzien van de volgende onderdelen moet onderzoek plaats vinden naar:

- Hydrologische toestand (kwaliteit en kwantiteit) op basis van vegetatie, watermonsters en metingen van de freatische standen in de habitattypen en omliggende gebieden;
- De waterstanden/stijghoogten in het watervoerende pakket;
- Verspreiding van (door middel van grondradar) en laterale afstroming over ondiepe slecht doorlatende lagen;
- Ligging (en diepte) en het effect van lokale drainerende afwateringssystemen zoals sloten en rabatten op de habitattypen;
- Het effect van het huidige lokale afwateringssysteem op de kwaliteit van de habitattypen;

- De kwantitatieve invloed op waterstanden als gevolg van bebossing. In dit onderzoek zouden ook aangrenzende delen (o.a. Junnerveld) kunnen worden betrokken vanwege de aanwezigheid van ontwateringssystemen.

1.7. Uitgangspunten

Beschikbare kennis

De beschikbare beheerkennis is bijeengebracht in de herstelstrategieën (Arts et al. 2010, Beije, et al 2010, Everts et al. 2014 en Jansen et al. 2010). Verder zijn er uit het gebied oude vegetatiebeschrijvingen beschikbaar (Barkman et al. 1959; Westhoff & Passchier 1958). In het gebied is een aantal vegetatiekarteringen uitgevoerd (o.a. Van Leeuwen & Takman 1997) en zijn verspreidingsgegevens beschikbaar van de Veenbloembies uit de periode 1980-2015. In de jaren 80 is een uitgebreide bodemkartering uitgevoerd (Vrielink & Dirkx 1986). Daarnaast zijn er in het DINO-loket tien boorbeschrijvingen opgenomen in de directe omgeving van het onderzoeksgebied.

In het gebied staat een aantal peilbuizen:

- in het Besthmenerven staat een buis die in juni 2008 geplaatst is en tot op heden gemeten wordt.
- in 1984 een peilbuis geplaatst in het oostelijke deel van het de natte heide. Deze is tot 2017 opgenomen.
- Ten zuiden van het stuifzandfort is in 1989 een peilbuis geplaatst die tot 2011 is opgemeten.
- In het Zeeserveen tenslotte staat een peilschaal die in de periode oktober 2008 – mei 2009 is opgemeten.

Aansluiting bij lopend onderzoek

Op dit moment vindt er een onderzoek plaats naar de invloeden van de boszones rond heideveentjes in het natte zandlandschap. Dit OBN-onderzoek heeft als doel eenduidige beheer- en inrichtingsrichtlijnen te formuleren voor heideveentjes. Het onderzoek wordt uitgevoerd door een consortium van de Universiteit van Antwerpen, het Instituut voor Natuur & Bosonderzoek INBO, Artesia bv, Altenburg & Wymenga bv, de Stichting Willem Beyerinck Biologisch Station en Waarneming.nl. Opdrachtgever is het OBN-Kennisnetwerk. Naar verwachting zullen de resultaten op 31 december 2018 worden opgeleverd.

Daarnaast zijn in de laatste jaren in de omgeving van het onderzoeksgebied ecohydrologische onderzoeken uitgevoerd. Het gaat hierbij om een ecohydrologisch onderzoek voor het natuurgebied Eerde (Bell & Van 't Hullenaar, 2013) en een hydro-ecologische systeemanalyse van het Beerzerveld (Kieskamp et al., 2015).

2. Projectbeheersing

2.1. Gewenst product

Het uiteindelijke resultaat van het onderzoek is een systeemanalyse met aanbevelingen voor concrete beheer en herstelmaatregelen. De maatregelen die uitgewerkt dienen te worden in een advies vallen onder hydrologisch herstel conform de verschillende herstelstrategieën.

De rapportage met het advies van het onderzoek geeft een samenhangend beeld van het ecohydrologisch systeem in de Boswachterij Ommen in relatie tot de aangewezen habitattypen, op basis van bestaande informatie en aanvullend onderzoek. In de rapportage komen de volgende onderdelen aan de orde:

- Aanleiding
- Vraagstellingen en doel
- Methode
- Bodemkundig en hydrologisch onderzoek
- Floristisch en vegetatiekundig onderzoek
- Synthese en aanbevelingen
- Voorgestelde herstel- en beheermaatregelen

2.2. Werkwijze

Het onderzoeksproject heeft naar verwachting een doorlooptijd van twee jaar.

Er zal bodemkundig onderzoek plaats vinden om de ligging van slecht doorlatende lagen te bepalen. Vanwege de kwetsbaarheid wordt in de omgeving van de veentjes en het stuifzandfort het gebruik van grondradar en aanvullende boringen voorgesteld. Deze informatie is ook noodzakelijk om de intrekgebieden van de veentjes in beeld te brengen.

Twee factoren zijn belangrijk in het onderzoek. Enerzijds de fluctuaties in de grondwaterstand in de veentjes zelf. Aan het begin van de onderzoeksperiode wordt hiervoor een aantal peilbuizen geplaatst. Er wordt uitgegaan van één peilbuis met twee filters (op twee dieptes) in elk veentje. Daarnaast wordt er één peilbuis geplaatst in de nabijheid van de veentjes waarmee het diepe grondwater wordt gemeten.

Anderzijds wordt onderzocht wat het intrekgebied van de veentjes is. Hiervoor worden peilbuizen geplaatst in het inziggebied. Bij het bodemkundig onderzoek moet eerst het grondwater gemeten worden. Op basis van deze gegevens kunnen locaties voor peilbuizen in het intrekgebied worden bepaald. Er wordt nu uitgegaan van één peilbuis per veentje in het inziggebied om de grondwatervoeding van de veentjes in beeld te krijgen.

Voor de natte heide wordt (minimaal) één buis bijgeplaatst om een beeld te krijgen van de grondwaterstanden in dit deel van het onderzoeksgebied. Bij het plaatsen van de buizen worden tevens bodembeschrijvingen van de ondergrond gemaakt.

Alle peilbuizen worden gedurende minimaal één jaar opgemeten (twee keer per maand op de 14e en 28e).

Verder moeten er waterkwaliteitsmetingen plaats vinden in de geplaatste en aanwezige peilbuizen en in het oppervlaktewater. Daarbij wordt pH, EGV, N, P, K, Ca, Mg en Fe gemeten op twee momenten: in de zomer en in de winter.

Daarnaast moet met het veldonderzoek een beeld worden verkregen van de ligging en de diepte van de aanwezige sloten en greppels in het onderzoeksgebied. Daarbij wordt ook de watervoerendheid van de sloten en greppels in beeld gebracht in zomer en winter. Tevens wordt dan de EGV en pH gemeten in het sloten en greppels die water voeren.

Stappenplan

Startbijeenkomst
Literatuuronderzoek
Bodemkundig onderzoek door middel van grondradar en aanvullende boringen
Plaatsen peilbuizen
pH/EGV-metingen in oppervlaktewater en peilbuizen (voorjaarsronde en zomerronde)
Waterkwaliteitsmetingen in de peilbuizen (zomer- en winterronde)
Floristisch en vegetatiekundig onderzoek
Inmeten ligging en dieptes van aanwezige sloten en greppels
Analyse en Rapportage
Opleveren rapportage

Bij aanvang van het onderzoek vindt een startgesprek plaats met de Provincie Overijssel en Waterschap Vechtstromen. Nadat het onderzoek is uitgevoerd en een concept rapportage is opgesteld, wordt een presentatie gegeven aan dezelfde groep.

2.3. Planning

In het eerste jaar vindt het veldonderzoek plaats en in het tweede jaar vindt de analyse van de gegevens plaats en wordt de rapportage opgesteld. De oplevering van het onderzoek kan eind 2019 / begin 2020 plaats vinden. In het vervolg op de resultaten kan met de uitvoering van de herstelmaatregelen worden gestart. Hiervoor hoeft in principe niet te worden gewacht tot de tweede beheerplanperiode. We zullen te zijner tijd met de provincie hier in overleg over gaan.

2.4. Kostenraming

Er is een begroting opgesteld (zie hieronder), waarin de belangrijkste werkzaamheden zijn opgenomen. Deze begroting is gebaseerd op de werkwijze waarbij Staatsbosbeheer het onderzoek aanstuurt en begeleidt. De definitieve keuze daarvoor, grotendeels zelf uitvoeren of uitbesteden, wordt op een later moment gemaakt.

Op grond van deze begroting is een bedrag van €56.596,35 inclusief BTW en inclusief begeleidingskosten SBB ingeschat.

Begroting inzet van materiaal en uren

PAS V&BR

M8 - De meertjes

Activiteiten	Begeleiding door SBB		Uitvoering extern				
	uren	kosten	Arbeid		Materiaal en analyses		Totaal kosten
		Voor kosten zie hfd.st.5.1	uren à €115,-	kosten excl. BTW	Stuks	kosten excl. BTW	incl. BTW
Voorbereiding	16	"	8	€ 920,00			€ 1.113,20
Startbijeenkomst	12	"	5	€ 575,00			€ 695,75
Literatuuronderzoek		"	24	€ 2.760,00			€ 3.339,60
Bodemkundig onderzoek door middel van grondradar	4				1	€ 2.000,00	€ 2.420,00
Aanvullende boringen		"	8	€ 920,00			€ 1.113,20
Inmeten ligging en dieptes van aanwezige sloten en greppels	4	"	16	€ 1.840,00			€ 2.226,40
Plaatsen peilbuizen	2	"			10	€ 13.000,00	€ 15.730,00
Uitlezen dataloggers peilbuizen en analyse data		"	40	€ 4.600,00			€ 5.566,00
pH/EGV-metingen in oppervlaktewater en Peilbuizen (voorjaarsronde en zomerronde)	2	"	8	€ 920,00			€ 1.113,20
Waterkwaliteitsmetingen in de peilbuizen (zomer- en winterperiode)	2	"			28	€ 4.000,00	€ 4.840,00
Floristisch en vegetatiekundig onderzoek	4	"	24	€ 2.760,00			€ 3.339,60
Analyse en Rapportage		"	48	€ 5.520,00			€ 6.679,20
GIS-werkzaamheden		"	20	€ 2.300,00			€ 2.783,00
Overleg en opleveren rapportage	6	"	8	€ 920,00			€ 1.113,20
TOTALEN	52	"	209	€ 24.035,00		€ 19.000,00	€ 52.072,35

**Deze begroting is aangepast op een eerdere versie die is voorgelegd aan de provincie en is goedgekeurd. De totaal kosten zijn hoger aangezien in de vorige versie de digitale uitleesapparatuur (divers) niet waren meegenomen. Ook blijkt het plaatsen van de peilbuizen duurder dan eerder te zijn aangenomen. Tevens waren de BTW tarieven onvolledig doorgerekend. In deze begroting zijn de btw tarieven nu volledig doorgerekend.*

2.5. Projectorganisatie

Projectleider van het onderzoek is R. Achter de Molen. Opdrachtgever is H. Brink, provinciehoofd Overijssel Staatsbosbeheer.

Voor het opstellen van de LESA is bij Staatsbosbeheer intern expertise beschikbaar op het gebied van ecohydrologische en vegetatiekundige relaties, met name wat betreft natte heide en hoogveen.

Het onderzoek zal Staatsbosbeheer vooralsnog zelf gaan uitvoeren met uitbesteding van een aantal onderdelen, die worden aanbesteed met inachtneming van de hiervoor bij Staatsbosbeheer geldende regels. Bij de selectie van de ondersteuning wordt gelet op de benodigde kennis bestaande uit:

- Goede bekendheid met de aanwezige habitattypen en de landschapsecologische context waarin deze zich bevinden;
- Recente onderzoekservaring met het uitvoeren van een landschapsecologische systeemanalyse;
- Goede bekendheid met recent en lopend onderzoek door derden.

Begeleiding van het onderzoek wordt in hoofdzaak door M. Horsthuis, adviseur ecooloog bij Staatsbosbeheer verricht.

Het begeleidingsteam bestaat verder uit adviseur/ecoloog G. Kooijman, hydroloog R. van Dongen en boswachter ecologie R. Jonker in de Boswachterij Ommen, allen medewerkers van Staatsbosbeheer. Vanuit de provincie Overijssel zal hydroloog T. de Meij betrokken zijn bij de begeleiding van het onderzoek.

3. Informatie en communicatie

Middels de onder 2.2 genoemde rapportages zal communicatie plaatsvinden.

3.1. Risicomanagement

Bij onderzoek is er altijd een risico dat er in het meetjaar een uitzonderlijke hydrologische situatie is vanwege een droge of juist natte periode. De uitkomsten ervan kunnen leiden tot een onbevredigend antwoord op de onderzoeksvragen. Als dit zich voor doet zullen we in overleg met de provincie gaan.

Omdat de inzet van bodemradar bij bodemkundig onderzoek een vrij nieuwe techniek is, bestaat de kans de resultaten onbevredigend zijn en dat aanvullende grondboringen moeten plaats vinden. We houden extra de vinger aan de pols tijdens de uitvoering van het onderzoek en zullen indien dit nodig is met de provincie bespreken.

Literatuur

Arts, G.H.P., E. Brouwer, M.A.P. Horsthuis & N.A.C. Smits, 2010. Herstelstrategie H3160: Zure vennen.

Barkman, J.J., P. Glas & E.E. van der Voo, 1959. Excursierapport De Besthmermeertjes bij Ommen. Stichting Onderzoek Levensgemeenschappen.

Beije, H.M., A.J.M. Jansen, L. van Tweel-Groot, J. Smits & N.A.C. Smits, 2010. Herstelstrategie H4010A: Vochtige heiden (hogere zandgronden).

Planuitwerking Interne PAS-maatregelen Vecht- en Beneden-Reggegebied
13 september 2019

Bell, J.S. & J.W. van 't Hullenaar, 2013. Ecohydrologisch herstel natuurgebied Eerde: resultaten ecohydrologisch, bodemkundig en bodemchemisch onderzoek.

Everts, F.H., A.J.M. Jansen, E. Brouwer, A.T.W. Eysink, R. van der Burg & H. van Kleef, 2014. Nat zandlandschap. In: A.J.M. Jansen, H. van Dobben, J. Bouwman, M. Nijssen & D. Bal, Deel III Landschapsecologische inbedding van de herstelstrategieën.

Kieskamp, A.A.M. A.J.M. Jansen, J. Sevink & A.T.W. Eysink, 2015. Hydro-ecologische systeemanalyse Beerzerveld –Noodzaak van interne en externe maatregelen. Unie van Bosgroepen in opdracht van Provincie Overijssel.

Leeuwen, R. van & B. Takman, 1997. De vegetatie van de Meertjes in de boswachterij Ommen. Basisvegetatiekartering 1997. Vergelijking met oude vegetatiegegevens, beheers aanbevelingen. 18 pp.

Jansen, A.J.M., G.A. van Duinen, H.B.M. Tomassen & N.A.C. Smits, 2010. Herstelstrategie H7110B: Actieve hoogvenen (heideveentjes).

Vrielink, J.G. & G.H.P. Dirkx, 1986. De bodemgeschiktheid voor bosbouw en de te verwachten bosgemeenschappen in de Boswachterij Ommen. Een bodem- en vegetatiekartering. Rapport nr. 1799. Stichting voor Bodemkartering, Wageningen.

Westhof, V. & H. Passchier, 1958. Verspreiding en Oecologie van *Scheuchzeria palustris* in Nederland, in het bijzonder in het Besthmerven bij Ommen. De Levende Natuur 61, p. 59.

Websites

www.dinoloket.nl/ondergrondgegevens

Bijlage 5 Notitie Hydrologische effecten slootdemping Eerderveld

Inleiding

In de PAS gebiedsanalyse zijn maatregelen opgenomen om verdroging in het Eerderveld te voorkomen. Deze maatregelen zijn door Geert Kooijman verder in detail uitgewerkt en opgenomen in de bijlage. Naar aanleiding van deze maatregelen zijn een aantal vragen gesteld:

- Wat is de invloed van de voorgestelde slootdemping Eerderveld op mogelijke vernatting omringend/aangrenzend bos (eerder ook als risico benoemd)?
- Wat betekent die slootdemping voor de functionaliteit van de naastgelegen onverharde weg?
- In het veenplateau zit een lek/spoelgat dat voor ongewenste uitspoeling zorgt; wat is je advies hieromtrent?

Om de vragen te kunnen beantwoorden is een korte analyse uitgevoerd van beschikbare gegevens over de opbouw van de diepe ondergrond, zijn beschikbare meetgegevens beschouwd en geanalyseerd en zijn een aantal berekening uitgevoerd om de effecten van voorgenomen maatregelen in te schatten. Op basis van deze analyse zijn de vragen die hierboven zijn gesteld beantwoord.

Geohydrologische opbouw

Voor de afleiding van de geohydrologische opbouw is gebruik gemaakt van REGIS en diepe boringen in Dinoloket.

De hydrologische basis van de boswachterij Ommen wordt gevormd door een dik kleipakket behorend tot de formatie van Brede en een complex van afzettingen behorend tot de formatie van Oosterhout. De totale dikte van het watervoerend pakket bedraagt circa 90 meter, er vanuit gaande dat het onderste deel van de formatie van Oosterhout de hydrologische basis van het systeem vormt.

Boven de hydrologische basis bevinden zich voornamelijk zandige afzettingen. Deze zijn op te delen in twee watervoerende pakketten. Het freatisch pakket bestaat uit zanden die behoren tot de formatie van Bostel en Kreftenheye. Dit freatisch pakket is circa 10 meter dik en bestaat voornamelijk uit matig fijn en matig grof zand. Het freatisch pakket wordt gescheiden van het eerste watervoerend pakket door een dunne kleilaag (formatie van Krefentheye, dikte ca 2 meter dik) en lokaal door kleilagen die behoren tot de formatie van Drenthe. De verspreiding van deze kleilagen is onzeker. Ten oosten van het gebied lijkt de kleilaag behorend tot de formatie van Krefentheye niet aanwezig terwijl deze dichter bij het gebied wel is aangetroffen. Omdat het plangebied zich aan de uiterste zuidkant van het gebied ligt waar de oer Vecht invloed heeft gehad zal hier ook ergens de grens liggen tussen waar deze formatie wel en niet voorkomt. Voor het bepalen van de effecten van de ingrepen gaan we er vanuit dat deze scheidende laag wel aanwezig is en een beperkte weerstand (200-400 dagen) heeft.

Bovenstaande opbouw betekent dat de KD waarde van het freatisch pakket circa 250 m²/d is uitgaande van een gewogen gemiddelde doorlatendheid van 25 m/d en een dikte van het freatisch pakket van 10 meter.

Indien worst case wordt gerekend moet er vanuit worden gegaan dat er geen scheidende laag aanwezig is.

Het totale watervoerende pakket heeft een dikte van ongeveer 90 meter. Dat betekent dat de KD waarde ca 2600 m²/d bedraagt.

Menyanthes

Na controle van de meetgegevens (zie bijlagen) zijn met behulp van Menyanthes tijdreeksen opgesteld op basis van neerslag en verdamping. Uit deze tijdreeksen blijkt dat de drainagebasis van het gebied op ca 4,20-4,30 + N.A.P. ligt. De drainagebasis van het systeem ligt dus ver buiten het gebied. Gezien het feit dat de sloten al vroeg in het voorjaar droogvallen is dat ook verklaarbaar. Grondwaterstanden zakken vrij snel onder slootbodem weg (ondanks de forse diepte van de sloten).

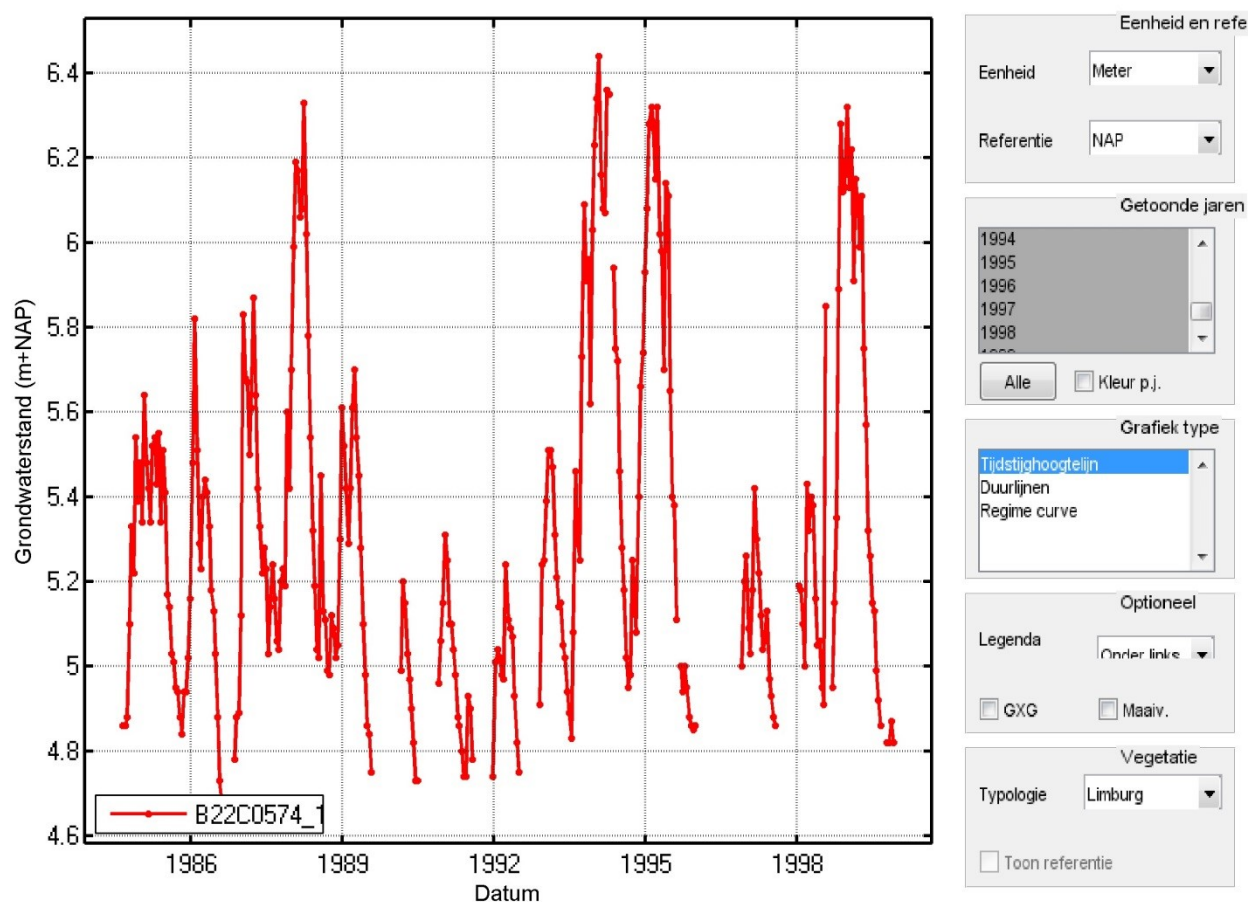
Dempen sloten zal dus alleen effect hebben op grondwaterstand ten tijde van het winterhalfjaar wanneer er sprake is van een neerslagoverschot. Alleen dan bevinden de grondwaterstanden zich in winter en vroege voorjaar boven de lokale drainagebasis van de sloten.

Er vanuit gaande dat de centrale, diepe sloot langs het pad ca 1,0-mv is inschatting dat de slootbodem t.o.v. NAP op gemiddeld 5,60 ligt (1 meter diept t.o.v. lager delen). Dat niveau zal door het verhang wat verschillen over het traject. Zo ligt de zijslot in vak 37C op circa 5,55 + N.A.P.

In natte jaren zoals in 2010 komt de grondwaterstand ca 50% van het jaar (het gehele winterhalfjaar) boven de slootbodem uit. In droge jaren zoals 2009 is dat maar 5% van de tijd. Gezien het feit dat we hier met een infiltratiegebied te maken hebben waar de grondwaterstanden sterk gestuurd worden door het neerslagoverschot (of beter gezegd grondwateraanvulling) is dat niet zo raar. Ter illustratie is in de onderstaande figuur de meetreeks van peilbuis B004 opgenomen. De zwarte lijn geeft globaal de slootbodem weer. Wanneer de grondwaterstand zich boven dit niveau ligt zal de sloot dus draineren.

Slootdemping heeft dus vooral effect op grondwaterstanden in winter en in mindere mate in vroege voorjaar. Binnen groeiseizoen is er nauwelijks effect. In zomer geen effect.

Meetreeks peilbuis B04 in vak 37C. De zwarte lijn geeft de slootbodem weer.

Effectberekening conform formule onvolkomen sloot, stationair (zie uitleg in bijlage)

Uitgaande van alleen een freatisch pakket, een netto neerslagoverschot van 7 mm/d is de invloedsafstand van een sloot van 1 meter diep 515 meter. Op deze afstand is het effect van de verlaging als gevolg van de sloot 0 centimeter.

Het grootste deel van het effect zal echter dichterbij de sloot optreden:

- Op 400 meter van de sloot is het effect nog circa 5 centimeter.
- Op 180 meter is het effect nog circa 10 centimeter.
- Op ongeveer 100 meter van de sloot is het effect nog circa 20 centimeter.
- Op 75 meter is het effect nog circa 30 centimeter.

Bovenstaande berekening gaat uit van een stationaire situatie oftewel een natte wintersituatie met een constant neerslagoverschot. Dit geeft dus een beeld van het effect in een natte winterperiode. De gemeten grondwaterstanden in het gebied laten zien dat de aanwezige sloten

alleen in natte winterperioden draineren. De sloten vallen snel in het voorjaar droog wanneer de grondwaterstanden zakken als gevolg van verdamping en infiltratie. Omdat de sloten droogvallen is een effect in de zomerperiode uitgesloten. In het voorjaar zal het effect kleiner zijn dan in de winter. Als stelregel kan worden aangehouden dat ongeveer 80% van het stationair berekende effect in het voorjaar nog zal optreden.

Wanneer we er vanuit gaan dat de slecht doorlatende Krefentheye laag niet aanwezig is en er dus geen weerstand in het watervoerend pakket zit wordt het effectgebied aanzienlijk groter maar zal de verlaging zich ook veel geleidelijker uitspreiden. Met andere woorden: het effect is kleiner maar zal over een groter gebied optreden. Wanneer we er vanuit gaan dat deze laag niet aanwezig is en het volledige watervoerend pakket mee doet in de effectbepaling is de afstand waarover het effect uitdempt tot 0 maar liefst 5500 meter. Dat lijkt onrealistisch groot omdat bij een dergelijk dik watervoerend pakket zonder weerstand in een infiltratiegebied waterstanden aan maaiveld, zoals die voorkomen in het natte heide gebied, zeer onwaarschijnlijk zijn. We gaan er dus vanuit dat er binnen het watervoerend pakket een laag met enige weerstand voorkomt en het effect op over enige honderden meters uitdempt tot 0 conform de eerste berekening.

Het effect zoals hiervoor berekend treedt voornamelijk op langs de diepere sloten langs de zandwegen en langs de sloot in vak 37C.

Het dichten van de greppels zal weinig effect hebben op de grondwaterstand omdat de laagten in de winterperiode reeds inundeert. Het dempen van deze greppels is vooral van belang om “herverdeling van water” binnen het terrein tegen te gaan en beïnvloedt de periode waarop hoge standen optreden. Dit is hier het geval omdat de centrale afvoersloot die dwars door het heidegebied ligt al eerder is gedempt. De greppels hebben dus geen duidelijk afvoer meer naar een slotenstelsel buiten het terrein. Als gevolg van het dempen van deze centrale afvoer door het heidegebied heeft in vak 29^E al eerder vernatting plaatsgevonden. De hier aanwezige naaldbomen zijn grotendeels gekapt. Het huidige beeld bestaat uit Berk en Grove den met een vochtige ondergroei.

De bovenstaande effectberekening gaat er vanuit dat er naast de sloot die gedempt wordt geen verdere sloten meer aanwezig zijn binnen het beïnvloedingsgebied. Dat is in deze situatie niet het geval. Ten westen van het heidegebied ligt het hier aanwezige naaldbos op rabatten en zijn de bosvakken voorzien van diepe afwateringssloten. Ook het verdere verloop van de ontwateringssloot van de weg. Op basis van enkele verkennende berekening met Hooghoudt zal het effect van de vernattingsmaatregelen daar waar op korte afstand sloten aanwezig zijn hooguit enkele tientallen meters bedragen om dat de sloten die “blijven” extra zullen gaan draineren. In de vakken 27B en D, die relatief laag gelegen zijn is daarom geen risico op vernatting van het bos. Andersom zorgen de in deze vakken aanwezige rabatten en sloten wel voor verlaging van de grondwaterstand in het natte heidegebied. Er zijn in dit gebied op dit moment geen PAS maatregelen voorzien terwijl deze ontwateringsmiddelen de grondwaterstand in het natte heidegebied wel beïnvloeden.

De belangrijkste vernatting zal plaatsvinden ten noorden van het heidegebied. In de laagste delen, de vakken 37C, 37C2, 37D en de lager gelegen delen van de vakken 37^E, 36A en vak 35C vallen

effecten niet uit te sluiten. Op de hoger gelegen zandruggen is geen risico omdat de grondwaterstand zich hier jaarrond diep onder maaiveld bevindt.

Uit oude meetgegevens blijkt dat de ghg in 37C, representatief voor de laagst gelegen delen aan de noordzijde, blijkt dat de ghg in de huidige situatie op ca 50 cm –mv ligt, de gvg op ca 75cm en de glg op 160cm –mv.

Na uitvoering van de maatregelen zal de in deze vakken circa 20 centimeter hoger worden en de gvg 15 centimeter hoger. Direct rondom de sloten is dit effect wellicht water groter. Daarmee komt de ghg op circa 30 centimeter onder maaiveld en de gvg op circa 60 cm – mv. Dat is voor naaldbos aan de natte kant. Wanneer er bovendien geen afvoer van water naar de centrale sloot meer mogelijk is kunnen in extreem natte perioden ook hogere standen ontstaan, vergelijkbaar met de situatie in het natte heideterrein en in het vak 29^E. Er is dus risico op vernatting in de lagere gelegen delen ten noorden van de zandweg.

Voor wegen wordt in het algemeen een drooglegging (verschil tussen maaiveld en waterspiegel) van 70 centimeter aangehouden. Deze droogleggingseis is echter vooral bedoeld om bijvoorbeeld vorstschade bij asfaltwegen te voorkomen en om voldoende afvoercapaciteit te genereren om water van de weg en uit de direct omgeving af te kunnen voeren.

De hoogteligging van de weg verschilt. De hogere delen liggen rond 6,80-6,90 + N.A.P., de lagere delen rond 6,40 + N.A.P. Op de laagste gelegen delen rondom de weg ligt de huidige hoogste grondwaterstanden in de huidige situatie op ca 6,05 + N.A.P. en in de toekomst op ca 6,25 + N.A.P. De weg zal ook in de toekomst niet snel onder water lopen. Wel wordt de ontwatering op de lagere delen van de weg wat krap. Om risico's te voorkomen zouden deze lagere delen wat kunnen worden opgehoogd met goed doorlatend zand tot een niveau van circa 6,90 + N.A.P. . Daarmee kan overal een vergelijkbare situatie worden gecreëerd dan aan de noordoostzijde. Hier staat in de natte heide het water in de winter op maaiveld en is de weg die ongeveer 50 centimeter hoger ligt goed berijdbaar. De slechte kwaliteit van de weg tussen vak 37 A en D is overigens niet zo zeer te wijten aan de ontwatering maar aan het feit dat hier ooit is opgehoogd met plaggen die rijk zijn aan organische stof. Deze houden teveel water vast waardoor de draagkracht van het weglichaam slecht is. Bovendien droogt de weg slecht op doordat deze in de schaduw ligt.

Lekken en spoelgaten veenplateau

Tijdens het veldbezoek in augustus 2017 is geconstateerd dat er op meerdere plekken water vanuit het veenplateau over de zandrug kan lopen in natte perioden via een aantal spoelgaten. Geadviseerd wordt om deze gaten te dempen met, bij voorkeur, lemig zand. Daarvoor moet eerst de begroeiing (veelal Pijpenstrootje) worden verwijderd. Om na aanbrengen van zand verspoeling te voorkomen is het verstandig om het aangebrachte zand af te dekken met plaggen zodat de wal snel weer begroeid raakt. Tijdens het veldbezoek is niet duidelijk geworden of het veenplateau in natte perioden ook een overloop heeft naar de omgeving. Dat kan van belang zijn om te diepe inundatie (> 30 cm) in natte perioden te voorkomen en tegelijkertijd te voorkomen dat de badkuip aan de zuidkant overloopt en er opnieuw gaten ontstaan. Omdat er geen meetgegevens

voorhanden zijn is het verstandig om in een natte winterperioden in het veld te kijken of er een natuurlijke afvoerniveau (drempel) is en of deze eventueel nog geoptimaliseerd moet worden.

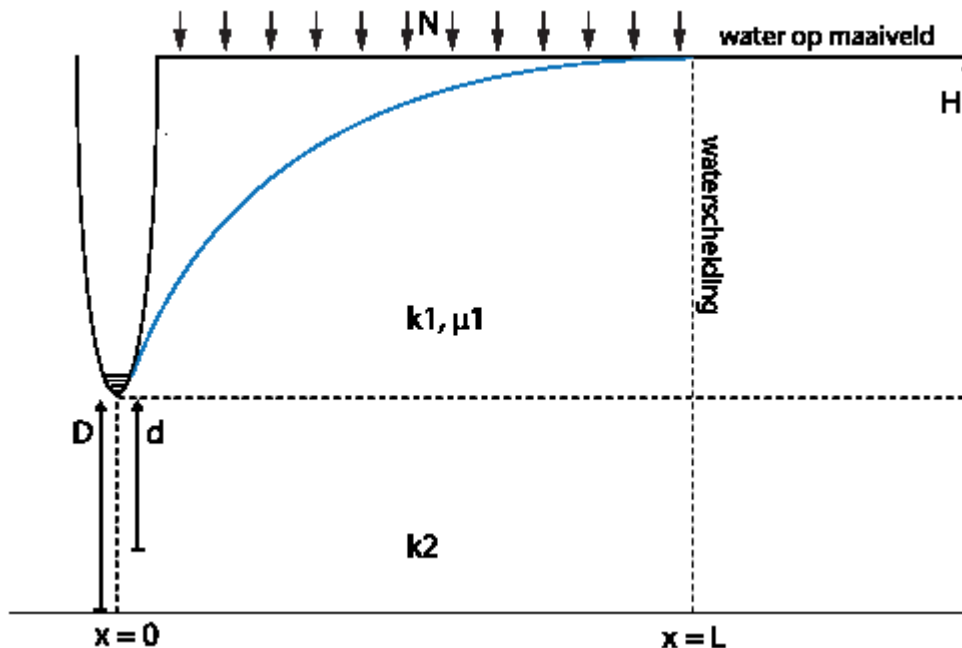
Bijlagen

Controle beschikbare peilbuisinformatie

- Buis B004, 22CP7003/B22C0752.
- Buis is tijdens opschoonactie behouden en voorzien van divers. Er zit sindsdien een rare sprong in de data. Coördinaten van oude buis uit map en huidig bestand wijken af, evenals hoogtes buizen. Buis is herplaatst. Verschillen verklaren niet de rare sprong. Dynamiek in beide buizen wijkt weinig af, absolute hoogtes verschillen ca 1 meter van elkaar.
- Referentiehoogte oude buis uit map: twee hoogtes: maaiveld 6,53 + N.A.P., coördinaten wijken af van hetgeen er nu in GIS staat. Bovenkant buis 6.53. Coördinaten: 228.310; 501.620.
- Boorgegevens oude buis, onderkant filter op 1,60 = mv, buis afgewerkt op maaiveld. Inschatting glg niveau op 120-130 cm – mv. Zou dus op 5,23-5,33 t.o.v. NAP moeten zitten

- Referentiehoogte nieuwe buis: Maaiveld 6,62 + N.A.P. Top buis: 7,26 + N.A.P. (dus 64 cm boven maaiveld). Coördinaten: 228.327; 501601.
- Maaiveldhoogte komt overeen met AHN, Zit dus daar zit de fout waarschijnlijk niet in.
- Kijkend naar de dynamiek van de andere oude reeksen in het meetnet dan moet de oude reeks fout zijn. De buizen B005 en B006 zitten met de gemiddelde en diepste standen vrij dicht bij elkaar. B004 wijkt daar sterk van af.
- In map staan enkele opmerkingen over B004:
- Vanaf 29/4/1985 mogelijk 10 cm bij standen opgesteld door opnemen omdat buis 10 cm uit grond getrokken zou zijn
- Reeks vanaf 1/4/1984 tot 29/4/1985 mogelijk 10 verschoven. Verklaar echt grote afwijking niet t.o.v. andere buizen
- B004 mogelijk 50 cm volgelopen met zand
- Brief in december 1989 dat meetpunten 4, 5, 6 stuk danwel verstopt zijn
- Op 14/1/1985 was de buis onbereikbaar omdat deze onder het ijs zat
- Conclusie: door het gebrekkige onderhoud (buizen waren van stiboka voor de destijds uitgevoerde kartering hebben de oude reeksen weinig waarde. Mogelijke correctie buis B04 is 60 cm door verzanding en optrekken buis

Invloedsafstand van een ondiepe sloot op een gebied met water op het maaiveld

Op enige afstand van een natuurgebied met water op het maaiveld wordt een sloot gegraven. Hoe ver moet de sloot van het natuurgebied af liggen om verlaging van het grondwater uit te sluiten?

Formules

Stationaire situatie

Onder relatief natte omstandigheden zal zich snel een evenwichtssituatie instellen zodat gerekend mag worden met stationaire stroming. Bij een constante neerslag N wordt de breedte van het gebied met verlaging van de grondwaterstand (afstand L) berekend met een vergelijking voor stationaire stroming:

$$L^2 = \frac{\kappa}{N}$$

De grootheid κ beschrijft de doorlatendheid van de bodem en is gedefinieerd als:

$$\kappa = k_1(H - D)^2 + 2k_2d(H - D)$$

Instationaire situatie (constante grondwateraanvulling)

Bij een constante neerslag N zal de invloedsafstand van de watergang geleidelijk toenemen tot een stationaire situatie is bereikt. De grootte van de invloedsafstand $L(t)$ na een periode t kan worden berekend met:

$$L^2 = -\frac{\kappa}{N} (e^{-\alpha t} + 1) + L_0^2$$

L_0 is de invloedsafstand van de sloot aan het begin van de rekenperiode. De grootheid α beschrijft de snelheid waarmee de invloedsafstand verandert, gegeven de freatische berging coëfficiënt, de neerslag en de dikte van de waterende laag boven het waterpeil van de sloot.

De definitie van α is:

$$\alpha = \frac{8N}{\mu(4 - \pi)(H - D)}$$

Instationaire situatie (zonder grondwateraanvulling):

Een periode zonder grondwateraanvulling is een bijzonder geval van een situatie met een constante grondwateraanvulling ($N = 0$).

De toename van de invloedsafstand L in een droge periode wordt berekend met:

$$L(t)^2 = \frac{8(k_1(H - D) + 2k_2d)}{\mu(4 - \pi)} t + L_0^2$$

Equivalentlaag d

De dikte van de equivalentlaag d wordt berekend met één van de volgende twee formules, afhankelijk van de verhouding tussen de pakketdikte D en de afstand L .

Voor een situatie met een dunne watervoerende laag onder de sloot ($L(t) > 2D$) geldt:

$$d(L) = \frac{\pi D L(t)}{4D \ln\left(\frac{D}{u}\right) + \pi L(t)}$$

Bij aanwezigheid van een dikke watervoerende laag D ($L(t) < 2D$) onder de sloot geldt:

$$d(L) = \frac{\pi L(t)}{4 \ln\left(\frac{2L(t)}{u}\right)}$$

Omdat de dikte van de equivalentlaag d afhankelijk is van de invloedsafstand L is een iteratieve berekening nodig. Bereken daarvoor eerst L op basis van een ruw schatting voor d , bijvoorbeeld gewoon de bekende dikte D . Bereken vervolgens d en gebruik deze waarde voor een betere schatting van L . In de praktijk ontstaan stabiele waarden na 2 tot 10 iteraties.

afstand tot een bepaalde verlaging

Bovenstaande formules voor L geven de afstand waarop in het geheel geen verlaging van het grondwater meer plaatsvindt (verlaging is 0 cm). De grootte van de verlaging is echter niet gelijk verdeeld over dit traject L. In de buurt van de sloot is de verandering groot en in de buurt van het gebied met water aan maaiveld is de verandering klein.

Er is dus een relatief groot gebied met een relatief kleine verlaging.

Het is mogelijk om te berekenen hoe groot de verlaging is op een bepaalde afstand x van de sloot.

De afstand x waarop een op te geven verlaging Δh optreedt kan worden berekend met:

$$x = L(t) \left(1 - \sqrt{1 - \frac{(H - \Delta h - D)^2}{(H - D)^2}} \right)$$

verklaring van symbolen

- L(t) : breedte van de strook met verlaging van de grondwaterstand (m)
- L₀ : breedte van de strook met verlaagde grondwaterstand aan het begin van de berekening voor een periode met instationaire stroming (m)
- N : grondwateraanvulling (m/dag)
- t : tijd (dagen)
- k : doorlatendheid van het watervoerende pakket (m/dag)
- μ : freatische bergingscoëfficiënt (meter/meter)
- H : dikte van het watervoerend pakket in het gebied met grondwaterstand aan maaiveld (m)
- D : dikte van het watervoerend pakket het niveau van de waterspiegel in de sloot (m)
- d : dikte van de equivalentlaag, een reductie op laagdikte D om rekening te houden met radiale stroming bij de onvolkomen sloot (m)
- u : de natte omtrek van de sloot of drainbuis (m)

Achtergrond

water op maaiveld

De formules zijn gebaseerd op een situatie waarbij de grondwaterstand in het natuurgebied aan het maaiveld komt, waardoor het neerslagoverschot afstroomt over maaiveld. Daardoor is er geen verhang meer in de grondwaterspiegel en er ontstaat een waterscheiding.

Onder deze aanname is het mogelijk om de afstand L tussen de sloot en de waterscheiding te berekenen.

radiale stroming

De bodem van de sloot ligt op enige afstand boven de hydrologische basis, onder de slootbodem is een watervoerend pakket aanwezig met dikte D . Daardoor vindt radiale stroming plaats van grondwater naar de slootbodem (de stroombanen krommen zich naar de slootbodem en komen daarbij steeds dichterbij elkaar te liggen). Dit veroorzaakt extra weerstand, die zich vertaalt in een grotere opbolling van het grondwater nabij de sloot.

De extra weerstand door radiale stroming wordt meegenomen door de werkelijke dikte D van het watervoerend pakket beneden de sloot te corrigeren tot een equivalentdiepte d , overeenkomstig het concept van de equivalentlaag van Hooghoudt.

alternatieve formule voor de equivalentlaag d

Tussen de uitkomsten van beide formules voor d treedt een kleine sprong op in het gebied $L \approx 2D$. Er kan dan een convergentieprobleem ontstaan. Perrochet en Musy (1992) verwijzen naar een vergelijking van Wesseling (1983) die één unieke uitdrukking geeft voor d over het hele bereik.

zeer dun watervoerend pakket

Bovenstaande vergelijkingen voor $L(t)$ zijn afgeleid op basis van de aanname dat de grondwaterspiegel de vorm van een ellips heeft. Naarmate de dikte van het watervoerend pakket D onder sloten groter wordt, verloopt de grondwaterstand steeds meer volgens een sinus. Dit wordt relevant wanneer de verhouding D/H de waarde 1 benaderd.

Perrochet en Musy (1992) stellen dat de effecten hiervan voor praktische toepassingen verwaarloosbaar zijn.

Referenties

[1] Pierre Perrochet en André Musy, 1992. ***A simple formula to calculate the width of hydrological buffer zones between drained agricultural plots and nature reserve areas.*** Irrigation and Drainage Systems 6: 69-81.

[2] Jan Wesseling, 1983. ***Subsurface flow to drains.*** In: Drainage Principles and Applications. Publication 16, Volume 2, ILRI, Wageningen.

Bijlage 6 Resultaten toets vergunningen

Maatregel	Gebiedsbescherming		Soortenbescherming	
	Vergunningplicht	Vervolgstep	Gedragcode (Natuurbeheer)	Vervolgstep
M8	Ja	Nadere effectbeoordeling	Nee	Ecologisch werkprotocol
M24	Nee	Ecologisch werkprotocol	Ja	Ecologisch werkprotocol
M25	Nee	Ecologisch werkprotocol	Ja	Ecologisch werkprotocol
M28	Nee	Ecologisch werkprotocol	Ja	Ecologisch werkprotocol
M29	Ja	Nadere effectbeoordeling	Nee	Ecologisch werkprotocol
M30	Nee	Ecologisch werkprotocol	Nee	Ecologisch werkprotocol
M31	Nee	Ecologisch werkprotocol	Ja	Ecologisch werkprotocol
M36	Nee	Ecologisch werkprotocol	Ja	Ecologisch werkprotocol
M37	Nee	Ecologisch werkprotocol	Nee	Ecologisch werkprotocol
M38	Nee	Ecologisch werkprotocol	Nee	Ecologisch werkprotocol
M42	Ja	Nadere effectbeoordeling	Nee	Ecologisch werkprotocol
M43	Nee	Ecologisch werkprotocol	Ja	Ecologisch werkprotocol
M44	Ja	Nadere effectbeoordeling	Nee	Ecologisch werkprotocol

NB: Ecogroen heeft M8 in eerste instantie beoordeeld als vergunningplichtig omdat zij op dat moment geen inzicht hadden in hoe het onderzoek vorm gegeven zou worden. Aangezien er geen versturende activiteiten plaats zullen vinden (zie onderzoeksvoorstel) heeft Staatsbosbeheer geoordeeld dat deze activiteit niet vergunningplichtig is vanuit de gebiedsbescherming. Dit wordt ook ondersteunt door de nadere effecten beoordeling die inmiddels is uitgevoerd door Ecogroen.

Bijlage 7 Sturingslijn provincie Overijssel

De provincie Overijssel heeft een sturingslijn opgesteld voor de door de SWB-partners uit te voeren interne maatregelen. Daarbij is op basis van de omvang en de risico's van een maatregel de door de provincie Overijssel gewenste sturing bepaald. Wij hebben op basis van deze sturingslijn per maatregel bepaald in welk categorie (A, B, C of D) de maatregel valt en welke invulling daarbij hoort.

		Risico's / Complexiteit	
		Klein	Groot
Omvang	Klein	Vb. Maaibestek <i>A</i>	Vb. Boskap SHR <i>B</i>
		Sturing: - Basis sturingslijn	Sturing: - Basis sturingslijn - Gezamenlijk akkoord (risico's)
	Groot	Vb. Regulier inrichtingsplan <i>C</i>	Vb. Petgaten <i>D</i>
		Sturing: - Basis sturingslijn - Keuzemoment publicatie	Sturing: - Basis sturingslijn - Gezamenlijk akkoord (risico's) - Keuzemoment publicatie - Keuzemoment gunning

Bijlage 8 IPM-rollen en verantwoordelijkheden

In blauw worden de IPM-rollen en verantwoordelijkheden weergegeven, in groen onze functies en een aantal toegevoegde verantwoordelijkheden die specifiek zijn voor het Vecht- en Beneden-Reggegebied. Met een dubbelkruisje wordt de eindverantwoordelijke functie aangegeven. In het geval deze functie voor de uitvoering sterk afhankelijk is van een aanleverende functie is bij de aanleverende functie een enkel kruisje neergezet.

Functie Staatsbosbeheer	
Verantwoordelijkheid Staatsbosbeheer (in aanvulling op IPM-verantwoordelijkheden)	
IPM-rol	
IPM-verantwoordelijkheid	
xx	eindverantwoordelijke functie
x	belangrijke aanleverende functie

Functies Staatsbosbeheer → → →															
		Opdrachtgever: Herman Brink													
		Programmameider: Marlies Ellenbroek													
		Programmabeheerder: Hisko Wind													
		Projectleider: Ruben Achter de Molen													
		Omgevingsmanager: Roswitha Rood													
		Projectmedewerker algemeen: PM													
		Projectmedewerker SSK: Leen van Duijn													
		Boswachter beheer: Jan Spijkerman													
		Boswachter ecologie: Ruud Jonker													
		Boswachter publiek: Nico Arkes													
		Specialist ecologie/hydrologie: Geert Kooijman													
		Adviseur inkoop: Irma Groot-Wassink													
		Provinciaal adviseur: Paul Dirks													
		Teamleider: Frankwin Scheve													
Vecht- en Beneden-Reggegebied															
Projectmanager: primair verantwoordelijk															
Integraal eindverantwoordelijk					xx										
Legt verantwoording af aan de programmameider					xx										
Formuleert opdracht					xx										
Algehele sturing projectorganisatie					xx										

Planuitwerking Interne PAS-maatregelen Vecht- en Beneden-Reggegebied
13 september 2019

Functies Staatsbosbeheer → → → ↓ IPM-rollen ↓ IPM-verantwoordelijkheden ↓ Overige verantwoordelijkheden ↓	Opdrachtgever: Herman Brink	Programmaleider: Marlies Ellenbroek	Programma-beheerder: Hisko Wind	Projectleider: Ruben Achter de Molen	Omgevingsmanager: Roswitha Rood	Projectmedewerker algemeen: PM	Projectmedewerker SSK: Leen van Duijn	Boswachter beheer: Jan Spijkerman	Boswachter ecologie: Ruud Jonker	Boswachter publiek: Nico Arkes	Specialist ecologie/hydrologie: Geert Kooijman	Adviseur inkoop: Irma Groot-Wassink	Provinciaal adviseur: Paul Dirks	Teamleider: Frankwin Scheve
				xx										
				xx										
				xx		x								
	xx													
Stelt escalatiemodel in				xx										
Inrichten en aansturen projectteams per gebied of cluster van samenhangende gebieden				xx										x
Opstellen planuitwerkingen en bijbehorende subsidieaanvragen				xx		x	x							
Opstellen SSK-ramingen							xx							

Functies Staatsbosbeheer → → → ↓ IPM-rollen ↓ IPM-verantwoordelijkheden ↓ Overige verantwoordelijkheden ↓ Projectbeheerser: brede beheersing van het project Verantwoordelijk voor (=inzicht in) alle beheers aspecten (tijd, geld, risico, informatie, documentatie en wijzigingen) Afstemming overige IPM-rolhouders Beheerst werkprocessen (financieel management, planningsmanagement, risicomangement, baseline- en scopemanagement, documentmanagement) Adviseert en signaleert richting de programmaleider Stelt voortgangsrapportages op Vorbereiding/begeleiding accountantscontrole en eindafrekening	Opdrachtgever: Herman Brink											
	Programmaleider: Marlies Ellenbroek											
	Programma-beheerser: Hisko Wind											
	Projectleider: Ruben Achter de Molen											
	Omgevingsmanager: Roswitha Rood											
	Projectmedewerker algemeen: PM											
	Projectmedewerker SSK: Leen van Duijn											
	Boswachter beheer: Jan Spijkerman											
	Boswachter ecologie: Ruud Jonker											
	Boswachter publiek: Nico Arkes											
	Specialist ecologie/hydrologie: Geert Kooijman											
	Adviseur inkoop: Irma Groot-Wassink											
	Provinciaal adviseur: Paul Dirks											
	Teamleider: Frankwin Scheve											
			x	x		xx	x					
						xx						
			x	x		xx	x					
						xx						
			x	x		xx	x					
			x	x		xx	x					

Functies Staatsbosbeheer → → → ↓ IPM-rollen ↓ IPM-verantwoordelijkheden ↓ Overige verantwoordelijkheden ↓													
	Opdrachtgever: Herman Brink												
	Programmaleider: Marlies Ellenbroek												
	Programma-beheerder: Hisko Wind												
	Projectleider: Ruben Achter de Molen												
	Omgevingsmanager: Roswitha Rood												
	Projectmedewerker algemeen: PM												
	Projectmedewerker SSK: Leen van Duijn												
	Boswachter beheer: Jan Spijkerman												
	Boswachter ecologie: Ruud Jonker												
	Boswachter publiek: Nico Arkes												
	Specialist ecologie/hydrologie: Geert Kooijman												
	Adviseur inkoop: Irma Groot-Wassink												
	Provinciaal adviseur: Paul Dirks												
	Teamleider: Frankwin Scheve												
Technisch manager: technische inbreng													
Verantwoordelijk voor technische aspecten (opstellen ontwerp)				xx			x	x					
Bepaalt en bewaakt technische scope t.b.v. realisatie en gebruik				xx			x	x					
Aanleveren technisch-inhoudelijke component voor systeem- proces- en producttoetsen als onderdeel van systeemgerichte contractbeheersing (SCB)				xx			x	x					
Opstellen onderzoeksvoorstellen									x		xx		
Begeleiding uitvoering (ecologie/hydrologie)									x		xx		
Contractmanager: contractvorming, aanbesteding en uitvoering													
Inkoopstrategie							x					xx	
Bepaalt inkoopbehoefte en stelt inkoopplan op				xx			x					x	
Contractvoorbereiding en –bewaking				xx		x	x						
Koppelt eisen en randvoorwaarden aan eindresultaat				xx			x						

Funcities Staatsbosbeheer → → → ↓ IPM-rollen ↓ IPM-verantwoordelijkheden ↓ Overige verantwoordelijkheden ↓													
	Opdrachtgever: Herman Brink												
	Programmaleider: Marlies Ellenbroek												
	Programma-beheerder: Hisko Wind												
Aanbesteding en marktbenadering Onderhoudt contacten met opdrachtnemer(s) en onderhandelt met verantwoordelijke personen Aansturing voorbereiding en uitvoering maatregelen (toezichthouder) Omgevingsmanager: maatschappelijke inbedding Acceptatie project bij alle (externe) stakeholders Maatschappelijke inbedding project Intermediair tussen de projectorganisatie en de stakeholders Anticipeert op de omgeving Communiqueert met technisch management over de eisen van en de afspraken met stakeholders	Projectleider: Ruben Achter de Molen												
	Omgevingsmanager: Roswitha Rood												
	Projectmedewerker algemeen: PM												
	Projectmedewerker SSK: Leen van Duijn												
	Boswachter beheer: Jan Spijkerman												
	Boswachter ecologie: Ruud Jonker												
	Boswachter publiek: Nico Arkes												
	Specialist ecologie/hydrologie: Geert Kooijman												
	Adviseur inkoop: Irma Groot-Wassink												
	Provinciaal adviseur: Paul Dirks												
	Teamleider: Frankwin Scheve												
				xx			x	x					
				xx			x	x					
			xx				x	x				x	
					xx					x		x	
					xx					x		x	
			xx	x			x						

Planuitwerking Interne PAS-maatregelen Vecht- en Beneden-Reggegebied
13 september 2019

Funcities Staatsbosbeheer → → → ↓ IPM-rollen ↓ IPM-verantwoordelijkheden ↓ Overige verantwoordelijkheden ↓												
	Opdrachtgever: Herman Brink											
	Programmaleider: Marlies Ellenbroek											
	Programma-beheerder: Hisko Wind											
	Projectleider: Ruben Achter de Molen											
	Omgevingsmanager: Roswitha Rood											
	Projectmedewerker algemeen: PM											
	Projectmedewerker SSK: Leen van Duijn											
	Boswachter beheer: Jan Spijkerman											
	Boswachter ecologie: Ruud Jonker											
	Boswachter publiek: Nico Arkes											
	Specialist ecologie/hydrologie: Geert Kooijman											
	Adviseur inkoop: Irma Groot-Wassink											
	Provinciaal adviseur: Paul Dirks											
	Teamleider: Frankwin Scheve											
Realisatie van het project binnen de publieksrechtelijke en privaatrechtelijke randvoorwaarden (vergunningen, bestemmingsplan etc.).				xx	x	x						
Opstellen communicatiestrategie					xx					x		
Vertaling communicatiestrategie naar communicatieplannen per gebied in samenhang met gebiedsproces/externe maatregelen					xx					x		
Aansturing uitvoering communicatieplannen					xx					x		

Bijlage 9 Kostennota Project: PAS Overijssel 2018 - 2021 Vecht en Beneden Regge

Kostennota behorende bij de kostenraming voor de uitvoering van de interne PAS maatregelen in het N2000 object Vecht en Beneden Regge in de Provincie Overijssel, in de jaren 2018 - 2021 van de eerste beheerplanperiode 2015 - 2021

Opgesteld door: Leen van Duijn
Staatsbosbeheer
Afdeling Projecten
8-5-2018

1. Projectinformatie

Deze kostennota omvat de toelichting behorend bij de raming van de kosten, die voorzien zijn voor de uitvoering van de 'interne groene maatregelen' in het PAS-project Vecht en Beneden Regge in de provincie Overijssel. Dit project omvat de uitvoeringsmaatregelen voor de eerste 6-jarige uitvoeringsperiode (2015-2021) van de PAS Overijssel en is gesitueerd in het N2000 object Vecht en Beneden Regge, in het deelgebied Boswachterij Ommen van Staatsbosbeheer.

De bijbehorende kostenraming is bedoeld ter onderbouwing van de subsidieaanvraag. Voor deze raming is het SSK-format (2010) gehanteerd.

2. Uitgangspunten

De kostennota en SSK-raming zijn opgesteld op basis van de gebiedsanalyse die in het kader van de PAS is opgesteld door de Provincie Overijssel voor het N2000-gebied Vecht en Beneden Regge en op de uitwerking daarvan door de projectleider in samenspraak met de terreinbeheerders van Staatsbosbeheer.

De risico's die aan de uitvoering van dit project kleven, zijn in beeld gebracht in de risicoanalyse. Het risico van Niet Gesprongen Explosieven is concreet gemaakt door op voorhand al voldoende uitvoeringsmaatregelen op te nemen. Overige risico's zijn zodanig, dat deze voldoende ondervangen kunnen worden door de toegepaste risicopercents van de div. kostencategorieën.

3. Totalen.

Deze raming geeft de volgende totaalbedragen:

- Voorziene kosten	€ 1.850.250
- Risicoreservering	€ 198.446
- Totaal	€ 2.048.696

Deze bedragen betreffen investeringskosten inclusief BTW.

4. Voorbereidingskosten

De voorbereidingskosten betreffen vooral de kosten van eigen uren van de betrokken medewerkers van Staatsbosbeheer in de voorbereidingsfase van dit project. In overleg met de Provincie Overijssel zijn deze niet gepland in deze SSK-raming, maar in de Planuitwerking van dit project.

5. Opbouw van de toegepaste eenheidsprijzen ten behoeve van de raming van de uitvoeringskosten (prijzen per ha, als niet anders vermeld).

In de kolommen 1 en 2 staan de maatregelnummers vermeld en de omschrijving van de maatregel, deze corresponderen met de nummers en omschrijving uit de Gebiedsanalyse. In kolom 3 staan de afzonderlijke activiteiten aangegeven waaruit de betreffende maatregel is opgebouwd. In kolom 4 staan de eenheidsprijzen van de activiteiten aangegeven. De eenheidsprijzen zijn excl. staartkosten en BTW en gebaseerd op prijspeil 1-1-2017.

Mr.nr Maatregel

Details

Eenheidsprijs

Planuitwerking Interne PAS-maatregelen Vecht- en Beneden-Reggegebied
13 september 2019

Bouwkosten:

M1a	Verwijderen detail-ontwatering	Opschonen watergang door hydr. graafmachine, per m1	€	2
		Afvoeren maaisel etc., trekker en dumper, per m3	€	5
		Woudzand, aankoop, per m3	€	16
		Verwerken etc. woudzand in te dempen greppel, per m1	€	3
M25	Bos kappen, plaggen en bekalken	Verwijderen opslag incl. stobben, incl. afvoeren	€	3.000
		Kleinschalig plaggen 0,1 m1 diep, droge omstandigheden	€	3.000
		Afvoeren en verwerken plagsel, per m3	€	5
		Rooien opslag machinaal met trekker en prunusrooier	€	1.775
		Extra tijd trekker en rooiapparaat, 8 uur/ha, per uur	€	70
		Afvoeren met uitrijcombinatie moeilijk terrein, 8 uur/ha, per uur	€	75
		Versnipperen, 4 uur/ha, per uur	€	100
		Frezen met rodungsfrees	€	1.400
		Extra tijd trekker/rodungsfrees 4 uur/ha, per uur	€	150
		Verwijderen strooisellaag, heel kleinschalig	€	6.000
		Afvoeren strooisel en verwerken, per m3	€	5
		Ringen bomen, per stuk	€	5
		Rooien opslag zie boven		
		Afvoeren met uitrijcombinatie, normaal terrein, 6 uur/ha, per uur	€	75
		Versnipperen, Frezen met rodungsfrees, Verwijderen strooisellaag en Afvoeren strooisel: zie boven		
M28	Periodiek verwijderen opslag	Afzetten opslag, bedekking 50-75 %,	€	1.000
		Afzetten opslag in handkracht, bedekking 26-50 %	€	1.000
		Verzamelen en afvoeren, verchippen, ca. 5000 st./ha	€	1.000
		Vervolgbeheer, bedekking 0-5 %	€	170
		Vervolgbeheer Grauwe Wilg in handkr., bed. 50-75 %	€	1.000
		Als M25		
		Bekalken, 2 ton Dolokal/ha	€	550
		Vervolgbeheer opslag verwijderen, bedekking 0-5 %	€	170
		Afzetten opslag, bedekking 26-50 %, cf. Normenboek NBL	€	266
		Verzamelen en afvoeren, verchippen, ca. 1000 st./ha	€	372
		Frezen met rodungsfrees	€	1.400
		Verwijderen strooisellaag met hgm, ervaringscijfer	€	3.000
		Plagsel afvoeren, per m3	€	5
		Eggen, incl. aan- en afvoeren	€	300
		Verwijderen opslag door rooien, machinaal	€	2.218
		Afvoeren gerooide opslag	€	1.045
		Nabehandeling jaar n+1	€	327
M29	Bos omvormen, strooisel verwijderen en bekalken	Frezen met rodungsfrees	€	1.400
		Verwijderen strooisellaag droge omstandigheden	€	3.000
		Afvoeren en verwerken plagsel, per m3	€	5
		Bekalken met Dolokal 2 ton/ha	€	550
		Verwijderen loofhoutopslag, als M25		
		Plaatsen veeraster, per m1	€	5
		Plaatsen natuurpoort, per stuk	€	700

Planuitwerking Interne PAS-maatregelen Vecht- en Beneden-Reggegebied
13 september 2019

	Aanbrengen veerooster, per stuk	€ 5.000
	Plaatsen klaphek t.b.v. wandelaars, per stuk	€ 300
	Plaatsen toegangspoort	€ 700
	Onderzoek/opruimen Niet Gesprongen Explosieven	€ 7.000
	Subsidie via gemeente	€ -4.900
	Verwijderen tak- en tophout na houtoogst	€ 1.000
	Frezen met rodungsfrees, verwijderen strooisellaag, afvoeren strooisel en bekalken, zie boven	
	Afzetten opslag, vervolgbeheer	€ 170
	Verwijderen strooisellaag vochtige omstandigheden	€ 6.000
	Rooien stobben met hgm op steile oppervlakte, per stuk	€ 12
	Rooien boomwortels met hgm met Grizzle	€ 2.000
	Afvoeren gerooide boomwortels	€ 770
	Bekalken zie boven	
M30 Bos verwijderen op randen	Verwijderen grote bomen door gespecialiseerd bedrijf	
vennen en veentjes	'uitkleden' vanwege jeneverbessen, per stuk	€ 120
	Verwijderen opslag, bedekking 76-100 % incl. afvoeren	€ 3.263
	Vervolgbeheer afzetten opslag	€ 327
	Herstellen rand veenplateau, projectspecifiek	
M31 Periodiek kleinschalig plaggen	Niet Gesprongen Explosieven als M29	
	Kleinschalig plaggen, kwetsbaar nat terrein	€ 6.000
	Afvoeren plagsel met rupsdumpers, per m3	€ 5
	Afvoeren plagsel met trekker met dumper, per m3	€ 5
	Bekalken als M29	
M36 Periodiek kleinschalig plaggen	Afzetten bosopslag, bedekking 50-75 %	€ 1.000
	Verzamelen en afvoeren afgezette opslag in handkracht	€ 1.000
	Frezen	€ 300
	Kleinschalig plaggen, kwetsbaar nat terrein	€ 6.000
	Afvoeren plagsel met trekker met dumper, per m3	€ 5
	Bekalken als M29	
	Vervolgbeheer als M28	
M37 Hooilandbeheer	Verwijderen opslag, rooien, bedekking 50 %	€ 1.775
	Afvoeren en versnipperen opslag	€ 700
	Frezen stobben, per stuk	€ 10
M38 Dempden lokale sloot	Niet Gesprongen Explosieven als M29	
	Opschonen watergang c.a., per m1	€ 1
	Aankoop en transport woudzand, per m3	€ 16
	Transport woudzand, verwerken en egaliseren, per m1	€ 3
M43 Tegengaan intensieve betreding	Div. zoneringsmaatregelen, projectspecifiek	
M44 Realiseren vochtige heide	Niet Gesprongen explosieven als M29	
	Frezen met rodungsfrees als M28	
	Verwijderen strooisellaag, afvoeren plagsel en bekalken als M36	
	Vervolgbeheer als M28	

Engineeringkosten Schone grond-verklaring AP04, per 10.000 ton, per stuk € 1.400

Bronnen normbedragen:

1. Normenboek Natuur, Bos en Landschap 2016, Alterra
2. Normkosten PAS-maatregelen, Ministerie van EZ, 2011
3. Standaardkostprijzen Index 2016
4. Ervaringscijfers div. recente inrichtingsprojecten SBB:
5. Veluwe - Verbindingszone Zandenwoud-Kootwijk 2012
6. De Bruuk - Plaggen 2009
7. Overasseltse en Hatertse Vennen - Opschonen Meeuwenven 2012
8. Herinrichtingsprojecten in kader RWE - Drenthe 2014/2015
9. Ervaringscijfers div. beheerders Staatsbosbeheer

6. Opslagpercentages ten behoeve van de kostenraming

In de raming zijn voor een aantal kostenposten percentages gehanteerd, zoals dit binnen de SSK systematiek gebruikelijk is. Deze percentages zijn gebaseerd op de nota 'Programma van Eisen bepalen kosten ontwerp inrichtingplan' van 25-02-2016 van Provincie Overijssel.

6.1 Bouwkosten

Omschrijving:	Percentage:
Nader te detailleren bouwkosten	10 %
Eenmalige kosten	2 %
Uitvoeringskosten	5 %
Algemene kosten	8 %
Winst	2 %
Risico	2 %
Bijdrage RAW (is standaard)	0,15 %

6.2 Vastgoedkosten.

Deze zijn niet meegenomen in deze raming.

6.3 Engineeringkosten

Onder Engineeringkosten zijn kosten opgenomen die niet onder 'Bouwkosten' te rangschikken zijn en waarover niet de onder 'Bouwkosten' vermelde percentages overhead van de aannemer berekend hoeven te worden.

Ten aanzien van de posten 'Opstelling bestek en aanbesteding', 'Voorbereiding en begeleiding uitvoering' en 'Engineeringkosten na gunning' geldt dat deze voor een groot deel door Staatsbos-beheermedewerkers zullen worden uitgevoerd. De kosten hiervan zijn separaat opgenomen in de Planuitwerking.

Een deel van deze werkzaamheden zal worden uitbesteed, dit betreft een deel van het contractmanagement en een deel van het toezicht op de werkuvoering. Hiervoor is bij de maatregelen M28, 29, 36 en 38 een percentage van 5 % opgenomen bij de post 'Engineeringkosten na gunning'.

6.4 Overige bijkomende kosten

De kosten van leges en heffingen en verzekeringspremies zijn opgenomen conform de onder 5 genoemde nota bij de maatregelen waar deze van toepassing zijn. Ten behoeve van de dekking van diverse kleine niet te voorziene kosten is als compenserende resp. mitigerende maatregelen 2 % van de bouwkosten opgenomen.

Omschrijving:	Percentage:
---------------	-------------

Planuitwerking Interne PAS-maatregelen Vecht- en Beneden-Reggegebied

13 september 2019

Leges en heffingen	1,5 %
Verzekeringspremies etc.	0,5 %
Compenserende maatregelen niet via contract	2 %
Mitigerende maatregelen niet via contract	2 %
6.5 BTW	21 %

7. Nader te detailleren

In de raming is 10 % opgenomen als nader te detailleren, conform de onder 5 genoemde nota. Dit wordt later in de procedure uitgewerkt als meer concrete details over de wijze van uitvoering van de maatregelen bekend zijn.

8. Risico's t.a.v. de raming

Risico-inventarisatie heeft uitgewezen dat het projectgebied risicogebied is ten aanzien van gedumpte munitie. Vanwege dit risico zijn op voorhand onderzoeks- en ruimingskosten in de raming opgenomen. Op deze manier is dit risico al in de planningsfase concreet geworden.

Voor het resterende niet benoemd objectrisico bouwkosten is een bedrag van 5 % van de bouwkosten in de raming opgenomen. De maatregelen in dit project betreffen hier verder vrijwel allemaal gangbare uitvoeringsmaatregelen in het kader van natuurbeheer waarvoor een risicopercentage van 5 % voldoende wordt geacht.

Verder zijn opgenomen:

Niet benoemd objectrisico engineeringskosten	10 %
Niet benoemd objectrisico overige bijkomende kosten	10 %
Niet benoemd objectoverstijgend risico investeringskosten	5 %

Bijlage 10 Planning

MEERJARENPLANNING

Bron: Programmaplan jan 2017
(uitgangspunt: start jan. 2018)

Vecht en Beneden Regge			2018				2019				2020				2021	
Deelgebied	Maatregel	Globale omschrijving	KW 1	KW 2	KW 3	KW 4	KW 1	KW 2	KW 3	KW 4	KW 1	KW 2	KW 3	KW 4	KW 1	KW 2
A. Achteresweg Noord				EU												
	M25	Verwijderen opstand en lokaal plaggen														
	M29	Bos verwijderen, strooisel, bekalken														
B. Junner Koeland / Calsum				EU												
	M24	Zomerbeweiding														
	M25	Verwijderen opstand en lokaal plaggen														
	M28	Periodiek opslag verwijderen														
	M29	Bos verwijderen, plaggen, bekalken														
	M37	Hooilandbeheer														
D. De Sahara's				EU												
	M28	Periodiek opslag verwijderen														
	M29	Bos verwijderen, plaggen, bekalken														
	M43	Zoneren betreding														
E. De Meertjes				EU												
	M8	Onderzoekopgave waterhuishouding														
F. Eerderveld				EU												
	M29	Bos verwijderen, plaggen, bekalken														
	M30	Bos verwijderen, periodiek opslag verwijderen														
	M36	Periodiek kleinschalig plaggen														
	M38	Dempen lokale sloot														
	M44	Realiseren vochtige heide														
G. De Brakel				EU												
	M1a	Verwijderen detailontwatering														
	M28	Periodiek opslag verwijderen														
	M29	Bos verwijderen, plaggen, bekalken														
	M31	Periodiek kleinschalig plaggen en bekalken														

Deze planning gaat er vanuit dat we in maart een akkoord hebben op de planuitwerking, mocht dit later worden dan wordt met het opstellen van de contractstukken bepaald of uitvoering van het geheel nog realistisch is. Het kan betekenen dat we meer ruimte geven voor de uitvoering. Dit heeft tot gevolg dat het uitvoeringsseizoen 2019 ook gebruikt zal worden.

Legenda

Vorbereiding (vergunningen, communicatie, aanbesteding etc.)	
Uitvoering totaal deelgebied	
Uitvoering maatregel	
Afronden werk + Afvoeren chips (tak en tophout)	
Intensief vervolgbeheer vallend onder PAS	

EU = Europese aanbesteding

Op de volgende pagina is MS-projectplanning weergegeven met daarin de belangrijkste sturingslijn (vergunningen en aanbesteding). De besteding van uren per maatregel is hierin niet zichtbaar maar wel opgenomen.

Bijlage 11 Risicoanalyse en beheersingsstrategie

Classificatie risico:

Laag
Risikant
Kritiek

	Ongewenste gebeurtenis	Oorzaak	Gevolg	Classificatie	Beheersmaatregel	Actiehouder
TECHNISCH						
1	Ongewenste vernatting bospercelen; - Bomen gaan dood door vernatting - Verminderde toegankelijkheid voor bosexploitatie - Verminderde toegankelijkheid voor hulpverlening	Het dempen van sloten	Klachten van gebruikers, schade aan infrastructuur, verlies van bomen/oogst. Calamiteitenplan deels niet uitvoerbaar	3	- schade aan infrastructuur voorkomen door maatregelen te nemen - afspraken maken met Provincie over schade post	Projectleider
2	Het waterschap als bestuurlijk trekker extern proces: onvoldoende zicht op effecten externe processen/maatregelen op uitvoering/effect interne maatregelen	onvoldoende afstemming extern - intern	Uitvoering maatregelen conflicteren met elkaar	1	Tijdig afstemmen op niveau betrokken PL's, med. communicatie en uitvoerders	Projectleider
3	Effect van maatregel is anders dan beoogd: bv explosie guldenroede in stroomdalgrasland	Aannames over effect maatregel zijn niet juist	aanvullende beheermaatregelen noodzakelijk	1	- monitoring goed en tijdig in gang zetten - in afstemming met provincie financiering overgangsbeheer vaststellen	Projectleider
4	Lekkage van vennen, veentjes	Inzet van groot materieel rond randen vennen, veentjes	Structurele schade aan natuurwaarden	1	- M8 onderzoeksvoorstel moet dit aspect beschrijven en behandelen. Op basis hiervan wijze van uitvoering bepalen	Specialist ecologie
5	Vandalen steken houtchips in brand	Houtchips liggen lang op (een) bereikbare en zichtbare locatie(s)	Stankoverlast, materiaalverlies, kans op bosbrand	0	- in uitvoeringsplanning aannemer opnemen dat de houtchips een beperkte periode mogen blijven liggen - houtchips in afgesloten tussendepot opslaan	Boswachter Beheer
6	Provincie handhaaft standpunt dat SBB trilveen moeten maaien	SBB is van mening dat maaien trilveen geen goede maatregel is	Door maaien neemt kwaliteit habitattype af	0	Trachten verschil van inzicht vroegtijdig op te heffen	Specialist ecologie
7	Terreincondities niet op orde vanwege weersomstandigheden	Afhankelijkheid planning maatregelen	Stagnatie in inrichtingswerkzaamheden	0	-Goed plannen van de uitvoering, waardoor werkzaamheden snel kunnen starten binnen werkzame periode - Ruimte geven in contract -provincie informeren over voortgang / vertraging	Projectleider
FINANCIEEL/ECONOMISCH						
8	Er worden NGE's aangetroffen	Het is blijft een risico gebied, er kan dus wat liggen	Vertraging in uitvoering, minder doelbereik	2	- Tijdig onderzoek in gang zetten - Procedure volgen w.o. begeleidde uitvoering - Risico reservering afstemmen met provincie	Projectleider
ORGANISATORISCH						

Planuitwerking Interne PAS-maatregelen Vecht- en Beneden-Reggegebied
13 september 2019

	Ongewenste gebeurtenis	Oorzaak	Gevolg	Classificatie	Beheersmaatregel	Actiehouder
9	Benodigde samenwerking tussen de TBO's gaat moeizaam en kost ons meer tijd dan ingeschat	- Verschillende fasering in uitvoering maatregelen tussen de TBO's - Terreinbeheerders ontwikkelen afzonderlijk hun eigen ideeën en een eigen aanpak - Het ontbreken van uitgewerkte doelstellingen op perceelsniveau (waar? wat? onderzoeken die nog lopen; nog geen resultaten)	- de drie TBO's komen niet tot overeenstemming m.b.t. gezamenlijke maatregelen - Vertraging in planuitwerking - Irritaties over en weer	2	- De Provincie vragen om meer regie - Deelnemen aan overleg + afstemming met TBO's - Landgoed Junne betrekken	Projectleider
10	Onderzoek moet onder te grote tijdsdruk uitgevoerd	Voor onderzoek geen deskundigheid op het juiste moment beschikbaar - capaciteitstekort	Vertraging, verstoorde relaties, onderzoek kwalitatief minder	1	- Zorg voor tijdige beschikbaarheid voldoende onderzoekscapaciteit - Tijdig communicatie in gang zetten	Projectleider
11	Handhaving: overtreding gedragscode wordt gesignaleerd	Het niet toepassen van beschikbare gedragscode door aannemer (broedseizoen uitsluiten)	Vertraging, verstoorde werkrelatie, negatieve publiciteit	1	behalve in besteksvoorwaarden naleving code regelmatig agenderen, controleren	Boswachter Beheer
RUIMTELIJK/PLANOLOGISCH						
12	MER procedure geeft vertraging op uitvoering	Geen overzicht van het totaal aan te nemen maatregelen incl. NM, LO waardoor MER mogelijk toch nodig is	-De uitvoering schuift een jaar in planning - Vertraging in de uitvoering	2	-Samen met provincie overzicht maken van alle maatregelen -provincie vragen om juridische controle	Projectleider / provincie
13	Gemeente werkt niet mee aan integrale begrazing (speelt in 2018)	Niet betrokken bij planvoorbereiding	Vertraging, verstoorde relaties	0	vroegtijdig gemeente betrekken bij planvorming	Projectleider
14	Er is geen ontheffing / vrijstelling vanuit de Wet Natuurbescherming	Vergunningverlener schat impact uitvoering op natuurwaarde(n) dusdanig in en vind dat methode niet past	Vertraging in uitvoering	0	Knelpunt escaleren naar programmaniveau	Projectleider
MAATSCHAPPELIJK/SOCIAAL						
15	- Het ontbreken van draagvlak voor boskap - Weerstand publieke opinie tegen bomenkap	Houtkap in verkeerde periode; tijdstip + schaalniveau	Planaanpassing met minder doelbereik, vertraging in uitvoering, aantasting imago SBB	2	- adviezen uit vergelijkbare communicatietrajecten elders opvolgen - tijdig en i.s.m. partners communicatiestrategie opstellen - op juiste tijdstip en met juiste middelen uitvoering starten	Projectleider
16	- Geen totaaloverzicht van het eindbeeld Sahara's kan leiden tot: 'daar komen ze weer met iets nieuws'; - Het niet communiceren van beperkte toegankelijkheid c.q. afsluitingen levert weerstand tegen gekozen maatregel - het gevoel van afpakken van de 'zandbak' (speelgelegenheid) Sahara's	- Gebrek aan vroegtijdige en zorgvuldige communicatie - Mensen begrijpen niet waarom maatregel nodig is; geen goed verhaal	Planaanpassing met minder doelbereik, vertraging in uitvoering, aantasting imago SBB	2	- adviezen uit vergelijkbare communicatietrajecten elders opvolgen - tijdig en i.s.m. partners communicatiestrategie opstellen - start met toelichting op te realiseren eindbeeld - op juiste tijdstip en met juiste middelen uitvoering starten	Specialist communicatie
17	- Ontstaan van onzekerheid door veelheid aan projecten bij pachters (veel veranderingen en veel sporen op dit moment) - Integrale begrazing i.r.t. meer kleinere pachters op dit moment	Geen integrale benadering	Weerstand tegen uitvoering maatregelen	1	- adviezen uit vergelijkbare communicatietrajecten elders opvolgen	Projectleider
18	Omgeving wil Trosbosbes handhaven	Plant/vrucht wordt gewaardeerd	Weerstand tegen maatregel (verwijdering alle exemplaren)	0	- Maatregel tijdig goed uitleggen - Of: naam vermijden in communicatie-uitingen	Boswachter publiek

Planuitwerking Interne PAS-maatregelen Vecht- en Beneden-Reggegebied
13 september 2019

	Ongewenste gebeurtenis	Oorzaak	Gevolg	Classificatie	Beheersmaatregel	Actiehouder
19	- Het uitvoeren van maatregelen in kwetsbare tijd (broedseizoen) levert weerstand op van groene achterban - Soortbeschermers in verweer; one-issue benadering	- Gebrek aan betrokkenheid	- Vertraging in uitvoering - Imago SBB in het geding	0	Goed plannen van de uitvoering, waardoor werkzaamheden snel kunnen starten binnen werkzame periode	Boswachter beheer
20	Recreanten komen in verweer tegen schade door uitvoering maatregelen	Werken in natte perioden (meestal niet te vermijden)	- Weerstand tegen uitvoering, rumoer, vertraging in uitvoering	0	- Aanbesteding tijdig plannen - Werk netjes (laten) opleveren - Tijdens uitvoering het terrein netjes houden (paden herstellen, vegen enz.)	Projectleider

Bijlage 12 Communicatiestrategie Vecht- en Beneden-Reggegebied

Provincie Overijssel heeft een leidraad opgesteld voor de communicatie binnen de PAS projecten om op programmaniveau eenheid te waarborgen. Deze leidraad zal als richtlijn worden meegenomen en waar nodig zal hierover met de provincie verdere afstemming worden gezocht.

De opgave

In opdracht van de provincie Overijssel gaan Landschap Overijssel, Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer en Landgoed Junne in het Vecht- en Beneden-Reggegebied de overmaat aan stikstof uit de natuur verwijderen en de effecten van de stikstofuitstoot herstellen. Ook de provincie en het waterschap (als trekker van het externe proces) voeren met dat doel maatregelen uit. Het accent van onze opgave ligt in de boswachterij Ommen en is gericht op het kwaliteitsverbetering en herstel van stroomdalgraslanden, blauwgrasland, Droge- en Vochtige heiden, vennen en veentjes (onderzoek) en de vergroting van het areaal stuifzandheiden (de Sahara's).

De maatregelen zijn noodzakelijk om de kwaliteit van de natuur in het gebied te behouden en te versterken. De maatregelen variëren van werkzaamheden met weinig impact (onderzoek naar waterhuishouding, kleinschalig plaggen) tot meer ingrijpende maatregelen (kappen van ca. 25 ha. bos om ruimte te maken voor heiden en stuifzanden, zoneren recreatie in de Sahara's en dempen sloten en greppels in het Eerderveld). Zo herstellen en verbeteren we de algehele toestand van kwetsbare – kenmerkende - habitatsoorten (flora en fauna), zodat ze beter bestand zijn tegen de uitstoot van stikstof.

Dit plan biedt uitgangspunten, kaders, opgaven en de meer gedetailleerde aanpak voor de interne PAS-maatregelen van Staatsbosbeheer in het Vecht- en Beneden-Reggegebied, gericht op de periode 2018 – 2021.

Werkzaamheden 2018 – 2021

In de periode van 2018 tot 2021 wordt een reeks aan maatregelen uitgevoerd. Een klein deel van de maatregelen is inmiddels deels uitgevoerd (M25 verwijderen opstand en lokaal plaggen). Voor het resterende deel werken we voor diverse maatregelen nauw samen met Natuurmonumenten, Landschap Overijssel en Landgoed Junne. We kijken hierbij niet naar de afzonderlijke maatregelen, maar naar de deelgebieden. Er zijn zeven deelgebieden waar Staatsbosbeheer werkzaamheden uitvoert. In vijf van de zeven gebieden zijn de werkzaamheden kleinschalig en weinig ingrijpend. In twee gebieden (Sahara's en Eerderveld/veenplateau) worden maatregelen uitgevoerd die enige impact op de omgeving zullen hebben.

Voor alle maatregelen geldt de conclusie uit het NGE-onderzoek (2017): in het natuurgebied ter plaatse van het werkgebied Vecht- en Beneden-Reggegebied, wordt een NGE-Risicogebied afgebakend. Dit betekent dat er beperkingen gelden c.q. speciale maatregel moeten worden getroffen voorafgaand en/of tijdens de daadwerkelijke uitvoeringswerkzaamheden.

Categorie 1: Weinig impact

De maatregelen in deze gebieden zijn niet ingrijpend voor bezoekers of andere belanghebbenden in het gebied. De inrichting of uitstraling van deze gebieden wordt niet ingrijpend veranderd of er wordt een (of meerdere) maatregel uitgevoerd die we in het regulier beheer ook uitvoeren. Wel is

Planuitwerking Interne PAS-maatregelen Vecht- en Beneden-Reggegebied 13 september 2019

het belangrijk om uit te leggen dat de maatregelen in deze gebieden niet op zichzelf staan maar onderdeel zijn van een totaalpakket van maatregelen.

Per gebied (en afhankelijk van de planning) bekijken we wie we op de hoogte moeten stellen en wanneer.

Overzicht gebieden waar impact op omgeving laag is:

- Achteresweg Noord
- Junner Koeland (west) en Calsum
- De Meertjes
- De Brakel

Categorie 2: Ingrijpende maatregelen

In de gebieden Sahara's en Eerderveld worden meer ingrijpende maatregelen uitgevoerd. Deze vragen om een zorgvuldige aanpak en communicatie. De maatregelen hebben impact op het aanzicht van het boslandschap, de bedrijfsvoering, woongenot en de recreatiemogelijkheden. Vroegtijdig voorbereiden, afstemmen met samenwerkingspartners, belanghebbenden en geïnterneerden en ruim van te voren informeren is noodzakelijk.

Sahara's

M28 en 29: Bos en (periodiek) opslag verwijderen.

M43: Tegengaan intensieve betreding / zonering betreding.

Wanneer: 2018 - 2021

Impact: zo'n 25 ha. bos en opslag (en grote hoeveelheid stobben) wordt verwijderd tussen de twee zandverstuivingen + daaromheen. Daarnaast wordt ondergroei verwijderd aan de randen van het (nieuwe) aaneengesloten stuifzandgebied. Heeft grote impact op aanzicht, recreatie en evt. omwonenden (hinder werkzaamheden).

Eerderveld

M29: bos verwijderen en bodem plaggen + evt. bekalken (3,0 ha)

M36: periodiek kleinschalig plaggen (ca 1,5 ha per jaar)

M38: dempen lokale sloot (4.200 m)

M44: realiseren 6 ha vochtige heide (bos verwijderen)

Wanneer: 2018 - 2020

Impact: 9 ha. bos wordt omgevormd naar heide (= bomenkap), sloot van 4200 meter dempen.

Stakeholders en doelgroepen

Het projectteam heeft een stakeholder- en actorenanalyse opgesteld, deze is ook onderdeel van de planuitwerking. De analyse geeft informatie aan het projectteam over de belangrijkste actoren en wat hun rol is (meedenken, -beslissen, beïnvloeden of gebruiken).

We maken onderscheid in:

1. Communicatie met bewoners en belanghebbenden in het gebied
 - Omwonenden
 - Diverse gebruikersgroepen, recreanten
 - Recreatieondernemers
 - Grondeigenaren

- Belangengroepen (verenigingen Plaatselijk Belang, natuurexperts)
- Lokale overheden

- 2. Communicatie met de partners (ook meebeslissers / vergunningverleners)
 - Provincie Overijssel
 - Landschap Overijssel
 - Natuurmonumenten
 - Gemeente Ommen - Hardenberg
 - Waterschap Vechtstromen
 - Landgoed Junne

- 3. Communicatie binnen Staatsbosbeheer

Met de analyse kan het projectteam vooraf zelf communicatieafwegingen maken wanneer ze in gesprek zijn met actoren (weet wie je voor je hebt). De analyse vormt verder de basis van deze verdere communicatiestrategie.

Communicatiedoelstellingen

Bij ingrijpende maatregelen zijn er altijd voor- en tegenstanders, coalitiegenoten en partners. Communicatie kan bijdragen aan het creëren van draagvlak en begrip voor de maatregelen. We formuleren de volgende communicatiedoelen.

Alle doelgroepen:

- Zijn op de hoogte van de ingrijpende PAS-maatregelen (en planning)
- Hebben begrip voor de maatregelen en de uitvoering daarvan
- Hebben begrip voor nut en noodzaak van de PAS-maatregelen
- Weten wat de ingrijpende PAS-maatregelen voor hen betekenen
- Weten waar ze hun vragen of zorgen kunnen uiten
- Voelen zich gehoord en serieus genomen

Natuurmonumenten, Landschap Overijssel, Landgoed Junne, provincie en waterschap:

- Zijn op de hoogte van onze communicatie-inzet en delen (indien nodig) onze informatie/communicatie met hun achterban (goede afstemming nodig). Waar mogelijk trekken we samen op in de communicatie.
- Bij de Brakel zal er zoveel mogelijk in gezamenlijkheid met Natuurmonumenten worden opgetrokken. Nadruk ligt op het afstemmen van de boodschap, zodat we als een plan naar buiten treden.

Uitgangspunten communicatiestrategie

De uitgangspunten van deze communicatiestrategie nemen we een op een over uit het 'Programmaplan Interne PAS-maatregelen Overijssel 2017-2021' van Staatsbosbeheer. In dit programmaplan wordt voortbordurt op de landelijke communicatiestrategie van Staatsbosbeheer. De uitgangspunten sluiten uitstekend aan op de communicatiestrategie en -afspraken die binnen SWB (Samen werkt beter) en binnen onze provinciale eenheid Overijssel zijn gemaakt over aanpak, rollen en verantwoordelijkheden.

Transparante communicatie

Transparantie is belangrijk en draagt bij aan vertrouwen. Transparantie over het proces, samenhang van de maatregelen, gezamenlijk beeld, specifieke gebieden, maar ook transparantie tussen samenwerkingspartners.

Duidelijk, zowel in tekst als beeld

De informatie die we verstrekken moet toegankelijk, eenduidig en zo eenvoudig mogelijk zijn. Een toekomstbeeld van het totale gebied kan daarbij helpen. In het kader van verwachtingenmanagement maken wij bewoners/grondeigenaren tijdens duidelijk in hoeverre kunnen meedenken over de invulling van een gebied.

Beleving

Beleving: waar de opgave het toelaat bieden we bewoners en belanghebbenden ruimte om met ons in gesprek te gaan over de beleving en toegankelijkheid van het gebied.

Erkenning

We erkennen weerstand, benoemen de emotie en reageren empathisch. We investeren in relaties met actoren en bouwen samen met hen aan de toekomst. Hierbij zullen we inzetten op zoveel mogelijk participatie van belanghebbenden/ bewoners bij de activiteiten en verkennen we de mogelijkheden om aan de individuele wensen tegemoet te komen.

Kernboodschap Staatsbosbeheer

Communiceren is maatwerk, dus we passen de kernboodschap altijd aan op de doelgroep / het middel. We zetten de boodschap dus niet altijd al geheel in, maar laten de essentie altijd in onderdelen terugkomen.

Natuurherstel Vecht- en Beneden-Reggegebied

De komende jaren gaat Staatsbosbeheer in opdracht van de provincie Overijssel aan het werk in het Vecht- en Beneden-Reggegebied. Een groot deel van dit gebied is opgenomen in Natura 2000, het Europese netwerk van beschermde natuurgebieden. Met de werkzaamheden willen we de overmaat aan stikstof in het gebied verwijderen, bijvoorbeeld door te plaggen en de waterhuishouding aan te passen. Ook herstellen en versterken we de natuur – de kenmerkende plant- en diersoorten – door van twee zandverstuivingen weer één geheel te maken en op zorgvuldig gekozen locaties bos weg te halen.

Boswachterij Ommen

Staatsbosbeheer voert het grootste gedeelte van de herstelmaatregelen uit op de hogere zandgronden van de Boswachterij Ommen, bij de zandverstuivingen van de Sahara's en het veenplateau bij Eerderveld. De werkzaamheden zijn gericht op kwaliteitsverbetering en natuurherstel en uitbreiding van Natte heide, vennen en veentjes en de Stuifzandheiden.

Zandverstuivingen Sahara's

Het oppervlakte stuifzand bij de Sahara's is door de ontwikkeling van bos zo klein geworden dat het zand niet meer verstuift en zeldzame plant- en diersoorten worden bedreigd. De twee overgebleven zandvlaktes worden op dit moment gescheiden door een strook jong bos. Door deze

Planuitwerking Interne PAS-maatregelen Vecht- en Beneden-Reggegebied 13 september 2019

strook grotendeels te verwijderen en de recreatiemogelijkheden aan te passen, herstellen we het totale ecosysteem van de Stuifzandheide en krijgen kenmerkende en/of zeldzame planten en dieren – zoals Rendiermos en IJslandsmos tot aan de Boompieper en de Nachtzwaluw – weer de ruimte.

Veenplateau Eerderveld

Op het veenplateau bij Eerderveld gaan we aan de slag met het herstel en de uitbreiding van Natte heide. Om de kwaliteit van dit unieke heidelandschap te behouden en versterken voeren we diverse maatregelen uit, zoals: kleinschalig plaggen, verwijderen van bos en het dempen van een de sloten en greppels.

Andere locaties

Naast de gebieden Sahara's en Eerderveld voert Staatsbosbeheer kleinschalige maatregelen uit op andere beheerlocaties in het Vecht- en Beneden-Reggegebied. Landschap Overijssel, Natuurmonumenten en Landschap Junne voeren soortgelijke herstelwerkzaamheden uit op hun beheerterreinen in dit gebied. Staatsbosbeheer stemt regelmatig af met deze partijen om zorg te dragen voor een goede samenhang in de uitvoering van maatregelen.

Programmatische Aanpak Stikstof (PAS)

Al deze herstelmaatregelen vallen onder de Programma Aanpak Stikstof (PAS) van het ministerie van Economische Zaken. Het programma is ontwikkeld om de economische ontwikkeling in ons land te stimuleren, zonder verdere achteruitgang van de kwaliteit en omvang van de natuur in Natura 2000-gebieden.

Communicatieaanpak

Rollen en verantwoordelijkheden in communicatie

- Waterschap Vechtstromen is trekker van het externe gebiedsproces en daarmee verantwoordelijk voor de regie van externe gebiedsproces inclusief de communicatie.
- De provincie Overijssel is verantwoordelijk voor de communicatie over nut en noodzaak van Natura 2000 en de PAS. Vanuit haar verantwoordelijkheid voor de doelen is zij ook verantwoordelijk voor de communicatie over de effecten van de maatregelen.
- De TBO's zijn verantwoordelijk voor de communicatie over de uitvoering van de aan hen toebedeelde interne maatregelen en de noodzakelijke nazorg ervoor.

In de praktijk is deze splitsing zeer waarschijnlijk niet scherp te maken en zal de communicatie continu goed moeten worden afgestemd met onze partners, inhoudelijk maar zeker ook inzake de planning van activiteiten en berichten. Conform de overkoepelende communicatiestrategie proberen we zoveel mogelijk samen op te trekken in de communicatie(-uitingen).

Aanpak per fase

We maken in onze aanpak onderscheid tussen de communicatie vóór de uitvoering van de ingrijpende maatregelen en communicatie tijdens de uitvoering. Enkele minder ingrijpende

maatregelen zijn (of worden) reeds uitgevoerd of hebben een andere planning. De communicatie hierover nemen we mee in beide fases.

Fase 1: voorbereiden op uitvoering ingrijpende PAS-maatregelen

Planvorming, metingen en inventarisatie percelen, gesprekken voeren met direct belanghebbenden, aanvragen vergunningen, uitvraag aannemer(s). Organiseren algemene informatieavond PAS-maatregelen (is geweest). De eerste informatie bijeenkomst georganiseerd door Staatsbosbeheer is positief verlopen en belanghebbenden hebben aangegeven de doelen te ondersteunen. Ook zullen gebiedsexcursies worden gehouden en deze zijn gepland op 6 en 16 juni. Er is een presentatie aan bestuurders gegeven. 6 Juli gaan we met de nieuwe gemeenteraadsleden op veldbezoek en worden zij geïnformeerd over de plannen. Dit doen we samen met de andere gebiedspartners.

Fase 2: uitvoering ingrijpende PAS-maatregelen

Daadwerkelijk werkzaamheden in gebied, omleidingen, voorbereidende werkzaamheden. Zodra zichtbare, voorbereidende werkzaamheden in het gebied plaatsvinden, ervaren de doelgroepen dit als werkzaamheden/uitvoering.

Doorlopend: voorbereiding en uitvoering overige PAS-maatregelen (cat. 1)

- *Belanghebbenden worden tijdig op de hoogte gebracht*
- *Basisinformatie in ondersteunende middelen (website, factsheets, overzichtskaart)*

Communicatieaanpak fase 1

Wat gaan we doen?

Afstemmingsoverleg communicatie

Maandelijks

De communicatieadviseurs van waterschap, provincie, NM, LO en SBB maandelijks (digitaal, telefonisch of fysiek) komen regelmatig samen om elkaar op de hoogte te houden van onze communicatie-activiteiten, planning/mijlpalen en afspraken. Zo zorgen we ervoor dat we gezamenlijk blijven optrekken en waar nodig elkaar kunnen helpen in de communicatie.

Aansluiten bij bestaande communicatiemomenten partners

We hoeven niet alles zelf op te zetten. Door maandelijks af te stemmen met onze partners maken we inzichtelijk wie wanneer communiceert (communicatiekalender) en in welke mate en hoe we deel willen nemen aan een communicatieactiviteit van een van onze partners. Bijvoorbeeld door input te leveren aan een bestaande nieuwsbrief of deel te nemen aan de Vechtdal-dag, georganiseerd door het waterschap (t.b.v. Ruimte voor de Vecht). Als Staatsbosbeheer kunnen we tijdens deze dag een excursie aanbieden door ons projectgebied.

Toolkit communicatie

Naast basisinformatie op de website en de overzichtskaart stemmen we met de boswachter publiek onze woordvoering en Q&A's af en maken we een standaard presentatie voor onder meer de informatiebijeenkomst.

Basisinformatie op website

Nadat het communicatieplan gereed is en onze kernboodschap is afgestemd zetten we de basisinformatie over het gehele pakket aan maatregelen, nut en noodzaak, contactgegevens en globale planning op de website van Staatsbosbeheer onder Werk in Uitvoering én op de website van de provincie Overijssel. Hier staat ook een overzicht van de successen die de maatregelen opleveren om het resultaat voor onze doelgroepen tastbaar te maken ('vieren').

Publieksvriendelijke overzichtskaart interne PAS-maatregelen SBB

We maken inzichtelijk welke maatregelen (en bijbehorende werkzaamheden) er in het gebied worden uitgevoerd. Daarbij proberen we zo specifiek mogelijk de locaties aan te geven binnen het totale VBR-gebied. Deze kaart kan vervolgens gebruikt worden in een factsheet, tijdens informatiebijeenkomsten, in buitencentra en in presentaties. Het vormt de basis (en vertrekpunt) van onze communicatie.

Factsheet / folder interne PAS-maatregelen SBB

Om omwonenden, recreanten te informeren en intermediairs (bezoekerscentrum, vrijwilligers, ondernemers etc.) te ondersteunen in hun voorlichtende rol maken we een factsheet over onze interne PAS-maatregelen, waarin we de ontwikkelingen in het gebied van de komende jaren beschrijven. We maken inzichtelijk welke maatregelen (en bijbehorende werkzaamheden) er in het gebied worden uitgevoerd (de overzichtskaart), leggen in duidelijke taal uit wat de maatregelen betekenen, hoe ze samenhangen (het waarom) en schetsen het eindbeeld.

Kennismaking communicatieadviseurs lokale overheden

De communicatieadviseurs van de gemeente Ommen – Hardenberg zijn niet alleen een waardevolle bron van informatie over wat er leeft, maar kunnen ook onze informatie verspreiden via hun kanalen. Daarom organiseren we een kennismakingsbijeenkomst waarin we hen informeren over de plannen en hun informatiebehoefte inventariseren. Ook worden ze uitgenodigd voor de informatiebijeenkomst.

Informatiebijeenkomst

We beginnen met een informatiebijeenkomst over onze maatregelen. Tijdens deze informatiebijeenkomst vertellen we wat er de komende jaren gaat gebeuren, waarom dit nodig is, wat dit betekent voor belanghebbenden en hoe zij op de hoogte blijven. Vanuit de provincie kan het waarom worden toegelicht, anders partners worden uitgenodigd om ook aanwezig te zijn bij deze bijeenkomst. Hun rol wordt –afhankelijk van hun eigen planning - bepaald. We bieden de genodigden de mogelijkheid om eventuele aandachtspunten in te dienen en vragen en zorgen met ons te delen.

We nodigen alle belanghebbenden in het gebied uit: van bezoekers, eigenaren en belangengroepen tot vrijwilligers. Met andere woorden: iedereen die meer wil weten over de plannen is welkom. We schetsen het overkoepelende verhaal, maar zoomen ook in op de gebieden van de ingrijpende maatregelen. Het is gewenst dat de andere partners aanwezig zijn om eventuele vragen te beantwoorden (of toelichting te geven) over de maatregelen in hun beheergebied.

Optioneel: Informatieavonden bewoners en andere belanghebbenden Sahara's / Eerderveld

1 maand voor start van de werkzaamheden

Bewoners en gebruikers van het gebied (en ook ondernemers) zijn de groep die daadwerkelijk hinder gaan ondervinden van de eerste werkzaamheden. Voordat de eerste zichtbare (voorbereidende) werkzaamheden plaatsvinden, moet deze groep op de hoogte zijn van wat er staat te gebeuren, zodat er geen ruis ontstaat over het hoe/waarom van de werkzaamheden. Nu het overkoepelende verhaal al verteld is tijdens de algemene informatieavond, kunnen we maatwerk bieden tijdens deze informatieavonden. We schetsen nut en noodzaak, proces en de kaders waarin ze mee kunnen denken.

Sociale-Mediakanalen boswachter Staatsbosbeheer

Doorlopend

We zetten de boswachter publiek (Staatsbosbeheer) in als aanspreekpunt in het gebied. De boswachter deelt regelmatig via Social Media de stand van zaken en beantwoordt vragen die binnenkomen. Op Facebook is er een Vechtdal-account waar onze boswachter berichten op kan plaatsen.

Informatieborden in gebied / A3-panelen

Incidenteel

Via onze kanalen en intermediairs bereiken we veel mensen, maar de gebruikers van het gebied bereik je vooral in het gebied zelf. Daarom plaatsen we waar nodig informatieborden in het gebied. Dit kan een uitgebreidere versie van de overzichtskaart zijn (met tekst en uitleg). Maar bijvoorbeeld ook een eenvoudige aankondiging van de informatiebijeenkomst.

Overige communicatiemiddelen (doorlopend):

- Persberichten
- Intranet SBB
- Brieven aan omwonenden en belanghebbenden die wij in beeld hebben
- Websites partners
- Algemene kanalen Staatsbosbeheer (website, twitter, facebook, Instagram, blogs)
- Q&A voor collega's, vrijwilligers en anderen werkzaam in het gebied

Communicatieaanpak fase 2

Wat gaan we doen?

De werkzaamheden in het gehele gebied worden gefaseerd (per deelgebied) uitgevoerd. Daarom is het belangrijk om per fase / deelgebied waar nodig een concrete communicatieaanpak te maken. Er komen een aantal onderdelen altijd terug in deze aanpak:

- Goede afstemming met de aannemer die het werk uitvoert: het is ontzettend belangrijk om een startgesprek te voeren met de aannemer over communicatie. In dit startgesprek maken we afspraken over rollen, verantwoordelijkheden en hoe houden we elkaar op de hoogte. Ook delen we onze manier van werken en communiceren met ze. Onderdeel van de communicatieaanpak kan bijvoorbeeld een instructiekaart aan het uitvoerend personeel zijn. Zij zijn zichtbaar in het gebied en hierdoor direct aanspreekbaar voor bezoekers. Daarom is het belangrijk om goede afspraken te maken over hun rol en verantwoordelijkheden.

- Afspraken over calamiteiten/actualiteiten: op het moment van calamiteiten of actualiteiten, is het prettig om snel met elkaar te kunnen schakelen. Daarom is het belangrijk om vooraf goede afspraken te maken: hoe houden we elkaar op te hoogte? Wie voert het woord bij calamiteiten? Hoe spelen we in op actualiteiten?
- Excursies door het gebied, zowel voor pers als voor onze eigen collega's. We nodigen de lokale pers en ambassadeurs uit om samen met ons de gebieden in te gaan om zo te laten zien welke maatregelen waar en waarom plaatsvinden en het resultaat in de natuur te laten zien ('vieren'). En we vergeten ook onze eigen collega's niet. Als medewerker ben je ook vertegenwoordiger van je organisatie. Daarom kun je ook vragen krijgen over de gebieden en maatregelen, ook al ben je zelf niet eens betrokken. We nodigen onze collega's uit om hen te informeren over het overkoepelende verhaal, proces, stand van zaken en om onze ervaringen te delen. Naast informeren en ervaringen delen, benutten we deze dag om het veld in te gaan.
- Informeer tijdig (minimaal 3 weken voor de start) over de werkzaamheden. Let op: voorbereidende werkzaamheden (zoals het markeren van de te kappen bomen) zijn ook zichtbaar. Dus neem die ook mee in de aanpak.
- Richt een duidelijk punt in voor vragen / zorgen. Je kunt hierbij denken aan een bouwkeet van de aannemer of een spreekuur in het bezoekerscentrum. Maar wees ook zichtbaar in het gebied.

Middelen uit fase 1 (nieuwsbrief, sociale media van boswachter, persberichten, brieven, website, factsheet, etc.) blijven we gebruiken in deze fase. Daarnaast behouden we de reguliere overleggen.

Communicatie binnen eigen organisatie

We vergeten ook onze eigen collega's niet. Als medewerker van Staatsbosbeheer ben je vertegenwoordiger van je organisatie. Daarom kun je ook vragen krijgen over dit gebied, ook al ben je zelf niet eens betrokken. Daarom is het belangrijk om onze collega's ook uit te leggen wat we gaan doen en waarom en ze op de hoogte te houden van de laatste ontwikkelingen. Dit kan door een bericht op Intranet, te vertellen in een werkoverleg of een bijeenkomst te organiseren. Ook zorgen we dat collega's weten bij wie ze terecht kunnen met vragen of zorgen.

De interne communicatie is een verantwoordelijkheid van de projectleider. De communicatieadviseur ondersteunt en adviseert hierbij.

Afspraken Woordvoering

Het is eventueel mogelijk dat de werkzaamheden (of resultaten van het onderzoek) aandacht krijgen in de media. Daarom gelden de volgende afspraken:

- Alleen de boswachter publiek of communicatieadviseur geeft antwoord op vragen van journalisten en zoekt actief contact met de pers. (altijd in overleg met PL)
- Alle andere medewerkers die benaderd worden door journalisten verwijzen door naar de boswachter publiek.
- Alleen de boswachter publiek geeft –samen met de provincie - interviews. In overleg en in samenwerking met de communicatieadviseur en projectleider kan hier van afgeweken worden.
- Bij vragen over het N2000-beleid en de PAS verwijzen we door naar de woordvoerder van de provincie Overijssel: Harry te Walvaart.

Planuitwerking Interne PAS-maatregelen Vecht- en Beneden-Reggegebied
13 september 2019

- Bij gevoeligheden / landelijke media: Afstemmen met Joke Bijl (landelijk) en Roswitha Rood (adviseur communicatie Overijssel, Communicatie & Public Affairs)

Begroting:

(Informatie)bijeenkomsten	€ 2.000,-	(uitgaande van 4 bijeenkomsten)
Folder/factsheet werkzaamheden	€ 4.000,-	
Drone beelden voor communicatie	€ 2.000,-	(uitgaand van vlucht voor en na)
Excursies door het gebied	€ 2.000,-	(lopend en met paard en wagen)
Informatieborden	€ 35.000,-	(7 stuks op centrale toegangspunten)
Informatiekaartjes vrijwilligers	€ 1.000,-	
Bijeenkomst afsluiting	€ 1.000,-	

Bijlage 13 Definities, afkortingen en achtergronddocumenten

ARBO	Arbidsomstandigheden
Beheereenheid	Organisatie-eenheid verantwoordelijk voor natuurbeheer en - onderhoud in een specifiek gebied van Staatsbosbeheer.
Biodiversiteit	Soortenrijkdom
Borgingsovereenkomst	Door de partners van Samen Werkt Beter gemaakte afspraken over de borging en uitvoering van de PAS-maatregelen in Overijssel.
BRIM subsidie	Subsidie vanuit het “Besluit rijks subsidiëring instandhouding monumenten 2013”
CMSi	Conservation Management System international. CMSi wordt ontwikkeld door Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer en De12Landschappen in een consortium met Britse natuurorganisaties. Het biedt een systeem voor het beheer van natuur en landschap, grond, gebouwen, recreatie en cultuurhistorie.
EOD	Explosieve Opruimingsdienst Defensie
Externe PAS-maatregel	PAS-maatregel in bestaande natuur niet in eigendom en/of beheer van terreinbeherende organisaties.
Gebiedsproces	Proces in een PAS-gebied met relatief complexe of grote opgaven, veelal met veel actoren en grote belangenconflicten. Dit gebiedsproces moet leiden tot een gedragen realisering van maatregelen.
Habitatrichtlijn	‘Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna’: een richtlijn van de Europese Unie met als doel bij te dragen tot het waarborgen van de biologische diversiteit in de lidstaten door bescherming van habitats en soorten die van Europees belang zijn.
IK	Interne kwaliteitsbeoordeling
Instandhoudingsdoelstellingen	Natuurdoelen gericht op het in gunstige staat van instandhouding brengen of houden van habitattypen en soorten.
Interne PAS-maatregel	PAS-maatregel in bestaande natuur in eigendom en/of beheer van terreinbeherende organisaties.
Interventieladder	Door de provincie Overijssel gehanteerde methodiek voor de verwerving van gronden. Deze loopt van zelfrealisatie (met compensatie), naar minnelijke schadeloosstelling, naar de uiterste stap van onteigening.
IPM	Integraal Project Management is een methodiek voor de beheersing van grote infrastructurele projecten. Elk aspect van een project heeft een eigen eindverantwoordelijke manager. De IPM-projectteams van overheden (bijvoorbeeld Rijkswaterstaat) bevatten de volgende functies: projectmanager, manager projectbeheersing, technisch manager, contractmanager en een omgevingsmanager. 1. Projectmanager: Is integraal eindverantwoordelijk voor het project, legt verantwoording af aan de interne opdrachtgever,

	formuleert de opdracht, stelt het projectteam samen en is verantwoordelijk voor de coördinatie, de sturing en de onderlinge samenwerking in het team, bewaakt de kwaliteit, de financiën en de planning en zorgt voor de benodigde capaciteit, verantwoordelijk voor de overdracht van het projectresultaat aan de beheerder. 2. Manager projectbeheersing: Is verantwoordelijk voor alle beheers aspecten (tijd, geld, risico, informatie, documentatie en wijzigingen), zorgt voor correcte afstemming met alle IPM-rolhouders en beheerst de werkprocessen (financieel management, planningsmanagement, risicomanagement, baseline- en scopemanagement, documentmanagement), advies- en signaleringsfunctie richting de projectmanager. 3. Technisch manager: Is verantwoordelijk voor alle technische aspecten van het project, bepaalt de technische scope van het project, (specificaties op basis van systems engineering (SE) in de aanloop naar aanbesteding). Tijdens de realisatiefase: aanleveren technisch-inhoudelijke component voor de systeem-, proces- en producttoetsen richting marktpartijen als onderdeel van systeemgerichte contractbeheersing (SCB). 4. Contractmanager: Is verantwoordelijk voor de inkoopstrategie, bepaalt de inkoopbehoefte en stelt inkoopplan op, verantwoordelijk voor de contractvoorbereiding, de aanbesteding en de contractbeheersing (contractbewaking), koppelt eisen (en randvoorwaarden) aan het eindresultaat. Tijdens de voorbereiding en de realisatie onderhoudt contractmanager directe contacten met opdrachtnemer(s) en onderhandelt met verantwoordelijke personen. 5. Omgevingsmanager: Is verantwoordelijk voor de acceptatie van het project bij alle (externe) stakeholders, draagt zorg voor de maatschappelijke inbedding, intermediair tussen de projectorganisatie en de stakeholders, anticipeert op de omgeving, communiceert met technisch management over de eisen van en de afspraken met stakeholders.
ISO	International Organization for Standardization, een organisatie die normen heeft vastgesteld voor kwaliteitsborging en -beheersing.
Natura 2000	Een samenhangend Europees natuurnetwerk van beschermde leefgebieden en soorten.
Natura 2000-beheerplan	Een Natura 2000-beheerplan bevat de inrichtings- en beheermaatregelen voor het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen van het betreffende Natura 2000-gebied.
Natura 2000-gebied	Een gebied dat (voorlopig) is aangewezen ter uitvoering van de Vogel- en Habitatrichtlijn, of een gebied dat voorkomt op de lijst met gebieden van communautair belang voor de Habitatrichtlijn.

Planuitwerking Interne PAS-maatregelen Vecht- en Beneden-Reggegebied
13 september 2019

NGE	Niet gesprongen explosieven
Niet-PAS-maatregel	Een gebied specifieke maatregel of activiteit die wordt genomen ter realisering van de instandhoudingsdoelstellingen. De maatregel of activiteit is opgenomen in een (ontwerp-) beheerplan voor een Natura 2000-gebied of in het rapport 'Maatregelen voor Natura 2000-soorten in Overijssel en in De Wieden en Weerribben in het bijzonder' van 24 augustus 2012, dan wel in een door Gedeputeerde Staten goedgekeurd(e) aanpassing of alternatief van voornoemde maatregel of activiteit.
Ontwerp inrichtingsplan	Een ruimtelijk plan waaruit blijkt hoe, waar, wanneer en met welke middelen de te nemen maatregelen worden uitgevoerd en vorm krijgen in het betreffende gebied. Het plan wordt definitief op het moment dat finale besluitvorming over de invulling en uitvoering van de maatregelen heeft plaats gevonden.
PAS-maatregel	Een gebied specifieke maatregel of activiteit die wordt genomen ter uitvoering van het PAS en die tot doel heeft het herstellen en robuuster maken van de habitattypen en leefgebieden van soorten die gevoelig zijn voor stikstof, zodat deze beter beschermd zijn tegen de hoge stikstofbelasting. De maatregel of activiteit als zodanig is opgenomen in een PAS-gebiedsanalyse, dan wel een door Gedeputeerde Staten goedgekeurd(e) aanpassing of alternatief van voornoemde maatregel of activiteit.
PAS	Programma Aanpak Stikstof: landelijke aanpak voor het terugdringen van de stikstofdepositie, voor het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen en het creëren van economische ontwikkelingsruimte.
Planuitwerking	Een plan per gebied of geclusterde gebieden dat duidelijkheid biedt over de uitvoering van de in het gebied te nemen interne PAS-maatregelen. Afhankelijk van de complexiteit van het gebied en de maatregelen kan dit variëren van een ontwerp inrichtingsplan tot een meer of minder complexe planuitwerking tot een oplegnotitie voor een aantal beheermaatregelen.
PvA	Interne PAS-maatregelen in Overijssel, Plan van Aanpak Uitwerkingsfase. Betreft de aanpak van de planvorming en de 1 ^e tranche voorbereiding en (gedeeltelijke) uitvoering PAS-maatregelen periode 2015-2017.
RACI-model	Het RACI-model is een matrix met rollen en verantwoordelijkheden van bij een project of lijnwerkzaamheden betrokken personen (R= responsible, verantwoordelijk voor de uitvoering; A=accountable, eindverantwoordelijk; S=supportive, ondersteunend; C =consulted, geraadpleegd; I =informed, geïnformeerd)
Restrisico	Het risico dat na implementatie van beheersmaatregel(en) resteert
RISMAN	Methode voor risicomanagement (inventarisatie en beheer)
SKNL	Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en Landschap
SNL	Subsidieregeling Natuur en Landschap

Planuitwerking Interne PAS-maatregelen Vecht- en Beneden-Reggegebied
13 september 2019

SSK	Standaard Systematiek voor Kostenramingen
SWB	Samen Werkt Beter: op 29 mei 2013 spraken 15 organisaties in Overijssel af zich gezamenlijk in te zetten voor de ontwikkeling en uitvoering van de toekomstbestendige koers voor de samenhangende complexe opgave voor economie en ecologie (Landschap Overijssel, LTO Noord, Natuur en Milieu Overijssel, Natuurlijk Platteland Oost, Natuurmonumenten, Overijssels Particulier Grondbezit, Provincie Overijssel, RECRON, Staatsbosbeheer, VNG Overijssel, VNO NCW Midden, Waterschap Drents Overijsselse Delta, Waterschap Rijn en IJssel, Waterschap Vechtstromen).
TBO	Terreinbeherende organisatie
Vervilting	Het dichtgroeien van de bodem met mossen en grassen waardoor andere soorten niet meer tot kieming kunnen komen.
Vogelrichtlijn	'Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand': een richtlijn van de Europese Unie met het doel bescherming, beheer en regulering van de in de lidstaten voorkomende vogels.

Achtergronddocumenten

- Programmaplan interne PAS-maatregelen in Overijssel 2017-2021, Staatsbosbeheer, 31 januari 2017
- Beschikking PvA: Subsidie Uitvoering ontwikkelopgave EHS/Natura 2000, project Interne PAS-maatregelen Overijssel, Plan van Aanpak Uitwerkingsfase Periode 2015-2017, Gedeputeerde Staten van Overijssel, d.d. 7 oktober 2016
- Ecohydrologisch onderzoek De Brakel, Bell-Hullenaar; 2017
- Hydrologische effecten slootdemping Eerderveld, Staatsbosbeheer 2017
- Interne PAS-maatregelen in Overijssel, Plan van Aanpak Uitwerkingsfase, Staatsbosbeheer, d.d. 19 september 2016
- Kwaliteitshandboek Staatsbosbeheer Subsidie Natuur en Landschap (SNL), geactualiseerde versie d.d. 15 juli 2016
- Natura 2000-beheerplan Vecht- en Beneden-Reggegebied, Provincie Overijssel, 18 juli 2017
- Interne memo provincie Overijssel d.d. 25/2/2016, 'Programma van Eisen bepalen kosten ontwerp inrichtingsplan'
- Natura 2000 Gebiedsanalyse voor de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) Vecht- en Beneden-Reggegebied, Gedeputeerde Staten van Overijssel, 18 november 2015
- Overeenkomst tussen partijen over borging en uitvoering van de gebiedsgerichte maatregelen in en nabij Natura 2000-gebieden in verband met het Programma Aanpak Stikstof in de provincie Overijssel d.d. 8 december 2014
- Handreiking gebiedsprocessen Ontwikkelopgave EHS/Natura2000, maart 2014
- Provincies, natuurlijk... doen! Advies aan het IPO over de verdeling van de financiële middelen uit het Regeerakkoord Rutte II voor ontwikkeling en beheer van natuur in Nederland, d.d. 20 juni 2013
- Uitvoering interne PAS-maatregelen Vecht & Beneden-Regge, Ecogroen, 26 juli 2017
- Aanwijzingsbesluit Vecht en Beneden Regge, Ministerie van Economische Zaken, 4 juli 2013
- Wet Verzelfstandiging Staatsbosbeheer, 1998
- Cumulatieve effecten PAS-maatregelen Vecht en Beneden Reggebied, R. Haitsma, Tauw. 18 januari 2018. Kenmerk N001-1262750HRE-V01-kmi-NL. Opgesteld door Tauw in opdracht van Staatsbosbeheer.